

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İL GENEL MECLİS TUTANAKLARINA GÖRE ÇANKIRI (1924-1933)

Mehtap KÜLLÜOĞLU

Danışman

Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ

**T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İL GENEL MECLİS TUTANAKLARINA GÖRE
ÇANKIRI (1924-1933)**

Mehtap KÜLLÜOĞLU

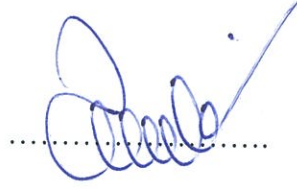
**Danışman Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ
Jüri Üyesi Doç.Dr. Ercan ÇELEBİ
Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Erol KARCI**

KASTAMONU-2019

TEZ ONAY

Mehtap KÜLLÜOĞLU tarafından hazırlanan "**İl Genel Meclisi Tutanaklarına Göre Çankırı (1924-1933)**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği / oy çokluğu** ile **Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü TARİH Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı Doç. Dr. Ercan ÇELEBİ
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi (Danışman) Prof. Dr. Mehmet Serhat
YILMAZ
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Erol KARCI
Çankırı Karatekin Üniversitesi

17/06/2019

Enstitü Müdürü Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Mehtap KÜLLÜOĞLU

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İL GENEL MECLİSİ TUTANAKLARINA GÖRE ÇANKIRI (1924-1933)

Mehtap KÜLLÜOĞLU
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın amacı; 1922-1933 yılları arasında Çankırı gazetesinde yayınlanmış olan Çankırı İl Genel Meclisi tutanaklarına göre Çankırı Vilayetinin durumunu ortaya koymak ve tutanaklara göre elde edilen bulguları çeşitli başlıklar altında incelemektir. Çalışma, Çankırı'nın vilayet olduğu tarih ile başlatılmış ve 1933 yılına kadar olan dönem ele alınmıştır. Tez giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Tezin giriş bölümünde basın ve medya kavramları ve Osmanlı Devleti dönemindeki eyalet ve vilayetlerin yönetimi hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Tanzimat Dönemi mülki idare ve Osmanlı Devleti'nde meclis geleneğinin oluşumu ele alınmıştır. İkinci bölümde İl Genel Meclisi Tutanaklarına göre Çankırı (1924-1933) başlığı altında vilayette yapılan çalışmalar ve tutanaklarda ele alınan konular incelenmiştir. Bunlar, eğitim, sağlık, tarım ve hayvancılık, bayındırlık ve ulaşım alanındaki meseleler, ekonomi gibi konu başlıkları altında toplanmıştır. Üçüncü bölümde ise İl Genel Meclisi tutanaklarına göre Çankırı'nın bütçeleri ele alınmıştır.

Tutanaklarda ağırlıklı olarak Çankırı Vilayeti'nin eğitim, bayındırlık ve ulaşım alanında yapılan ve planlanan çalışmalar, ekonomi, tarım ve hayvancılık alanlardaki gelişmeler, modernleşme çabaları ve karşılaşılan güçlükler, sağlık, sosyal konuları ve bütçe konularına yer verilmiştir. Çalışmada Çankırı Vilayeti'nin söz konusu döneme ilişkin genel durumuna hakkında veriler elde edilmiştir. Tutanaklardan meclis toplantısına katılan her bir meclis üyesinin kendi bölgesindeki sorunları ve talepleri meclis gündemine taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çankırı, İl Genel Meclisi, Çankırı Gazetesi

2019, 119 sayfa

ABSTRACT

MSc. Thesis

**ÇANKIRI ACCORDING TO RECORDS OF THE PROVINCIAL GENERAL
ASSEMBLY BETWEEN 1924-1933 YEARS**

Mehtap KÜLLÜOĞLU
Kastamonu University
Institute for Social Sciences
Department of History

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ

The aim of this study, which is prepared as a master thesis, is; According to the minutes of the Çankırı Provincial Assembly, published in the Çankırı newspaper between 1922 and 1933, the status of the Çankırı province was examined and the findings obtained by the minutes were examined under various headings. The study was started with the date of the province of Çankırı and the period until 1933 was discussed. The thesis consists of three sections of introduction.

In the introduction part of the thesis, the concepts of press and media and the administration of the provinces and provinces in the Ottoman Empire period were given. In the first part, the formation of the Tanzimat Period and the formation of the parliamentary tradition in the Ottoman Empire were discussed. In the second chapter, the works and works in the Çankırı (1922-1933) Province were examined according to the minutes of the Provincial Assembly. These are gathered under topics such as education, health, agriculture, public works and transportation issues, economy. In the third chapter, the budgets of Çankırı were discussed according to the minutes of the Provincial Assembly.

In the minutes, the activities of Çankırı province in the fields of education, public works and transportation, the developments in the fields of economy, agriculture and animal husbandry, modernization efforts and the difficulties encountered, health, social issues and budget issues have been mentioned. In this study, data were obtained about the general situation of the Çankırı province in the period. It was concluded that each member of the council who attended the Assembly meeting carried the problems and demands in his region to the parliamentary agenda.

Key Words: Çankırı, Provincial General Assembly, Çankırı Newspaper

2019, 119 page

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın amacı; 1924-1933 yılları arasında Çankırı gazetesinde yayınlanmış olan Çankırı İl Genel Meclisi tutanaklarına göre Çankırı Vilayetinin durumunu ortaya koymak ve tutanaklara göre elde edilen bulguları çeşitli başlıklar altında incelemektir. Çalışma, Çankırı'nın vilayet olduğu tarih ile başlatılmış ve 1933 yılına kadar olan dönem ele alınmıştır. Ancak Çankırı basınında ve TBMM Kütüphanesi'nde 1922 ve 1923 yılları Çankırı İl Genel Meclis kayıtlarına ulaşamamıştır. Bu sebeple çalışma 1924-1933 yılları arasındaki kayıtlar esas alınarak yapılmıştır.

Tezin giriş bölümünde basın ve medya kavramları ve Osmanlı Devleti dönemindeki eyalet ve vilayetlerin yönetimi hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra Tanzimat Dönemi mülkî idare ve Osmanlı Devleti'nde meclis geleneğinin oluşumu ele alınmıştır.

İkinci bölümde İl Genel Meclisi tutanaklarına göre Çankırı (1924-1933) Vilayetinde yapılan çalışmalar ve tutanaklarda ele alınan konular incelenmiştir. Bunlar, eğitim, sağlık, tarım ve hayvancılık, bayındırlık ve ulaşım alanındaki meseleler, ekonomi gibi konu başlıkları altında toplanmıştır. Üçüncü bölümde tutanaklara göre Çankırı'nın bütçeleri ele alınmıştır.

Tezin ekler bölümünde ise 1871 Vilayet Nizamnamesi, İl Genel Meclisi toplantılarına ait bir tutanak örneğine yer verilmiştir.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında ve yürütülmesinde desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı şekillendiren değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ'a sonsuz şükranlarımı sunarım. Ayrıca tüm eğitim hayatım boyunca benden maddî ve manevî desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme ve eşim Şeref KÜLLÜOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Mehtap KÜLLÜOĞLU

Kastamonu, Haziran, 2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	9
TANZİMAT DÖNEMİNDE MÜLKİ İDARE VE MECLİS GELENEĞİNİN OLUŞMASI	9
1.1. Tanzimat Döneminde Mülkî İdare	9
1.2. İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi (1871)	11
1.3. İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Kanun-ı Muvakkatı (26 Mart 1913)	13
1.4. Osmanlı Vilâyetleri ve Nizamnameden Muaf Olan Yerler	15
1.5. Meclis Geleneğinin Oluşması ve İl Genel Meclisi.....	16
1.6. Çankırı İl Genel Meclisi Üyeleri	17
BÖLÜM II	23
İL GENEL MECLİSİ TUTANAKLARINA GÖRE ÇANKIRI (1924-1933)	23
2.1. Çankırı’da Eğitimle İlgili Konular	23
2.2. Çankırı’da Ziraatla İlgili Konular.....	36
2.3. Çankırı’da Sağlıkla İlgili Konular	42
2.4. Çankırı’da Bayındırlık ve Ulaşım İlgili Konular.....	49
2.4.1. Okulların Tamiri	50
2.4.2. Karayolu Yapımı.....	52
2.4.3. Demiryolu Yapımı	59
2.5. Çankırı’da Diğer Konular.....	61
2.5.1. Matbaa	61
2.5.2. Kütüphane.....	63
2.5.3. Halıhane	63

2.5.4. Nüfus Memurları ve Müfettişler	65
BÖLÜM III.....	66
İL GENEL MECLİSİ TUTANAKLARINA GÖRE	
ÇANKIRI'NIN BÜTÇELERİ (1929-1933).....	66
SONUÇ.....	73
KAYNAKÇA	76
EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ.....	119

KISALTMALAR

T.T.K. : Türk Tarih Kurumu
TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi
a.g.e. : Adı Geçen Eser
a.g.m. : Adı Geçen Makale
s. : Sayfa
Bkz. : Bakınız
Nu : Numara
S :Sayı

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. 1924-1933 Yılları Arasında Çankırı İl Genel Meclisi Üyeleri	18
Tablo 2. 1924, 1926, 1929 ve 1931-1933 Yıllarına Göre Çankırı Hakem Hey'eti Tablosu.....	19
Tablo 3. 1924,1926, 1929 ve 1931-1933 Yıllarına Göre Çerkeş Hakem Hey'eti Tablosu.....	20
Tablo 4. 1924, 1926, 1929 ve 1931-1933 Yıllarına Göre Ilgaz Hakem Hey'eti Tablosu.....	21
Tablo 5. 1929 Yılına Ait Orta Okul Müdür, Müdür Yardımcıları, Lise Müdürü ve Müdür Yardımcıların Aldıkları Gece- Gündüz Öğretim Maaş Tablosu	32
Tablo 6. İlköğretim Öğretmenlerinin Maaş Tablosu.....	33
Tablo 7. Çankırı İlk Mektep Muallimlerinin İsim ve Memuriyeti, Derece, Maaş ve Hizmet Müddetlerini Gösteren Tablo	34
Tablo 8. 1925-1931 Yılları Arasında Buğdayın Ekim Dönümü ve Biçim Miktarı ...	40
Tablo 9. 1924-1931 Yıllarında Buğdayın İthal ve İhraç Miktarları Tablosu.....	41
Tablo 10. 1927-1931 Yılları Arasında Çankırı'da Tedavi Gören ve Ameliyat Olan Hastaların Sayısı.....	43
Tablo 11. Çankırı Memleket Hastanesi Baştabipliğinden Alınacak Malzemenin Miktarı.....	43
Tablo 12. Çankırı- Ankara Yolunun 21-28. Kilometreleri Arasında Çalışacak Çankırı Merkez Amelesinin İstihdâmlarını Gösteren Tablodur	53
Tablo 13. 1933 Yılı Nafia Başmühendisliğin Üç Senelik Yol Mesai Programı Tablosu.....	59
Tablo 14. 1929 Yılında Bütçe Görüşmelerinde İl Hissesi, Özel İdare Hissesi ve Maarif Hisselerine Ait Gelir Vergiler.	66
Tablo 15. 1930 Yılında Bütçe Görüşmelerinde İl Hissesi, Özel İdare Hissesi ve Maarif Hisselerine Ait Gelir Vergiler	68
Tablo 16. 1931 Yılında Bütçe Görüşmelerinde İl Hissesi, Özel İdare Hissesi ve Maarif Hisselerine Ait Gelir Vergiler	70
Tablo 17. 1933 Yılı Varidat Bütçesinin (gelirler) Tablosu	71
Tablo 18. 1933 Yılına Ait Dahiliye Encümen Listesi.....	72

GİRİŞ

Basın, günlük ya da haftalık olarak güncel olaylara ilişkin bilgileri içeren yayınların bütünüdür. Genellikle günlük basın ürünlerine gazete, haftalık, on beş günlük veya aylık yayınlanan basın türlerine de dergi denilmektedir. Fikrî faaliyetleri, insanların düşünme yetisine sahip oldukları günden itibaren başlamışlar. Bu faaliyetlerin tekâmülü, merhaleleri, görünüşleri bilimler tarihinin konusudur. Basın ve yayın da, fikrî faaliyetlerin muayyen bir tezahür şekli olarak ilimler tarihinin içine girer ve tekâmül işleviyle bu bilimin içinde tetkik edilir.¹ Basın; politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için, yorumlu veya yorumsuz, her gün ya da belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayınlardır. Dar anlamıyla basın, sadece gazete ve dergileri kapsamaktayken geniş anlamda basın, belirli zamanlarda basılıp, her çeşit haber ve fikirleri topluma ulaştıran tüm yayın ürünlerini ihtiva etmektedir.²

Basın-yayın (kitle iletişim araçları, kitlesel medya), günlük dilde radyo, televizyon, gazete, dergi gibi elektronik veya yazılı basın organlarını anlatmak için kullanılan bir terimdir. Bu araçlar yazılı (gazete, dergi), sözlü (radyo), görsel (televizyon) ya da elektronik (bilgisayar) olabilir. Bu çeşitlenme sebebiyledir ki basın deyiminin yerini günümüzde medya almıştır. Medya; Latince ortam, araç anlamına gelen medium kelimesinin çoğulundan gelmiştir. Her türlü bilgiyi kişilere ve topluma aktaran, eğlence, bilgi ve eğitim gibi üç temel sorumluluğa sahip görsel, işitsel ve hem görsel, hem işitsel araçların tümüne medya denmektedir. Ancak hepsinin ortak noktası olan “haber vermek” amacıdır.³

Son dönemlerde elektronik gazetecilik deyiminin yanı sıra “İnternet Gazeteciliği” veya “Online Gazetecilik” tanımları da kullanılmaktadır. Elektronik gazeteciliği ilk kez ABD’de Washington Post’un da aralarında bulunduğu bir grup gazete 1995 yılında başlatmıştır. Yazılı ve görsel medyaya nazaran yatırımının daha az masraflı olması sebebiyle ve onların işlevini daha az maliyetle gerçekleştirebildiği için, elektronik gazetecilik kitle iletişimi alanında giderek daha çok önem kazanmaktadır.

¹ Osman İbrahimova, “Osmanlı Devleti’nde İlk Basın Yayın Faaliyetleri ve Tuna Gazetesi”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:5, Kars 2016, s.83.

² Zeki Eraslan, “Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu 19-21 Ekim 2016 / Elazığ” *Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları*, Cilt:1, Ankara 2018, s.134.

³ Orhan Koloğlu, *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yay. İstanbul, 2006, s. 16.

Ayrıca sadece internet üzerinden yayın yapan haber birimleri (portaller) de devreye girmiştir.⁴

Basının neden ve nasıl ortaya çıktığına değinmekte fayda vardır. İnsan, çevresinde ve dünyada olup bitenleri öğrenmek ve öğrendiklerini veya düşündüklerini başkalarına duyurmak ihtiyacındadır. Bu ihtiyaç az veya çok her insanın doğasında vardır. Bu ihtiyacın giderilmesi için girişilen çeşitli teşebbüsler sonunda bugün basın-yayın dediğimiz ve medenî toplumun dördüncü kuvveti saydığımız “basın müessesesi” doğmuştur.⁵

Haber, iktidarlarını güçlendirmek isteyen hükümdarlardan başka, ticarî faaliyetlerini geniş alanlarda sürdüren tüccarların da ilgisini çekiyordu. Bu nedenle XIV. yüzyıldan itibaren Avrupa’da görülmeye başlayan tüccar mektupları ve raporlar büyük ilgi görüyordu. Yine bu dönemde tertip edilen Haçlı Seferleri ile şehir kültürünün kuvvetlenmesini sağlayan Rönesans, uzak diyarlardan haber alma ihtiyacını artırmıştır. Öte yandan, Osmanlı Devletiyle yapılan savaşların sonuçlarını öğrenme arzusu, haberin değerini artıran diğer bir faktör olmuştur. Bu nedenle eş-dost ve ticarî ortaklardan gelen ve haber içeren mektupları artan ilgi üzerine çoğaltılarak satılmaya başlanmıştır.⁶

XV. asrın ortalarında Mayans’lı Gutenberg tarafından icad edilmiş olan matbaacılık, bu asrın ikinci yarısıyla XVI. Asrın ilk yarısından itibaren umumileşmiştir. Türkçe neşriyat için bizde ancak icadından iki yüz sene sonra, yani 1727 yılında Nevşehirli İbrahim Paşa’nın sadareti zamanında şeyh-ul islâm Yenişehirli Abdullah Efendi’nin fetvası ve III. Ahmet’in fermanıyla ve dinî eselerin basılmaması şartıyla kabul ve tesisine müsaade edilmiştir. Matbaada ilk basılan kitap iki cilt üzerine Arapçadan Türkçeye Van Kulu Lûgatı olup her iki cildi 1729 yılında basılmıştır. Bunu, dört ay sonra Kâtip Çelebi’nin Osmanlı denizciliğine dair yazdığı Tuhfetü’l-kibâr fi esfâri’l-bihâr adlı eseri takip etmiştir⁷. Osmanlı Devleti’de matbaanın, gazetenin, derginin ve çeşitli basın yayın aracının girmesi, bu araçların kurulması ve yaygınlaşması belli safhaları izleyerek ve çeşitli zorluklar geçirerek günümüze kadar gelmiştir.

⁴ Koloğlu, a.g.e, s.180.

⁵ Eraslan, ag.m.s.175.

⁶ Eraslan, ag.m.s.175

⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, IV. Cilt, II. Kısım, T.T.K. Basımevi, Ankara-2011, s.513-514.

Osmanlı basın hayatı 1831 yılında çıkarılan Takvim-i Vekâyi ile başlamıştır. Gazetecilik, başlangıçta Sultan II. Mahmut döneminde başlayan, devleti yeniden yapılandırma çalışmalarının bir parçası olarak görülmüştür. Savaş alanında yaşanan yenilgiler ve 1829 Edirne Antlaşması'ndan sonra yeniden yapılandırma amacıyla kurulan Islahat Meclisi'nin bu konudaki önerisi II. Mahmut tarafından uygun bulunmuş ve ismini de kendisi koyarak ilk gazetenin çıkmasına vesile olmuştur. Bilgilendirme amaçlı olarak çıkarılmaya başlanan ilk gazete sonraki dönemlerde özel sermayenin devreye girmesiyle gelişmeye ve devlet tekelinden çıkmaya başlamıştır.⁸ William Churchill tarafından çıkarılan 1840 tarihli Ceride-i Havadis yarı resmi hüviyetiyle Osmanlı basın tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. 1860 tarihi Osmanlı gazeteciliği için bir dönüm noktası olmuştur. Ağâh Efendi tarafından çıkarılan Tercüman-ı Ahvâl ilk özel gazetedir. Bu tarih itibari ile gazetecilik ve basın, devlet tekelinden çıkmış 1862 tarihinde Şinasî tarafından kurulan Tasvir-i Efkâr ile daha da güçlenmiştir.⁹ 1828 yılında Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa ilk Türkçe- Arapça “ Vekâ-yi-i Mısriyye” gazetesini çıkarmıştır.¹⁰

Tanzimat dönemine gelindiğinde vilayetlerin oluşturulma sürecinde, kültürel alanda yapılan en önemli yenilik, her vilayette bir matbaanın kurulması olmuştur. 7 Kasım 1864 tarihli Vilâyet Nizâmnamesi'nin yedinci maddesine göre vilayet matbaa ve gazeteleri, resmi bildirimleri duyurmakla birlikte, yerel idarenin uygulamalarını da desteklemiştir. Vilâyet matbaalarının kurulması, bölge gazeteciliğın doğmasını sağlarken, basın burada yönetenler ile yönetilenler arasında bir bağ oluşturma işlevi üstlenmiştir. Bu yolda ilk adımı atan Midhat Paşadır. 3 Mart 1865 tarihinde Türkçe ve Bulgarca olarak, ilk başta haftada bir defa yayınlanan “*Tuna Gazetesi*” yayın hayatına başlamıştır. Gazete yayın hayatını 1 Haziran 1877 yılına kadar devam etmiştir.¹¹ Çankırı Osmanlı döneminde Sancak olarak Kastamonu'ya bağlı olduğu için matbuat ve basın merkezi doğal olarak Kastamonu olmuş, Çankırı'ya, ülke gündemi ile ilgili haberler Kastamonu Vilayet Gazetesi aracılığıyla duyurulmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Çankırı'nın yeni kurulan ülkenin başkentine yakın fakat taşranın tüm yoksunluklarını barındıran küçük bir il merkezi olduğu bilinmektedir.

⁸ Kazım Benek, “*Osmanlı'da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyete Kadarki Gelişimi*”, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2016, S. 27.

⁹ Benek, a.g.m. s. 27.

¹⁰ İbrahimova, a.g.m, s.86.

¹¹ İbrahimova, a.g.m. s.87.

Bu yoksunluklar içerisinde Çankırı'nın yayıncılık açısından hızlı bir gelişim süreci geçirdiği ve Türk basın hayatında önemli bir yer edindiği anlaşılmaktadır.¹²

Cumhuriyet'in kuruluş süresinden bu yana Türkiye'de 1919 ile 1938 yılları arasında, 582 gazetenin yayınlandığı tespit edilmiştir. Bu gazetelerin 176'sı İstanbul'da bulunmaktadır. İstanbul dışında yayınlanan gazetelerin illere göre dağılımı ise İzmir (54), Trabzon (28), Adana (27), Ankara (25), Bursa (24), Samsun (16), Eskişehir (13), Kastamonu (12), Gaziantep (11) olarak sıralanmaktadır. 11 ilde 1'er gazete çıkarılmıştır. 10 ilde hiçbir gazete yayını yapılmamıştır. Çankırı'da ise 1919 ile 1938 yılları arasında beş gazete ve bir dergi yayını yapılmıştır. 1949 tarihli verilere göre il nüfusu 167,699 iken ilde 4,170 okuryazar bulunmaktadır. İl kütüphanesinde 10.300, Halkevi Kütüphanesi'nde ise 3,280 kitap mevcuttur.¹³

Çankırı'da ilk gazete vilayetin ismiyle 1921 yılında yayınlanmaya başlamıştır. "Kengiri" gazetesi haftalık olarak yayın hayatına başlamış ve Salı günleri yayınlanmıştır. "Kengiri" şehrinin adı Çankırı olarak değiştirildiğinde, gazetede 1924 yılında. 142. Sayısından itibaren "Çankırı" ismiyle yayına devam etmiştir. Çankırı'da yayınlanan ve maddi imkânsızlıklar içinde bulunan Necat, Halk Yolu, İnce Geliş, Duygu gibi gazete ve dergilerin kâğıt ve baskı masrafları, İl Genel Meclisi'ndeki tartışmalara rağmen, Vilayet yönetiminin desteği ile İl Özel İdaresi bütçesinden karşılamıştır. Verilen bu destek, 1928 yılında Vilayet Matbaası'nın iş yoğunluğunu ve görevli azlığı gerekçe gösterilerek kesilmiştir. Muhtemelen Çankırı gazetesi vilayetin resmi gazetesi olduğu için diğerlerin aksine kendisine maddî destek devam etmiştir. 1928 yılında Harf İnkılabının gerçekleşmesiyle birlikte Çankırı Vilayet Gazetesi, yeni Türkçe harflerle yayını sürdürmüştür. Gazetenin 1951 yılına kadar olan bazı nüshaları kütüphanelerde mevcuttur.¹⁴

Tez konumuz Vilayet Genel Meclislere geçmeden önce mülkî- idarî yapı üzerinde durmak faydalı olur. Yapılan araştırmalar sonucunda bugünkü İl Özel İdareleri'nin ilk örnekleri olan Vilâyet Umûmî Meclisleri, Osmanlı Devleti döneminde Tanzimat ve Islahat Fermanlarından sonra taşra teşkilatında yapılan değişiklikler sonucunda oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu değişiklikler farklı dönemlerde yayınlanan

¹² Erdem Taşdemir- Aytaç Burak Dereli, "Kengiri'den Günümüze Çankırı Basını", <https://docplayer.biz.tr/> 2017

¹³ Taşdemir- Dereli, a.g.m, s.1.

¹⁴ Ali Yüzdemir, "Çankırı Yerel Basını, "Necat ve Çankırı Örnekleri", Çankırı Araştırmaları Dergisi, Sayı: 3, Kasım 2008, s.161-162.

nizamnameler ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle 1923-1933 yılları arasında Çankırı'nın idarî yapısına göz atmak gerekmektedir.

Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinin idarî yapısı, 1921 ve 1924 anayasalarına göre düzenlenmiştir. 1924 Anayasası'nın 89. ve 105. maddeleri illerin yönetimini düzenlemektedir. Bu düzenleme ile ülke; iller, ilçeler, bucaklar ve köyler şeklinde yönetim birimlerine ayrılmıştır. Bu yönetim bölümlerinin başına merkezden yöneticilerin atanması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede illere valiler, ilçelere kaymakamlar, bucaklara da bucak müdürleri tayin edilmiştir. Bu birimlerde yöneticilerin yaptığı bütün işler, merkezi hükümetin onayına bağlıydı.¹⁵ Bu yeni düzenleme ile hem inkılâpların ülkenin her yerine yayılması hem de hizmetlerin en iyi şekilde yerine götürülmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu düzenlemeler Çankırı'nın idarî yapısını da değiştirmiştir.

Çankırı, 1846 yılında yapılan düzenleme ile Kastamonu vilayetine bağlanmıştır. 1867 yılında Çankırı sancağı Çerkeş, Kalecik ve İskilip kazalarından teşekkül etmiş bir sancak olarak Kastamonu vilayetine bağlanmıştır. Ancak daha sonra İskilip'in Çorum'a, Kalecik'in ise Ankara'ya bağlanması neticesiyle Çerkeş kazası Çankırı'da kalmıştır. Ilgaz nahiyesi ise 1922'de kaza olunca, Çankırı'nın kaza sayısının ikiye çıktığını görmekteyiz.

Osmanlı döneminde “Kengiri” ya da “Kangırı” olarak adlandırılan Çankırı, bugünkü adını Cumhuriyet devrinde, dönemin milletvekilleri Yusuf Ziya, Mehmet Rıfat, Ahmet Talât tarafından önerilen teklif üzerine almıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki idarî düzenlemeler çerçevesinde 1462□de sayılı Vilayetler İdaresi Kanunu ile livalar (sancaklar) vilayetlere dönüştürülmüştür. Bu kanun sonrasında Çankırı da vilayet, yani il statüsüne geçmiştir. Çankırı'nın bugünkü idari yapısı içinde yer alan Kurşunlu, Şabanözü, ve Eskipazar 1946'da kaza olmuştur. Eldivan ve Orta 1959 yılında ilçe olurlarken, Yapraklı ve Atkaracalar adlı yerleşim birimleri de 1953 yılında Çankırı'nın idarî yapısı içinde yer almışlardır.¹⁶

Dâhiliye Vekâleti'nin 30 Nisan 1921 tarihli tezkeresinde Encümen-i Daimler Meclisi-i Umumiye'nin toplandığı zamanlar acil durumlarda Meclisi-i Umumiye'nin

¹⁵ Nurçin Akkaya, “*Taşrada Bir Değişim Örneği: Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Çankırı (1923-1939)*”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale-2008, s.14.

¹⁶ Akkaya, a.g.m, s.14.

vereceği kararları alabilir ise de mevzu bahis olan Karacaviran Nahiyesi'nin Ilgaz Kazası'na bağlanması hakkındaki Encümen-i Daimi'nin aldığı kararda herhangi bir acil sebep bulunamamış olduğu, bunun da şikayetlere yol açtığı, aslında bu çeşit meselenin Meclisi-i Umumiye'nin Heyet-i Umumiye tarafından araştırılmasıyla bir karara bağlanmasının gerektiği, bu nedenle Encümen-i Daimi'nin bu husuda aldığı kararın yok hükmünde sayılması ve durumunda icraya konmasını ve mahalline bildirilmesine dair bir kararnameyi İcra Vekilleri Heyeti 22 Mayıs 1921 tarihinde kabul edilmiştir.

1925 yılında Çankırı Vilayeti Çankırı, Çerkeş ve Ilgaz (Koçhisar) isimli 3 kazadan meydana gelmiştir. 1926 yılında da bu vilayette aynı kazalar olmakla beraber bu kazalara nahiyelere ilave edilmiştir. Buna göre Çankırı Kazası'nda (73 köy) Tuht (62 köy), Şabanözü (32 köy) ve Orta (27 köy) nahiyeleri, Çerkeş (48 köy) Kazası'nda Ovacık (64 köy) ve Mecidiye (48 köy) nahiyeleri, Ilgaz (75 köy) Kazası'nda da Karacaviran (45 köy) nahiyesi bulunmaktadır. 1927 yılında Çankırı Vilayeti'nin kaza ve nahije dağılımında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Köy dağılımındaki tek değişiklik ise Çankırı Kazası'ndaki köy sayısının 194 olarak değil, 178 olarak verilmesidir. Diğer kazalardaki köy sayıları yukarıdakiler gibidir. 1928 yılında bu vilayetdeki kazalar aynı iken nahiyelerdeki tek değişiklik ise Çerkeş kazasına bağlı Ovacık Nahiyesi'nin nahiyelikten çıkarılarak bu nahiyeye bağlı köylerin Çerkeş Nahiyesi'ne bağlanmasıdır. 1927 yılında Çerkeş Nahiyesi'nde 48 köy ve Ovacık Nahiyesi'nde de 64 varken, 1928 yılında Çerkeş Nahiyesi'ndeki köy sayısı 113'e yükselmiştir. Bu kazadaki diğer nahije olan Mecidiye'nin köy sayısı bir önceki yılda 48 iken 1928 yılında 46'ya düşmüştür. Diğer nahiyelerde herhangi bir değişiklik olmamıştır.

1920 yılından önce Çankırı Kastamonu Vilayeti'ne bağlı bir sancak iken, 1920 yılından diğer sancaklar gibi müstakil yapılmış, bir müddet sonra da Çankırı Vilayeti haline dönüştürülmüştür. 1920 ile 1943 yılları arasında Çankırı, Çerkeş ve Ilgaz isimli 3 ilçe vardır.¹⁷ Çankırı ve ilçelerine bağlı köyler şunlardır:¹⁸

¹⁷Musa Şaşmaz, **Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013)**, Türk Tarih Kurumu, V. Cilt, Ankara 2014, s.3.

¹⁸Akkaya, a.g.m, s.20-21. Bknz. Köylerimiz, T.C. İçişler Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Basımevi D.S.İ., Ankara- 1968.

. Çankırı ve ilçelerine bağlı köyler şunlardır:¹⁹

Çankırı Merkez İlçe: 1- Absarı 2- Ahlad, 3- Akçavakıf, 4- Akviran, 5- Alıca, 6- Alva, 7- Anuza, 8- Aşağıçavuş, 9- Aşağıpelidözü, 10- Aşağıalagöz, 11- Ayan, 12- Alice 13- Balıbağı, 14-Ballıbidik, 15- Bayındır, 16-Boyalıca, 17- Bıgay 18- Büyükhacıbey, 19- Çayırpınar, 20- Çiftlik, 21- Çivi, 22- Çukurviran, 23- Dedeli, 24- Değim, 25- Dutağaç, 26- Dümenli, 27- Fene, 28- Gedene, 29- Genek, 30- Germence, 31- Göle, 32- Göle kayı, 33-Handiri, 34- Hasakça, 35- Hicib, 36- Hıdırlık, 37- Hisarcık (Asarcık), 38- İldızım, 39- İkiçam, 40- İnac, 41- İnadık, 42- Karatay, 43- Karaşih, 44- Karatekin, 45- Korgon, 46- Küçüklü, 47- Küçükacı Bey, 48- Maruf, 49- Merzi, 50- Matun, 51- Ovacık, 52- Paşa, 53- Saray, 54- Şeydi, 55- Sürmenal, 56- Şarklı, 57- Tozlu, 58- Orvay, 59- Yenice, 60- Yukarıçavuş, 61- Yukarıpelidözü, 62- Küçükyanlar, 63- Kiseçik, 64-Merzi, 65- Gölas, 66- Gölaskayısı, 67- Kayıçivi, 68- Kemrece, 69- Büyükyanlar, 70- Kora, 71- Dikenli. 72- Şıhlar 73- Nahnas 74- Yukarıalagöz²⁰

Çerkeş İlçesi: 1- Ağa, 2-Ahur, 3- Akbaş, 4- Akmasan, 5-Aliözü, 6- Baş boyunduruk, 7- Bayındır, 8- Betil, 9- Belen, 10- Bel kavak, 11- Beydili, 12- Bey melik, 13- Boduroğlu, 14- Bozoğlu, 15- Bölü kören, 16- Çalı ören, 17- Çatak, 18- Çaylı, 19- Çayırıcı, 20- Dağçukurören, 21- Dikenli, 22- Dökecek, 23- Dudak, 24- Erkse, 25- Fındıkça, 26- Gökçeler, 27- Göynük çukuru, 28- Hatipoğlu, 29-Kabak, 30- Kadı özü, 31- Karamustafa, 32- Karamsar, 33- Kısaç, 34- Kızılır, 35- Kiremitçi, 36- Dere köy, 37- Kuz ören, 38- Meydan, 39- Ovacık, 40- Geldik, 41- Ören, 42- Örenli, 43- Pelittik, 44- Saraycık, 45- Sofuoğlu, 46- Şeyh doğan, 47- Taşanlar, 48- TAŞ oluşu, 49- Türbanı, 50- Ulu, 51- Yaka, 52-Yakuplar, 53-Yeniköy, 54-Yıprak, 55-Yumaklı, 56- Zaim, 57- Afşar.

İlgaz İlçesi: 1-Akçaören, 2- Akça ören, 3- Ali bey, 4- Aktaşevceği, 5-Alpa, 6- Alpağut, 7- Aluç, 8- Arpayeri, 9- Aşağıbozan, 10- Aşağımeydan, 11- Âşıklar, 12- Aşağıdere, 13- Başlama, 14- Bey, 15- Beleren, 16- Buhura, 17- Buhuradır, 18- Bucurademirciler, 19- Bucurayenice, 20- Bükük, 21- Cendere, 22- Çevre nas, 23- Çomar, 24- Çörekçiler, 25- Danışman, 26- Dengi, 27- Eksik, 28- Engine, 29- Eskice,

¹⁹Akkaya, a.g.m, s.20-21. Bknz. Köylerimiz, T.C. İçişler Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Basımevi D.S.İ., Ankara- 1968.

²⁰ Şaşmaz, a.g.e, s. 4.

30- Hacı hasan, 31- İlimıldık, 32- Erincek, 33- İn, 34- Kaçan, 35- Kale, 36- Kavaklı, 37- Kayı, 38- Kazanıkizsiniri, 39- Kırılar, 40- Kızılırmak, 41- Kızılsın, 42- Kikse, 43- Kurmalar, 44- Kuyu pınar, 45- Mesut ören, 46- Mülayim (Don Ayşe), 47- Mülayim Yenice, 48- Musa, 49- Okçular, 50- Ödemiş, 51- Ömerli, 52- Sağırlar, 53- Saraycık, 54- Sarmaşık, 55- Şatolar, 56- Sazak, 57- Seki, 58- Serçeler, 59- Süleyman Haclar, 60- Şeyhler, 61- Şeyh yunus, 62- Yakacık, 65- Yazı, 66- Yer kuyu, 67- Yukarı bozan, 68- Yukarı dere, 69- Yukarı meydan, 70- Yuva demirciler, 71- Dumlupınar, 72- İki kavak, 73- Dikenli, 74- Kimsecik, 75- Şıhlar.

Bunların dışında 1928 yılında Cacıklar, İshak'ça, Göne kışla, Kozak kışla köyleri de Çankırı'ya bağlanmıştır. Cumhuriyet döneminde, Osmanlı dönemi ile kıyaslandığında Çankırı'nın idari açıdan geliştiği anlaşılmaktadır.

BÖLÜM I

TANZİMAT DÖNEMİNDE MÜLKÎ İDARE VE MECLİS GELENEĞİNİN OLUŞMASI

1.1.Tanzimat Döneminde Mülkî İdare

Tanzimat'ın ilanından sonra yapılan değişiklikler arasında, eyalet yönetimi ile ilgili değişiklikler oldukça önemli görülmektedir. Çünkü Tanzimat Fermanı'nın ülkede can ve mal güvenliği sağlanması, herkesten gelirine göre vergi alınması gibi amaçların gerçekleşebilmesi için sağlıklı bir idari yapılanmaya ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu amaçla valilerin yetkileri kısıtlanmış, özellikle maliye işlerine doğrudan doğruya karışmaları önlenmiştir. Mali işler için doğrudan merkezden “defterdar”lar gönderilmeye başlanmıştır.²¹ 1842–1849 yılları arasında eyalet yönetiminde önemli değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Tanzimat'ın tamamen uygulamaya konulması için düzenlemelerin yapılması, güvenliğin sağlanması, ülkenin bayındır hale getirilmesi gibi görevler tamamen valinin sorumluluğuna bırakılmıştır. Eyalet merkezlerinde “Büyük Meclis” adı verilen kurul, yönetimde doğrudan doğruya söz sahibi olmuştur. Bu meclis, vali başkanlığında, defterdar, kadı, müftü ile Müslüman olmayanları temsilen iki kişi ve Müslümanların seçeceği dört kişiden oluşturulmuştur. Eyaletin bütün meselelerinin tartışılıp karara bağlandığı bu meclisin aynı zamanda bir mahkeme gibi de çalıştığı anlaşılmaktadır. 1840'da Muhassıllık ve Muhassıllık Meclisleri oluşturuldu. 1841 yılında Muhassıllıktan kaynaklanan vergi sorunlarından dolayı devlet ve büyük bir gelir kaybı yaşamış ve bunun sorumluluğu da Tanzimat'ın mimari kabul edilen Mustafa Reşid Paşa'ya çıkarılmıştır.

Mustafa Reşid Paşa görevinden azledildikten sonra 1849 yılında ülke yönetiminde yeniden bir düzenleme girişi olmuş ve bu girişim sonucunda Eyalet Meclisleri kurulmuştur. Tanzimat'ın ilanı ile eyalet ve sancak merkezlerinde oluşturulan bu tür meclislerin 1849 yılına kadar “Muhassıllık Meclisleri” için çıkarılan yönetmeliğe göre çalıştıkları bilinmektedir. 1849 yılında çıkartılan “Eyalet Meclisleri

²¹Gönül Türkan Demir, “Tarihsel Süreçte Vilayet Meclis-i Umumileri ve Çankırı Örneği Üzerine Bir Değerlendirme”, *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)* 4(1): 59-86.

Nizamnâmesi” 1864 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Bu nizamnameye göre Eyalet Meclislerinde, Büyük Meclislerde bulunmayan; hükümetçe atanan bir başkan, kâtip ve ulemadan bir üyenin bulunması, aralarındaki en önemli farklılık olarak görülmektedir. Bu nizamname sadece eyalet meclislerinin yetki ve sorumluluklarını belirlememiş aynı zamanda ülke yönetiminin bütün basamaklarında görev alanların uyacakları kuralları, güvenlik, bayındırlık, eğitim-öğretim, yargı gibi konuları da kapsamına almıştır.²² Fakat bu düzenlemeler de istenilen sonuçları ortaya çıkarmamıştır. O dönemde, ülkenin içinde bulunduğu durum ve Avrupalı devletlerin müdahaleleri sonucunda Islahat Fermanı'nın ilan edilmesiyle, eyalet yönetiminde yeni düzenlemelere gidildiği görülmektedir. Bu düzenlemelerin esas sebebi, eyalet meclislerinde azınlıkların temsil edilme oranlarının Tanzimat'la gelen eşitlik durumuna uygun olmadığına Avrupalı devletlerce iddia edilmiş olmasıdır. Bunun sonucunda, eyalet yönetimini yeniden gözden geçirmek üzere bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonun çalışmaları sonucunda 7 Kasım 1864 tarihinde “Vilayet Nizamnamesi” hazırlanmıştır.²³ Bu nizamname ile eyaletler kaldırılıyor, vilayetler kuruluyordu. Vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar nahiyelere ve karyelere bölünerek yeni bir idare sistemi teşkil edilmiştir. Bu sistem de en yetkili kişi vilayetin başında bulunan vali olmuştur. Yönetim bakımından sancağın başında mutasarrıf, kazanın başına kaymakam, karyelerin başında ise muhtarlar olacaktı. Nizamname ile taksim olunan vilayet, sancak, kaza ve nahiyeleri yöneten valiler, mutasarrıflar, kaymakamlar ve müdürler hiyerarşisiyle açıkça epartment, arrondissement, canton ve commune'leriyle Fransız taşra idaresi sisteminin örnek alındığı anlaşılmaktadır.²⁴

Bu nizamnamenin hazırlanmasında Niş Valisi Midhat Paşa'nın düşüncelerinden faydalanılmıştır. Çünkü Paşa, Niş Valiliği sırasında bölgeyi düzene sokmuş ve başarılı olmuştur. Genel itibariyle bu düzenlemede Fransız taşra yönetimi sisteminden faydalanılmıştır.

²² Demir,” a.g.m, s.3.

²³ Demir,” a.g.m, s.3-4.

²⁴ Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, T.T.K. Basımevi, Ankara, 2004, s.384. Selda Kılıç, “1864 Vilayet Nizamnamesinin Tuna Vilayetinde Uygulanması ve Mithat Paşa”, s.13.

1.2. İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Nizâm-nâmesi (1871)

1864 Vilayet Nizam-nâmesi ile beklenen düzelmelerin sağlanamadığı anlaşılınca 1871 yılında “İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Nizâm-nâmesi” adı ile yeni bir düzenlemeye gidildiği anlaşılmaktadır. Yeni oluşturulan nizamname ile merkezi otoritenin yetkileri daha da arttırılmaya çalışılmıştır.²⁵ 1871 yılına gelindiğinde Osmanlı toprakları üzerindeki bütün vilayetlerde bu kurulların toplandığını, kararlar aldığını görüyoruz. Aldıkları kararlar ve hükümete yaptıkları önerilerin vilayet gazetelerinde yayımlandığı gibi, hükümetin uygun gördükleri Takvim-i Vekâyi’de de ilan ediliyordu. Daha önemlisi, hükümet merkezinde bu öneriler için ayrı defterler tutuluyor, uygulanabilir olanları padişahın onayı alındıktan sonra sadrazamın yazısıyla valilere bildirilirken, bir örneği de “Ayniyat Defteri” denilen deftere geçiriliyordu.²⁶

1871 Nizam-nâmesinin ilk maddesinde vilayetin bölümlerinden bahsedilmektedir. Vilâyatlar livâlar kazâlara, kazâlar nahiyelere ve nahiyeler karyelere ayrılmıştır. Bu idari birimlerin isimleri pek yakın tarihe kadar kullanılmış olup Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk Anayasası olan Teşkilât-ı Esâsiye Kanûnu’ndaki tadilat üzerine vilâyatlara il, kazalara ilçe ve nahiyelere de bucak adı verilmiştir. İkinci maddede her bir yerde vazifeli memurun kendi üstüne karşı sorumlu olduğu ve bu zincirin valiye kadar devam edeceği belirtilmiştir. Üçüncü maddede ise vilayetin yönetim kadrosundan bahsedilmektedir.²⁷

Nizamnamede valilerle ilgili kısım önem arz etmektedir. Vali ile ilgili olan hususlar dördüncü maddeden başlayıp on altıncı maddede son bulmaktadır. Dört ve beşinci maddelerde valilerin genel olarak sorumluluğu ve görev yerinde olmadığı zamanlarda muavini ya da valinin münasip gördüğü bir kişinin yerine vekalet edebileceğinden bahseder. Sekizinci maddede valinin vilayetteki üretimin, üretimden doğacak sorunların ve vergilerin toplanmasından genel olarak sorumlu olduğu hatta vergi memurlarının tutum ve davranışlarının vali tarafından denetleneceği belirtilmiştir. Ayrıca vergilerin belirlenmesinde Vilayet İdâre ve Vilayet Genel

²⁵ Demir, a.g.m, s.5.

²⁶ Musa Çadircı, “Osmanlı Döneminde Yerel Meclisler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt:2, Sayı:5, 1993,s.8.

²⁷ Burak Kocaoğlu, “İl Genel Meclisi Tutanaklarına Göre 1913-1914 Yıllarında Kastamonu”, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu-2011, s.8.

Meclislerinin belirleyeceği usuller dikkate alınarak vergilerin toplanması gerektiği de yazılmıştır. On birinci madde valinin eğitim ve bayındırlık alanındaki vazifelerinden, on iki, on üç, on dördüncü maddelerde ise valinin güvenlik ile ilgili yükümlülükleri ve yetkileri belirtilmiştir. Bu durum şöyle açıklanmıştır: “Vilayet içinde devlete veya ahalinin zararına karşı oluşan bir hareket doğrudan Bab-1 Alî’ye bildirilip gerekli tedbirler vali tarafından alınacaktır”. On beş ve on altıncı maddelerde ise valilerin vilayet içindeki hukukî ve cezaî yetkileri açıklanmıştır.²⁸

Nizamnâmenin on sekiz – otuz dördüncü maddeler arasında vilayetteki çeşitli müdürlüklerin ve memurlukların vazifeleri açıklanmıştır.²⁹ Nizamnamede otuz beş ile kırk ikinci maddeler arası liva idaresi, kırk üçten kırk dördüncü maddeye kadar kaza idaresi, elliden elli sekizinci maddede kadar nahiye yönetimi, altmışıncı madde de ise muhtarın görevi açıklanmıştır.³⁰

Nizamnâmenin altmış ikinci madde ile yetmiş beşinci maddeler arası çalışma konumuz olan Vilayet Genel Meclisi hakkındaki maddelerdir. Bunlara genel olarak bakacak olursak, altmış ikinci maddede genel meclisin toplanma sebebi ve gündemindeki konuların neler olacağı belirtilmiştir. Bunları: Vilayette yapılacak olan yolların planlaması, ticaret ve sanayinin geliştirilmesi, eğitim ve öğretim alanında yapılacak çalışmalar, tarım ve hayvancılık faaliyetleri, vilayetteki bayındırlık ve ulaşım çalışmaları, hastanelerin imarı, yenilenmesi ve gerekli ihtiyaçların karşılanması için yapılan çalışmaları, meclisin toplanma zamanı hakkında açıklama vardır. Bu açıklamaya göre, her vilayet meclisi kendine en uygun mevsimi seçip, yılda kırk günü aşmamak şartıyla toplanacaktır. Yetmişinci maddede ise karar alınması için 1/3 çoğunluğun mecliste olması gerektiği belirtilmiştir.³¹

Yetmiş altıncı maddeden yetmiş sekizinci maddeye karar İdare Meclisinin³², doksan ile doksan birinci maddelerde Liva İdare Meclisi’nin³³, doksan iki doksan üçüncü

²⁸ Bkz., Ek-1, İdâre-î Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Faslı Evvel, Vâlilerin Vezâ’ifi Beyânındadır.

²⁹ Bkz., Ek-1, İdâre-î Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Faslı Sâni.

³⁰ Bkz., Ek-1, İdâre-î Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Bâb-1 Sâlis, İdâre-i Mülhakat Beyânındadır.

³¹ Bkz., Ek-1, İdâre-î Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Faslı Evvel, Mecâlis-i Umûmiyenin Vezâ’ifi

³² Bkz., Ek-1, İdâre-î Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Faslı Sâni Vilâyet İdâre Meclisinin Vezâ’ifi Beyânı.

³³ Bkz., Ek-1, İdâre-î Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Faslı Sâlis Livâ İdâre Meclisi Beyânıdır.

maddelerde Kaza İdare Meclisi'nin³⁴, doksan dört ve yüz altıncı maddelere arasında ise Nahiyeye Meclisleri'nin yapısı ve kuruluş vazifesi açıklanmıştır³⁵.

Nizamnâmenin yüz on ikiden başlayıp yüz yirmi dokuzuncu maddeler arasında belediyelerin yapısı açıklanmıştır³⁶. Buna göre vali, mutasarrıf ve kaymakamın bulunduğu her merkezde bir belediye idaresi kurulacaktır. Kurulan belediye daire meclislerinin memurları arasından seçilen bir meclis başkanı vasıtasıyla şehriyerel yönetimini üstlenmesi amaçlanmıştır.

1871 tarihli düzenleme 1913'e kadar yürürlükte kalmıştır. Bu yasa, modernleşen bir idare anlayışının gelişmesinde, sivil bürokrasinin başkent dışındaki idari mevkilere yayılmasında ve halk unsurlarının siyasî ve bürokratik süreçlere katılımının artmasında bir dönüm noktası olarak göze çarpmaktadır. Aynı zamanda, bu gibi yasaların, Tanzimat dönemin tam sonuna kadar bile hazırlanmamış olması Tanzimatçıların vilayet üzerindeki merkezi kontrolü tesis etmeye yönelik uzun süredir benimsedikleri hedefleri gerçekleştirmede karşılaştıkları zorlukların açık bir kanıt olarak görülmektedir.³⁷

1.3. İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Kanun-ı Muvakkatı (26 Mart 1913)

1871 yılından 1913 yılına kadar bu nizamname geçerli olmuş ve 1913 yılında İttihat ve Terakki Fırkası tarafından hazırlanan yeni bir nizamname ile 1871 nizamnamesi yürürlükten kaldırılmıştır³⁸. 1913 yılında kabul edilen “İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Kanun-ı Muvakkatı” ile İl Özel İdareleri kurulmuş ve bu birimlere kısmi idari ve mali özerklik tanınmıştır. 1876 Kânûn-ı Esâsîsî tüzel kişilik kavramına yer vermemiştir. İl Genel Meclislerinin oluşum şekli özel düzenlemelere bırakılmıştır. Bu anayasanın özünü merkezîyetçilik oluşturmuş, anayasa yapıcıları, vilayet umumi meclislerini merkezi idarenin birer uzantısı olarak görmüşlerdir.³⁹

³⁴ Bkz., Ek-1, İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Faslı Râb' Kazâ Meclis-i İdâresi Beyânıdır

³⁵ Bkz., Ek-1, İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Faslı Hâmis Nâhiye Meclis-i İdâresi Beyânıdır

³⁶ Bkz., Ek-1, İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Nizâmnamesi, Kısm-ı Evvel, Meclis-i Beled-i ve Müteferriâtının Teşkîli

³⁷ Erkan Tural, “Bir Belge 1864 ve 1871 Vilayet Nizamnameleri ve 1876 İdare-i Umumiye-i Vilâyât Talimâtnamesi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 14, Sayı 1 Ocak 2005, s. 13.

³⁸ Kocaoğlu, a.g.m, s.10.

³⁹ Yusuf İzzet Karaman, “İl Özel İdarelerinin Kurumsallaşma Süreci (Batman İl Özel İdaresi)”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s.17.

1876 Anayasası döneminin en önemli gelişmesi, İl Özel İdareleri'nin temel yasası olarak bilinen 1913 tarihli İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Kanun-ı Muvakkatı'nın yürürlük kazanması olmuştur. 1913 yılında yürürlüğe giren İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-i Muvakkati, aslında bir geçici kanundur ve İl Özel İdareleri'ni merkeze yardımcı kuruluşlar olarak kabul etmiş, diğer hukukî düzenlemeler de bu duruma göre yapılmıştır. 2004 yılına kadar yürürlükte kalan bu kanun, 1987 yılında kısmen değiştirilmiştir. Kanun'un ilk 74 maddesi illerin genel idare kuruluşu ve işleyişine ilişkin hükümleri kapsamakta, 75-146. maddeleri ise bir il yerel yönetim birimi olarak İl Özel İdareleri'nin tüzel kişiliğini, organlarını, yönetimini, gelir ve giderlerini ve denetimini düzenlemektedir. Bu bölümler, Kanundaki deyimle "İdâre-i Umûmiye Vilâyet" ve "İdâre-i Husûsiye-i Vilâyet" olarak ayrılmıştır. İl genel yönetimine ilişkin maddeler 1929 tarihli 1426 sayılı Vilayet İdaresi Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. 1913 tarihli kanuna göre İl Özel İdareleri, geliri, gideri, bütçesi mülkleri olan tüzel kişiliğe sahip bir kamu kuruluşu olarak kabul edilmiştir.⁴⁰

Çalışma alanımız olan İl Genel Meclisine ait olan kısım Kanununun 103-135. Maddeleri arasındadır. Bu kısımda İl Genel Meclisi'nin teşkilât ve görevleri gibi çeşitli konular hakkında hükümlere yer verilmiştir. Bu kısma genel olarak bakılacak olursa; İl Genel Meclisi'nin oluşumunda oturumlara katılacak üyelerin sayısı, nüfus oranı esasına göre belirlenmiştir. Nüfus 12.500'e kadar olan kazaların 1 üye, nüfusu 12.500 den 31.250'ye kadar olan kazalar 2 üye, 31.250 kişiden 37.500 kişiye kadar olan kazaların 3 üye 37.500 den 50.000'e kadar olan kazaların vilayet genel meclisine 4 üye gönderme hakkı tanınmıştır. Seçilen üyeler 4 seneliğine seçilmekte olup bu sürenin sonunda tekrar seçilme hakkına sahiplerdi. Üyeliğin düşmesi için ise üyenin herhangi bir suça karışması ya da cinayet sonucu hüküm giymiş olması veya bir senelik toplantıya mazeretsiz katılmaması yeterli sebep idi.⁴¹

Kazalardan gelen halk kendi vekillerine yol, eğitim, tarım ve ticaretle ilgili sorun ve isteklerini bildiren dilekçelerini verirler, onlar da kazaların temsilcisi olarak vilayet merkezindeki umumî meclis toplantısına katılırlardı⁴². Yazılan dilekçeler toplantı öncesi başkanlık görevini ifa eden valiye sunulur, vali içlerinden lüzumlu gördüklerini gündeme alındı. Görüşmeler sırasında kararlar mecliste çoğunluk

⁴⁰ Karaman, a.g.m, s.17-18.

⁴¹ Kocaoğlu, a.g.m, s.12.

⁴² İlber Ortaylı, **Türkiye Teşkilât ve İdare Tarihi**, Cedit Neşriyat, s.89.

esasına göre alınmakta olup yapılan oylama sonucunda eşitlik olursa vali hangi yönde oy kullanmışsa o karar kabul olunmaktaydı. Mecliste müzakere edilen konulara ait tutanakların vilayet gazetesinde yayınlanması hususu kanunda belirtilmiştir. Oturumlara ilişkin zabıtların İstanbul'a iletilmesinden de vali sorumluydu. Ayrıca bu meclisin herhangi bir siyasî konuyu görüşme yetkisinin olamayacağı kanunda belirtilmiştir. Kanunun geri kalan kısmı ise vilayeti ilgilendiren çeşitli konulara ilişkindir.⁴³

1.4. Osmanlı Vilâyetleri ve Nizamnâmeden Muaf Olan Yerler

1864 yılında Vilâyetleri ve Nizamnâmede yapılan yeni yönetmelikle 1876 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti idarî bakımından 27 vilayet ve 123 sancağa bölünmüştü. Rumeli'deki topraklarında 10 vilayet ve 44 sancak, Anadolu'da 16 vilayet ve 74 sancak, Kuzey Afrika'da ise 1 vilayet 5 sancak bulunuyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun vilayetleri şunlardır: Edirne, Tuna, Bosna, Hersek, Selanik, Yanya, Manastır, İşkodra, Cezayir, Girit, Hüdavendigâr, Aydın, Ankara (Ankara, Yozgat, Kayseri, Kırşehir), Konya, Kastamonu (Kastamonu, Bolu, Sinop, Kengiri), Trabzon, Sivas, Erzurum, Diyarbakır, Adana, Suriye, Halep, Bağdat, Basra, Hicaz, Yemen, Trablusgarp.⁴⁴

1871 Nizamnamesi genel bir uygulama için hazırlanmıştı ama klasik yönetimin hâkim olduğu yerler ve ayaklanmalardan dolayı dış müdahaleler neticesinde ayrıcalıklı konuma sahip olan yerler de vardır. Bu yerlerin başında İstanbul gelmektedir. İstanbul'da klasik Osmanlı yönetimine devam edilmiştir. Diğer uygulama dışı yer ise Cebel-i Lübnan'dır. Burada meydana gelen olaylardan dolayı buraya özgü bir nizamname hazırlanmıştır. Bir diğer yer ise Mısır'dı. Mehmet Ali Paşa olayından beri Mısır Hidivliği de geniş özerkliği olan bir niyabet yönetimi idi. Osmanlı Sultanı Mısır'ın gerçek sahibi olup, Hidiv'in memleketi sultanın adına yönetmesi anlamına gelen bir statü hazırlanmıştır.⁴⁵ Mısır gibi iç işlerinde Hicaz ve Girit de imtiyazlara sahipti ve nizamname kapsamı dışında bırakılmıştı.

⁴³ Kocaoğlu, a.g.m, s.12.

⁴⁴ Kocaoğlu, a.g.m, s.10.

⁴⁵ Kocaoğlu, a.g.m, s.10.

Yukarıda ismi geçmemekle birlikte, Osmanlı Devleti'ne bağlı muhtar veya yarı müstakil durumu olan yerler de vardı. Bunlar, Rumeli'de Eflak- Boğdan (Romanya Prenslığı), Sırbistan Prenslığı, Karadağ Prenslığı, Afrika'da Tunus Beylikleridir. Bu yerler her sene belirli bir vergi vermek ve gerektiği zaman asker göndermekle yükümlüydüler.⁴⁶

1.5. Meclis Geleneğinin Oluşması ve İl Genel Meclisi

Osmanlı Devleti'nde meclis geleneği yüzyıllar boyunca teşkil edilmiş meclisler sayesinde gelişmiştir. Öncelikli olarak bu geleneğin oluşmasında etkili olan belli başlı meclisleri, divanları görmekte fayda vardır.

Osmanlı Devleti'nde ilk meclis oluşumunun Divân-ı Hümâyûn'da başladığı bilinmektedir. Divân-ı Hümâyûn padişahın şahsında toplamış olduğu yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin kullanıldığı kurul olunmuştur. Devletin iç ve dış bütün meseleleri burada görüşülerek karara bağlanırdı⁴⁷. Ayrıca halk, divana çıkıp bizzat sorunlarını dile getirebilmekteydi. Bu divandan başka sadrazam başkanlığında toplanan İkinci Divanı ve Çarşamba Divanı da meclis geleneğinin oluşmasından temel sayılabilir.

Divân-ı Hümâyûnün önemini kaybetmesiyle padişah başkanlığında, padişahın olmadığı zamanda ise sadrazam başkanlığında bütün devlet ileri gelenlerinin katılımlarıyla Meşveret Meclislerinin varlığı söz konusuydu. Meşveret Meclisi; Osmanlı Devletinde önemli ve olağanüstü konuların görüşüldüğü danışma meclisidir.

II. Mahmut döneminde teşkil olunan Meclis-i Valâ-yı Ahkâm-ı Adliye yeniden ele alınmıştır. 1839 yılından sonra Gülhane Hatt-ı Hümayûna içine aldığı genel prensiplere uygun kanun projelerinin hazırlanması görevi, II. Mahmut devrinde kurulmuş olan bu meclise verilmiştir. Meclis, bundan başka, Tanzimat'a dokunan bütün problemleri incelemek ve karar vermek durumunda idi. Bu suretle bir dereceye kadar Tanzimat Meclisi haline gelmiş ve Tanzimat programının yürütülmesinde büyük rol almıştır.⁴⁸

⁴⁶ Kocaoğlu, a.g.m, s.10.

⁴⁷ Kocaoğlu, a.g.m, s.13.

⁴⁸ Necdet Hayta, **Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri (XVII. Yüzyıl Başlarından Yıkılışa Kadar)**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2011, s.135-136.

Meclis geleneğinin oluşumunda taşraya uzanan en büyük adımı 1871 Nizamnâmesiyle Vilayet Umumî Meclisleri adı altında oluşturulan meclisler teşkil etmiştir. Yine bu meclise paralel olarak liva, kaza, nahiye ve köylerde meclisler oluşturulmuştur. Bu meclisler bölge halkını temsilen seçilen müslim ve gayrimüslim üyelerin katılımıyla teşkil etmiştir. Bu meclislerden en önemlisi burada bahsedilen Vilayet Umumî Meclisi yani İl Genel Meclisi'dir. Çünkü bu meclis Osmanlı Devleti'nin parlamenter sisteme geçişine çekirdek olacak ve toplanan ilk Osmanlı Mebusan meclisi'nin üyeleri Umumî Meclisin üyeleri olacaktır. Daha sonra Milli Mücadele Dönemi sırasında ilk T.B.M.M.'nin kurulmasında da Meclis-i Mebusan ve İl Genel Meclisi uygulamalarından beri süre gelen deneyimlerinden faydalandığı ifade edilebilir.⁴⁹

İl Genel Meclisi'nin ana yapısı ve çalışma esasları 1871 Nizamnâmesi çerçeve içinde alınmıştır. Nizamnâmede üyelerin nasıl seçileceği ve hangi konunun meclis gündemine nasıl taşınacağı düzenlenmiş ve bu düzenlemeler 1913 tarihli İdâre-i Umûmiyye-i Vilayet Kanun Muvakkatı ile belirtilmiştir. İl Genel Meclisi'nin karar verme yetkisi yoktu. Sadece danışma meclisi görevini yürütmekteydi. Bu meclisin toplantıları Vilayet Nizamnâmesinde de belirtildiği gibi kapalı oturum şeklinde yapılmaktaydı.⁵⁰

Meclisin toplantı tutanakları Bab-ı Âliye rapor ediliyordu ve vilayetın resmî gazetesinde hatta Takvim-i Vekâyî'de de yayınlanmaktaydı. Çankırı'da İl Genel Meclisi toplantısına ilişkin bilgileri Çankırı vilayet gazetesinde tutanaklar şeklinde yayımlandığı görülmektedir.

1.6. Çankırı İl Genel Meclisi Üyeleri

1924-1933 yılları arasında Çankırı İl Genel Meclisi görüşmelerine katılan üyeler hakkında elimizde çok ayrıntılı bilgiler mevcut değildir. Üyeleri meclis tutanaklarında geçen konuşmalarına göre sadece ismen bilmekteyiz. Bazı üyelerin oturumlara katılmaması veya bazı üyelerin meclis oturumları sırasında söz almaması

⁴⁹ Kocaoğlu, a.g.m, s.13.

⁵⁰ Bkz.Ek-1, İdâre-i Umûmiyye-i Vilayet Nizamnâmesi, Faslı Evvel, Mecâlis-i Umûmiyenin Vezâ'ifi, Madde, 72.

bu kaynağı kısıtlamıştır. Meclis tutanaklarında isimleri geçen üyeler ve temsil ettikleri bölgeler yıllara göre aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. 1924-1933 Yılları arasında Çankırı İl Genel Meclisi üyeleri⁵¹

	İSİMLER	MESLEK	YIL									
			1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
	Vali Nuri Bey	Reis		X			X	X		X		
	Vali Adil Bey	Reis							X		X	
	Vali Hazım Bey	Reis										X
	Vali Bekir Sami Bey	Reis			X	X						
	Vali Cemil Bey	Reis	X									
ÇANKIRI	Halim Efendi	Üye	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	İsmail Efendi ⁵²	2.Başkan		X	X	X						
	Cevdet Efendi	Kâtip								X	X	X
	Ali Efendi	Üye								X	X	X
	İsmail Hakkı	Üye	X	X		X	X	X	X			
	Hacı Osman Efendi	Üye	X	X			X	X	X			
	İsmail Necati	Üye	X	X		X	X	X				
	Ethem Efendi	Kâtip	X		X	X		X		X	X	X
	Hamdi Efendi	Üye	X		X					X	X	X
	Cemal Efendi	Üye	X		X	X						
	Ahmet Efendi	Üye								X	X	X
	Adem Efendi	Kâtip		X	X		X					
	M.Rıfat Efendi	Üye			X							
ILGAZ	Haşim Efendi	Üye	X	X	X	X	X	X	X			
	Mustafa Efendi	Kâtip		X		X	X					
	Sait Be Efendi ⁵³	2.Başkan						X	X	X	X	X
	Tayyar Efendi	Üye	X		X	X		X	X	X	X	X
	M.Ali Efendi	Üye		X		X	X	X	X			
	Nuri Efendi	Üye								X	X	X
	Ali Efendi	Üye	X									
	Hacı Osman Efendi	Üye			X							
	İsmail Efendi	Üye	X		X		X					

⁵¹ Tabloda (X) İşareti ile gösterilen yıllara göre tespit edilen üyelerdir.

⁵² 1925 ve 1928 yıllarında İsmail Bey ikinci başkanlık görevinde bulunmuştur.

⁵³ 1933 yılında Sait Bey on üçüncü toplantı devresinde 2.oturum ve 4. oturumlar da ikinci başkanlık görevinde bulunmuştur.

Tablo 1'in devamı

ÇERKEŞ	Celalettin Efendi	Üye		X	X	X	X	X	X	X		X
	Vehbi Efendi	Üye	X		X			X	X			
	Ahmet Hamdi Efendi	Üye				X	X	X				
	Hacı Abdullah Efendi	Üye		X	X	X	X					
	M. Sadık Efendi	Üye	X	X		X	X	X	X			
	Celal Efendi	Üye	X			X					X	
	İbrahim Efendi	Üye								X	X	X
	Gökmen Efendi	Üye								X	X	X
	Ahmet Beycan Efendi	Üye	X									
	Hacı Ahmet Efendi	Üye			X							
	Ali İhsan Efendi	Üye								X	X	X

Tablo 2. 1924, 1926, 1929 ve 1931-1933 Yıllarına göre Çankırı Hakem Hey'eti tablosu

İSİMLER	YIL					
	1924	1926	1929	1931	1932	1933
Hacı Ahmet Efendi	X	X				
Uykucu Ahmet Efendi	X	X				
Yavan Ahmet Efendi	X	X				
Demirci Hüseyin Efendi	X	X				
Yüzbaşı Mustafa Efendi		X				
Dingilli İsmail Efendi	X	X				
Hindili Hacı İsmail	X	X				
Garplı Mustafa Efendi		X				
Dağlar Hacı Cemal Efendi		X				
Hacı Kalfezade Hacı İsmail Efendi	X	X				
Muhacir Mumcu Mustafa Efendi	X	X				
Abaza Mustafa Efendi		X				
Hacı Mürsel Recep Efendi	X	X				
Azad Efendi Mustafa		X				
Hacı Bayram Mustafa Efendi		X				
Palancızade İhsan Efendi			X			
Derelizade Haşim Efendi			X			
Hacı Kütükzade Hacı Ahmet Efendi			X	X	X	X
Demirzade Hüseyin Efendi			X	X	X	X
Binbaşızade Hüseyin Efendi	X		X	X	X	X
Hanağasızade Hafız İsmail Efendi			X	X	X	X
Dellazade Hafız Mehmet Efendi			X	X	X	X
Zincircizade Haşim Efendi				X	X	X
Yiğitbaşızade Hasan Efendi			X	X		
Dudurzade Mustafa Efendi	X					X

Tablo 2'nin devamı

Dudurzade Ahmet Efendi		X	X	X		
Emir Süleymanzade Hasan Efendi	X					
Emir Süleymanzade Ethem Efendi	X	X	X	X	X	X
Hacı Resul Zade Recep Efendi			X	X		
Cırık Zade Derviş Efendi	X	X	X	X	X	X
Hacı Kadızade Abdullah Efendi			X	X	X	X
Çivitçizade Mehmet Efendi			X	X	X	X
Hacı Turuşzade Ahmet Efendi			X	X	X	X
Kara Hacızade Hasan Efendi			X	X	X	X
Sancaktaroğlu İsmail Efendi			X	X	X	
Müftüzade Sait Efendi			X	X	X	X
Çorukzade Ahmet Remzi Efendi			X	X	X	X
Hancı Emirzade Münir Efendi			X	X		
Hancı Emirzade Akif Efendi			X	X	X	X
Nafizzade Ali Efendi			X	X		
Çam Ahmetzade Mustafa Efendi			X	X	X	X
Hacı Bayramzade Mehmet Efendi			X	X		
Kamzelizade Ziya Efendi			X	X	X	X
Hacı Bayramzade Mustafa Efendi			X	X		
Gafilzade İsmail Bey Efendi			X	X		X
Dibağzade Mustafa Efendi			X		X	
Yüzbaşızade Ahmet Efendi			X		X	X
Dibağzade Şükrü Efendi					X	X
Hacıoğlu Hamdi Efendi					X	
Nakıpzade Hürrem Efendi					X	X
Sadettin Beyzade Raif Efendi					X	X
Yüzbaşızade Ali					X	X
Arabalızade Mustafa Efendi					X	X
Hacı Uzunoglu Hamdi Efendi						X
Yüzbaşızade Ahmet Remzi Efendi						X
Toplam Kişi	14	18	29	26	26	27

Tablo 3. 1924,1926, 1929 ve 1931-1933 Yıllarına göre Çerkeş Hakem Hey'eti tablosu

İSİMLER	YIL					
	1924	1926	1929	1931	1932	1933
Müftüzade Hacı Ahmet Efendi	X		X	X	X	X
Müftüzade Mustafa Efendi		X				
Hacızade Hafız Mustafa Efendi	X	X				
Şeyh Osman Efendi	X	X				
Hacı Kadir Efendi	X	X				
Hidayet Efendi	X	X				
Badeh Havacı Ahmet Efendi	X	X				
Hendekli Reşit Efendi	X	X				
Hacı Vaız Hasan Efendi	X	X				
Bekir Çelebi Efendi	X	X				
Meftü Hacı İzzet Efendi	X	X				
Hasan Efendi	X	X				
Mahmut Efendi		X				

Tablo 3'ün devamı

Eşref Efendi	X	X				
Müftüzade Kazım Efendi			X			
Dava Vekili Vehbi Efendi			X			
Arap oğlu Hasan Ağa			X			
Küçük Hocasade Ahmet Efendi			X			
Hacı Hasanzade Hasan Efendi			X	X	X	X
Softazade Ali Efendi			X	X	X	X
Niyaz Bey Zade Şevket Efendi			X	X	X	X
Akabalı Kazım Efendi				X	X	X
Sofu Zade Abdulkadir Efendi				X	X	X
İsmailağazade Mehmet Efendi				X	X	X
Hacı Himmetoğlu Necati Efendi			X	X		
Hacı Vaız Zade Mustafa Efendi						X
Aydınlızade İbrahim Efendi			X	X		
Zeynelzade Hacı Ali Efendi			X	X	X	X
Hacı Vaızzade Hasan Efendi				X	X	
Hacı Akmenzade Mehmet Efendi			X	X		
Hacı Vaazzade İzzet Efendi				X		
Kara Hüseyinoğlu Hafız Ahmet Efendi			X	X	X	X
Çakıroğlu Ahmet Efendi					X	X
Hazinedarzade Hasan Efendi					X	X
Aydınlızade Mehmet Efendi					X	X
Mecellizade Mustafa Efendi					X	X
Küçük Hocaoğlu İsmail Efendi					X	X
Toplam Kişi	12	13	12	13	14	14

Tablo 4. 1924, 1926, 1929 ve 1931-1933 Yıllarına göre Ilgaz Hakem Hey'eti tablosu

İSİMLER	YIL					
	1924	1926	1929	1931	1932	1933
Hamzazade Ahmet Ali Efendi	X	X				
Zincirzade Mehmet Efendi	X	X				
Kâtip Mustafa Efendi	X	X				
Hamdi Efendi	X	X				
Kutucu Sadıkoğlu		X				
Hüsnüzade Sadık Efendi		X				
Hasan Çavuşzade Kadri Efendi	X	X				
Hulusi Efendizade İsmail Efendi	X	X				
Hacı Mahmutzade İsmail Efendi	X					
Yenice Köylü Hatip Mustafa Efendi	X					
Karacavıranlı Havace Sadık Efendi	X					
İshak Zade İsmail Efendi		X				
Müftü Nuri Efendi		X				
Hacı Ali oğlu Recep Ağa			X			
Gazilerden Cemil Ağa			X			
Kürcüzade Mehmet Efendi			X	X	X	X
Ahmet B. Zade Nuri Efendi			X	X		
Hacı Mahmutoğlu Ahmet Ali Efendi			X	X		

Tablo 4'ün devamı

Darendelioğlu Recep Efendi			X	X		
Koncaroğlu Hamdi Efendi			X	X	X	X
Hidayetoğlu Sadık Efendi			X	X		
Hacı Hasan Kariyeli İsmail Efendi			X	X	X	X
Dervişoğlu Sadık Efendi				X	X	X
Kaleli Sadık Efendi			X	X	X	X
Hacı İbrahimoğlu Sadık Efendi			X	X		
İsaoğlu Sadık Efendi			X	X	X	X
Hasan Çavuşoğlu Kadir Efendi			X	X		
Şeyh Hasan oğlu Hacı Ömer Efendi			X	X	X	X
Çopuroğlu Ahmet Efendi						X
Yavanoğlu Hüseyin Efendi					X	X
Nuhoğlu Osman Efendi					X	X
Ali Çavuşoğlu İsmail Efendi					X	X
Kahyaoğlu Bayram Efendi					X	X
Hafızoğlu Mustafa Efendi					X	X
Hacı Kadiroğlu İsmail Efendi					X	X
Toplam Kişi	9	10	14	13	13	14

BÖLÜM II

İL GENEL MECLİSİ TUTANAKLARINA GÖRE ÇANKIRI (1924-1933)

Bu bölümde meclis tutanaklarına geçmiş olan kayıtlardan yararlanılarak Çankırı’da eğitim, ziraat, sağlık meseleleri ve sosyal yaşantı, bayındırlık ve ulaşım alanındaki faaliyetler ve matbaa, kütüphane gibi diğer konular incelenmiştir. Bizlere İl Genel Meclisi tutanakları gibi birçok önemli bir belgeye kaynaklık eden Çankırı gazetesinin tarihi hakkında kısaca bilgi vermek gerekmektedir.

Çankırı gazetesinin ilk yayını Cumhuriyetin ilanının hemen sonrasında, mutasarrıf Cemal (Bardakçı) Bey’in 1922’de Çankırı’da görevli olduğu sırada başladı. Adı “Kengiri” olan il gazetesinin isminin altında “tarih-i tesisi” olarak 1340 yılı muharrem ayı yazılı olduğuna göre gazete 1921 yılının Eylül ayında yayına başlamış olmalıdır. Aslında bu tarih, Çankırı’da matbaanın da kurulduğu tarihtir.⁵⁴

2.1. Çankırı’da Eğitimle İlgili Konular

1924-1933 yılları arasında Vilayet Meclisi’nde ele alınan ve üstünde en çok konuşulan konuların başında eğitim gelmektedir. Atatürk’ün önderliğinde tüm yurttaki okuma-yazma seferberliğine Çankırı da dâhil oldu. Mustafa Kemal’in Sarayburnu’nda yaptığı konuşmasında belirttiği yüzde seksen okuma yazma bilmeyen çoğunluğun içinde Çankırlılar da yer almaktaydı. Çankırı nüfusunun çoğunluk itibari ile kırsal nüfustan oluşması, Cumhuriyet öncesi dönemde de gerekli yatırımların yapılmaması belki söz konusu geri kalmışlığın sebebi olarak gösterilebilir. 1894 Kastamonu Vilayet Salnamesi’ne göre, İç Anadolunun Bölgesi’nin eski bir şehri olan Çankırı merkezde 13 medrese, 2 kütüphane, bir idadi, 2 ilkokul ve azınlıklara ait 18 anaokulu; Çerkeş ilçesinde 2 medrese, 1 rüştiye, 1 ilkokul ve azınlıklara ait 6 anaokulu bulunmaktaydı.⁵⁵ Bahattin Aydın’a göre; 1926 yılında eğitim durumu bakımından okuma-yazma oranı %5 olup livada bulunan okul sayısı 43, merkezde bir kargir okul, 12 iptidai ve 12 medrese bulunmaktadır. Millet

⁵⁴ Ömer Türkoğlu, “Çankırı Basın Tarihi’ne Dair Kısa Notlar ve İnceleş Gazetesi”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2, Ağustos 2007. s.79.

⁵⁵ Akkaya, a.g.m, s.47

Mekteplerin açılması ve beş yıl içinde 3254 kadın, 4546 erkek diplomasını alarak okullara toplam 29354 kişi devam etmiştir.⁵⁶

1924 yılına ait vilayet gazetesinde eğitim ile ilgili olarak Ilgaz merkez okulu öğretmeni Sadık Efendi tarafından verilen dilekçe mecliste Kâtip Ali Bey tarafından okundu. Bu dilekçe de Sadık Efendi 400 kuruş maaşla Ilgaz Okulu öğretmeni iken yükselerek yedi yüz kuruş maaşla Çörekçiler Köyü okuluna nakil edildi. Sadık Efendi, dört ay on yedi gün maaşını 700 kuruştan almış iken belirtilen tarihten sonra 400 kuruş maaş verilmesinde haksızlık olduğunu ifade etmiştir. Bu haksızlık üzerine Sadık Efendi, Çörekçiler Köyü Okuluna nakil edilerek burada görevini tamamladı. Genel muhasebe müdürü Hasan Efendi'nin bu konuya açıklık getirilmesi istendi.⁵⁷

Hasan Efendi, “Efendim Çörekçiler köyü okulu için belirtilen bütçe Eylül ayından itibaren altı aylıktır. İlköğretim encümeni bu doğrultuda önemli noktaya dikkat etmeden Sadık Efendiyi terfien oraya nakil etmişler ve ilköğretim encümeninin kararı doğrultusunda yedi yüz kuruş üzerinden maaş verilmesi Kaymakamlığa bildirilmiş ve bu evrak genel muhasebeye uğramamıştır. İlçe cetvellerinin incelenmesinden bütçeye konu olmayan Eylül ayından önceki aylara ait maaşın verilmesi doğrultusunda gidilmiştir. Eğer evrak genel muhasebeye uğramamış olsa idi tabi böyle kanun dışı davranış yapılamazdı. Dahiliye vekâletine eskiden bildiriye cevaben de bütçe dışı ödemelerin karşılanması doğrultusunda gidilmesi emri verilmiştir. Başkan Vali Bekir Sami Bey, “Sadık öğretmen mademki görevini yerine getirmiş. Bu dilekçeyi maarif encümenine havale edelim de orada incelenmesi yapılarak kanunlar doğrultusunda değişmek suretiyle mağduriyetine meydan verilmesin” diyerek Maarif encümenine havale edilmiştir.⁵⁸ Böylece de Sadık Efendi'nin maaş sorunu Maarif Encümenine bırakılmıştır.

Yine aynı yılda meclis tutanağında; Başkan Vali Cemil Bey tarafından okul müdürlerinin ve maarif müdürlerinin görevleri tartışılmaya açıldı ve Maarif işlerini yürüten memur ve ortaöğretim okul müdürünün alacağı maaşı konuşuldu. Maarif işlerini yürüten ve ortaöğretim okul müdürünün alacağı maaş toptan on beş lira ücret sunuldu. Ilgaz azası Ali Efendi, Ortaöğretim okulu müdürlüğünün maarif müdürlüğü

⁵⁶ Bahattin Aydın; **Çankırı Tarihi**, Ankara 1998, s, 229-230, 232.

⁵⁷“Çankırı Vilayet Meclis-i Umumiyesi 5. Dönem 2. Oturum”, **Çankırı**, 5 Kanun-i Sani (Ocak) 1924, s.1.

⁵⁸“Çankırı Vilayet Meclis-i Umumiyesi 5. Dönem 2. Oturum”, **Çankırı**, 5 Kanun-i Sani (Ocak) 1924, s.1.

görevini yerine getirmeleri ve bu doğrultuda bu ücretin ödenmesine karşı olduğunu belirtmiştir. Okulları gözetlemek gerçek görevleri gereğindedir. Başkan; okulların gözetim maarif müdürlüğüne aittir. Her yerde maarif müdürü yoktur. Okul müdürlüğü başka, okulları gözetim ve denetim vazifesi başkadır. Bir okul müdürünün çabasını arttırmak ve okulları iyi denetim ve denetçi altında bulundurulması için bu ödenek sunuldu. Ancak okul müdürünün gerçek görevi bu değildir. Vehbi Efendi ise; okulları gözetim ve denetlemek orta öğretim okulu müdürlüğünün görevi olmadığını bu görevinin maarif müdürlüğüne ait olduğunu belirterek ücreti kabul ettiğini belirtti.

Çankırı azası Ethem Bey; okul müdürlüğünün yalnız ortaokulunda görevi olduğunu ilköğretim müfettişlerinin bu görevle yükümlü olduğunu söyleyerek ödeneğin verilmesinde fikri olmadığını belirtmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi; okul müdürlülerin asıl görevlerinde bulunan maarif işleri için Özel İdareden maaş verilmemesi fikrinde olduğunu ifade etmiştir.

Tartışmalar sonucu vilayet-i maarif işlerini yürüten memur ve orta öğretim okulu müdürlüğünün ücreti aylık 15 kuruş verilmesi kabul edilmiştir. Ayrıca bu oturumda ilkokul öğretmenlerin ve hizmetli aylık ücretleri de görüşülmüştür. İlkokul öğretmenlerin ödeneği ise 1500 kuruş maaşlı bir öğretmene ve 600 kuruş maaşlı ikinci öğretmene verilirken 15 lira ücret aylık üç hizmetli ödeneği yapılan oylama sonucu kabul edilmiştir.⁵⁹

1924 yılına ait elimizdeki tutanaklarda eğitimle ilgili olarak Ilgaz merkez okulu öğretmeni Sadık Efendinin haksız olarak aldığı ücreti, okul müdürlerinin, maarif müdürlerinin görevleri ve ilkokul öğretmenlerin, hizmetlilerin aylık ücretlerinin konuşulduğunu görmekteyiz.

1927 yılına ait Vilayet Meclis tutanağının yedinci içtimada, merkez okul müdürü, müdür yardımcısının, öğretmenlerin, hizmetlilerin, kız okul başöğretmenin ve diğer öğretmenlerinin maaşları görüşülmüştür. Merkez Okul Müdürü ve yardımcısına 19 lira 50 kuruş olarak oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir. Birinci öğretmen maaşı 15 lira diğer öğretmenlerin maaşları 10 lira olarak kabul edilmiştir. Üçüncü öğretmen Mustafa Efendi'nin maaşı Başkan Vali Bekir Sami Bey 15 lira uygun görürmüş,

⁵⁹“Çankırı Vilayet Meclis-i Umumiyesi 5. Dönem 4. Oturum”, Çankırı, Yıl:1924, s.3-4.

Çerkeş azası Celal Efendi, Mustafa Efendinin maaşının 17 lira 25 kuruş olması gerektiğini belirtmiştir. Başkan ve diğer meclis üyeleri tarafında 15 lira olarak kabul görmüştür. Elişi (günümüzde iş eğitim dersi) öğretmen maaşı 15 lira, müzik öğretmenin maaşı 60 lira, terbiye (eğitim) öğretmenin maaşı da 50 lira olarak kabul edilmiştir. Okullarda bir erkek bir kadın olmak üzere iki hizmetli bulunmaktaydı. Erkek hizmetlinin maaşı 15 lira, kadın hizmetlinin maaşı 10 lira olarak oylama sonucu kabul görmüştür. Kız Okulu başöğretmeninin maaşı ve diğere öğretmenlerin maaşları da 15 lira olarak kabul edilirken yardımcının maaşı 8 lira olarak kabul edilmiştir.

Vali Bekir Sami Bey, meclis üyelerine kız okulu ile diğer okulları birleştirip Tevhid-i Tedrisat yani eğitim- öğretimde birliğin yapılmasını sundu. Maarif Memuru Hamdi Bey de Başkanın söylediklerini onaylayarak tevhid-i tedrisatın yapılmasının ihtiyaç olduğunu dile getirdi. Karacaviran⁶⁰ için kız ve erkek okullarının birleştirilmesi kabul edilmiştir. Atkaracalar köyünün durumu ise o kadar büyük bir köy olmadığı için de kız- erkek öğrencileri için ayrı ayrı okulun açılmayacağını ve böylece burasının da Karacaviran gibi karma eğitimi yapılması kararlaştırıldı.

Dikiş- nakış öğretmenin maaşı 50 lira, Atkaracalarında kız okulu öğretmenin maaşı 15 lira olarak kabul edilmiştir. Atkaracalar kız okulu hizmetliye gerek olmadığına kararı verilmiştir. Saçak Köyü öğretmenin maaşı 10 lira kırk kuruş olarak kabul edilmiştir. Bayındır Köyü yardımcı öğretmenin maaşının 8 lira olduğu ancak Maarif Memuru Hamdi Bey, bu yardımcı öğretmenin maaşının Eylül ayı itibarıyla 15 lira yükseltelim teklifini sunmuştur. Başkan ise, burasının büyük bir köy olması sebebiyle Hamdi Bey'in sunmuş olduğu teklifi kabul etmiştir. Yumaklı öğretmenin maaşı 8 lira, beden öğretmenin maaşı 10lira 40 kuruş, Viran Köyü maaşı 8 lira 10 kuruş, Ali Özü 9 lira 20 kuruş, Bozoğlu maaşı 8 lira olarak kabul edilmiştir.

Kırtasiye masrafı ve öğrencilere verilecek kitaplar için ne kadar para harcanacağı da görüşülen konular arasındadır. Başkan geçen yıl (1926) 40 öğrenciye 100 lira, 600 öğrenciye 1000 lira olarak kabul edildiğini bu yıl ise öğrenci sayısına göre encümenin 1500 lira olarak kabul ettiğini söylemiştir. Böylece kitap için ayrılacak

⁶⁰ Karacaviran (Kurşunlu): 1912 yılında Ilgaz'a bağlı bir nahiye olan Karacaviran 1944 yılında Çankırı'nın kazası olmuştur. Bkz. Tahir Sezen, **Osmanlı Yer Adları**, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Mdürlüğü, Yayın Nu: 21, Ankara- 2006, s.275.

bütçenin 1500 lira olduğunu ifade ederek meclis üyeleri tarafında da kabul edilmiştir. Bir diğer konuşulan konu ise okul kiralarının ne kadar olacağıdır. Başkan okul kiranın 300 liranın fazla olduğu ayrıca Çerkeş okulunun tahliye edileceğini kira ücretin 200 lira olmasını meclis üyelerine teklif etmiş, bu teklif kabul edilmiştir.⁶¹

Başkan, Vali Bekir Sami Bey, dört ve yedi yaşındaki çocuklar için bir şube açılmasının kararlaştırıldığını bunun için bir muavin (yardımcı) görevlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine maarif memuru Hamdi Bey bu şubenin kız okulunda çalışmasını ve muavinin kız okulu kadrosuna dâhil edilmesini rica etmiştir. Başkan da şubenin kız okulun da açılmasının uygun olduğunu kabul etmiş ve muavin için sekiz lira maaş tahsis edilmesini teklif etmiştir. Mevcut olan kız okulunda öğrenci sayısına göre öğretmen görevlendirmek gerektiği başkan tarafından belirtilmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi, erkek çocuklar ile kız çocukların bir arada eğitim görmesi için maarif vekâletinden bir emir geldiğini hatırlatmıştır. Bunu üzerine Başkan, köylerde çocukların kız okulu olmadığı için beraber okuduklarını belirtmiş, bunun beş senelik programda da kabul edildiğini hatırlatmıştır. Cemal Efendi ise, vilayette bir kız okulu olduğu için kız öğrencilerin erkeklerin arasına katılması yerine, kız okuluna bir öğretmen görevlendirmesinin daha uygun olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine okulunun başöğretmeni aynı maaşla kız okuluna alınmıştır.

Musiki ve dikiş- nakış okulu ile ilgili görüşmelerde adı geçen okullar ile ilgili bir önceki yirmi üçüncü celsede öğretmen maaşlarının görüşülmüştür. Ancak bu okullarda eğitimin devam edebilmesi için ders araç gereçlerine ihtiyaç olduğu ve bunun için ödenek ayrılması gerektiği belirtilmiştir.⁶² Bir diğer konu olarak okullarda atölyelerin açılması gerektiği görüşülmüştür. Bu atölyelerin okullar içinde açılması için maarif vekâletinden yazı geldiği, Çerkeş azası Celal Efendi tarafından belirtilmiştir. Celal Efendi, okullarda bulunan atölyelerin okul içinde olmadığını da belirtmiş ve Orta Mektebinde şimdiden uygun sınıfların buna göre hazırlanması gerektiğini, ayrıca beş sınıflı olan erkek okulunun da uygun olan sınıflarının atölye olarak hazırlanabileceğini eklemiştir. Bunun üzerine Başkan, oluşturulan atölyelere gereken araçların nereden temin edileceğini Celal Efendiye sormuştur. Celal Efendi

⁶¹“Çankırı Vilayet Meclis-i Umumiyesi”, VII. Toplantı XXIII. Celse, Çankırı, Yıl: 1927, s. 1-4.

⁶² “Çankırı Vilayet Meclis-i Umumiyesi”, VII. Toplantı XXIV. Celse, Çankırı, Sayı: 243, Yıl: 1927, s.2.

ödenek ayrılacağını belirterek 200 lira olmasını teklif etmiştir. Ancak Başkan bu miktarın uç kazalar için yeterli olmayacağını belirtmesi üzerine Celal Efendi, adı geçen okullar için 1100 lira ayrılmasını önermiştir. Başkan, hükümetin teklifinin bin lira olduğunu belirtmesi üzerine Ilgaz azası Mehmet Ali Efendi 500 lira olarak kabul etmeyi ve gerektiğinde ekstra ödemeler yapmayı önermiştir. Bunu üzerine mecliste oylama yapılmış ve hükümetin teklifi olan bin lira yerine Mehmet Ali Efendi'nin 500 lira ödenek teklifi kabul edilmiştir.⁶³

Bir sonraki konu ise levazım dersi ve mefruşat dersi olarak konulan derslerle ilgili ödenek ayrılmasıdır. İlk olarak ödeneğin toplu olarak mı yoksa ayrı ayrı mı verileceği noktası tartışılmıştır. Çerkeş azası Celal Efendi, toptan olarak verilmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Başkan ne kadar ödeneğin ayrılacağını sormuş, Celal Efendi ise 1000 lira ayrıldığını belirtmiştir. Bunun üzerine Başkan bu miktarın yetmeyeceğine ve dört bin lira verilmesini önermiştir. Celal Efendi 3000 liranın daha uygun olacağını belirtmiş, Çankırı azası Cemal Efendi ise 3500 lira teklifini sunmuştur. Fazlasının bütçeyi zorlayacağını söylemiştir. Yine Çankırı azalarından İsmail Efendi 4000 liranın kabul edilmesini, artan paranın bütçede kalacağını söylemiştir. Maarif memuru Hamdi Bey toplu olarak belirlenen miktarın okullarda ne kadarının levazım dersine ne kadarının da mefruşata ayrılacağını belirlenmesi gerektiğini söylemiştir. Başkan bu konuda kararın Hamdi Bey'e ait olduğunu belirtmiştir. Görüşmenin sonucunda 4000 liranın kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Başkan tarafından müteferrika (çeşitli küçük harcamalar) giderlerini görüşmeye açmıştır. Celal Efendi çeşitli küçük harcamalar için 800 liranın yeterli olacağını belirtmiştir. Başkan okullarda toplam 170 sınıf olduğunu ve her sınıf için on lira ayrılrsa 1700 lira yapacağını ifade etmiştir. Celal Efendi o kadar çok tutmayacağını belirtmiştir. Devam eden tartışmalar sonucunda okulların çeşitli küçük harcamalar için 850 lira ödenek ayrılmasının kabul edildiği anlaşılmaktadır. Hamdi Bey bazı okullarda, özellikle köy okullarında öğrenciler için sıraların bulunmadığını ifade etmiştir. Celal Efendi buna karşı çıkarak her okulda sıranın bulunduğunu söylemiştir. Bunun üzerine Başkan tahsisat ayrılacağını ve Çerkeş Kaymakamının 1500 lira talepte bulunduğunu, ayrıca maarif masrafı ile ilgili olarak yapılacak ödemelerin normal bütçeden ya da olağanüstü bütçeden yapılmasının fark etmeyeceğini

⁶³“Çankırı Vilayet Meclis-i Umumiyesi”, VII. Devre-i içtimaiye XXIV. celse, **Çankırı**, Sayı: 243, Yıl:1927, s.3.

belirtmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi olağanüstü bütçeden ödeme yapılmasını teklif etmiş, Başkan da bunu kabul etmiştir.

Maarif masrafı ile ilgili görüşülen bir diğer konu ise, henüz açılmamış ancak açılması planlanmış olan okulların ödenekleri meselesidir. Başkan hatırlatmış ve öğretmen maaşlarının belirlenmesi önemi üzerinde durmuştur. Cemal Efendi 200 lira olmasını önermiş, Başkan da bu öneriyi kabul etmiş. Ancak Celal Efendi gerekli olduğu takdirde 500 lira kabul edileceğini belirtmiştir. Başkan dört öğretmenin tahsisatı 2400 lira olduğunu söylemiştir.

31 Mayıs 1927 tarihli ve 244 sayılı gazetede “*geçen haftanın maba’dı*” alt başlığı ile verilen Meclis-i Umumi görüşmelerinde ise bir önceki oturumda eğitimle ilgili konuların görüşüldüğü görülmektedir. Bu oturumda Çankırı’ya bağlı bazı köylerin okul durumları tartışılmıştır. Çankırı azası Ethem Bey bazı köylerde okulun olmadığını belirterek bu köylerin de maarif hizmetleri için vergi verdiğini hatırlatarak bu durumun vicdanî bir yük olduğunu ifade etmiştir. Başkan, buralara da okul inşa edilmesi için gerekenlerin yapılacağını belirtmiştir.

Başkan bir sonraki gündem maddesi olarak Çankırı azası Cemal Efendi’nin bir önerisinin olduğunu belirtmiştir. Cemal Efendi, Çankırı, Çerkeş, Ilgaz, Karacaviran kazalarında beş sınıflı okuldan birinci ve ikinci olarak mezun olan yardıma muhtaç çocukların orta öğrenimlerini tamamlamaları için meclisten bir ödenek ayrılmasını teklif etmiştir. Başkan, bu konunun muvazene-i maliye encümenine havale edilmesinin daha uygun olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine Cemal Efendi düşüncelerini ifade etmiştir.

Çankırı azası Cemal Efendi’nin konuşmasında anlaşılan, henüz şehirde gece yatılı bir okulun bulunmadığıdır. 171 mevcutlu bir gündüz okulundan bahsetmektedir. Bu tek okulun Çankırı’nın batı tarafında olduğunu bu nedenle Sarıbaşa mahallesindeki çocukların buraya gitmesinin özellikle kış aylarında zor olduğunu belirtmektedir. Gazi Paşa adına Çankırı’nın doğusuna da 5 sınıflı bir okul açılmasının öneminden bahsetmektedir. Çerkeş azası Celal Efendi ortaokula dahil olan ilk tedrisat kısmının devrildiğini bu yüzden gündüz okulunun açıldığını ve üç öğretmen görevlendirildiğini belirtmiştir.

Bu açıklamadan sonra Başkan tarafından oldukça uzun bir izahat yapılmıştır. Bu açıklamada Başkan, vilayetin durumu ile ilgili bilgilere de yer vermiştir. Vilayette son tahsilde bulunan 18.000 çocuk olduğunu ancak bunların sadece 4000-5000 kadarının tahsiline devam ettiğini, diğerlerinin açıkta olduğunu ifade etmektedir. Bazı köylerin nüfuslarının okul inşaatı için yetersiz olduğunu söylemiş, uygun olan yerlerde yatılı okul inşaatlarının temellerinin atıldığını belirtmiştir. Beş senelik programa konulan Çankırı merkez yatılı okulunun bütçe görüşmelerinin çok tartışmalı geçtiğini hatırlatmıştır. Yemekhane inşaatının ihale edilmesine ve 1. Sınıfın açılarak alınacak sonuca göre inşaatına devam edilmesine ilişkin görüşlerin meclis tarafından kabul edilmediğini belirtmiştir. Okul inşaatı ile ilgili görüşmeler sırasında vilayet kararının; ilk yıl 1. Sınıf yatılı, 2.3.4. ve 5. Sınıflar gündüzlü, ikinci yıl 2. Sınıflara da yatılı diğerleri gündüzlü olması ve bu suretle tam devre yatılı bir okul yapılması ve şehit çocuklarının eğitimlerine devam edebilmesi şeklinde olduğunu ifade etmiştir.⁶⁴

Başkan konuşma sırasında Sarıbaşa'daki okul ihtiyacı ile ilgili olarak da açıklamalarda bulunmuştur. *“Sarıbaşa cihetindeki mahalle mektebinin istifadesi temin etmek için bir bina araştırdım. Mektep ithazına elverişli münasib bir hane bulmuş olsa idik kız mektebini orada açacaktım. Münasib bir hane temin edilemedi”* Son olarak şehit çocuklarının eğitimlerine Avrupa ve çevresinde devam edebilmeleri için olağanüstü bütçeden bir ödenek ayrılması halinde bu çocukların mağduriyetlerinin giderilebileceğini belirtmiş, böyle bir kararın alınmasının da muhterem heyete bağlı olduğunu belirtmiştir.⁶⁵ Bu sayıdaki oturum metinleri Çankırı azası Cemal Efendinin başkan ve vilayet için yaptıklarını takdir ettiği ve meclis azaları adına teşekkürlerini bildirdiği sözlerle son bulmuştur.

1929 yılı toplantıda öğretmen okulu şartları ve takvimi görüşülmüş, öğretmen okullarına başvuru yapmak isteyen kişilerin sınav tarihi 7 Eylül saat 11.00 'da Kurtuluş Okulu'nda bulunmaları istenmiştir. Gelirken yanlarında getirilmesi gereken belgeler ise şunlar olacaktır:

- Nüfus cüzdanı
- Aşı belgesi

⁶⁴ Demir, a.g.m, s.70.

⁶⁵ Demir,” a.g.m, s.71

- Sağlık raporu
- Okul tastiknamesi
- 4 adet vesikalık fotoğraf
- Hüsn-ü hal mazbatası (günümüzde adli sicil kayıt raporu)

Kayıt tarihinin 15 Ekim günü sona ereceğini ve bu tarihten sonra müracaat edenlerin kabul edilmeyeceği söylenmiştir. Müracaat saatlerinin ise her gün 14.00-17.00 saatler arasında olacağı kararlaştırılmıştır.⁶⁶

Orta Okul birinci sınıfına yeni öğrenci kayıt ve kabul tarihi 15 Eylül 1929 tarihinde başlamaktadır. Müracaat edecek kız ve erkek adaylarının taşınması gereken şartlar ise şunlardır:

- İlkokul mezunu olmak
- Bir veli gösterecek
- Öğrenim belgesi
- Nüfus cüzdanı
- Sağlık raporu
- Çiçek aşısı resmi belgesi
- 4,5x6 boyunda 4 adet fotoğraf
- Okuldan verilecek kayıt beyannamesi.⁶⁷

Çankırı Orta Okulunu bitiren yüzlerce gence iş sahibi olacağından ve 30 yıldan fazla bir geçmişe sahip olan bu okulun bugüne (1929) kadar mezun ettiği öğrenci sayısının bugünkü mevcudu kadar olmadığını görmekteyiz. Köy okulu öğrencilerinin eğitim görmesi için bütçeden önemli bir miktar paranın ayrıldığı ve böylece de öğrenci sayısının arttığı anlaşılmaktadır.

1930 yılı Vilayet Meclis tutanağına baktığımızda Orta öğretim okulları öğretmenlerinden lise sınıflarında ders alanların azami 15, diğer orta derecedeki sınıf ve okullarda ders alanların haftada azami 18 saat ders vermekle mükellef olduğu anlaşılmaktadır. Lise sınıflarında dersi alan öğretmenlerin ders saatleri 15'ten eksik olduğu takdirde ise orta derecedeki sınıf ve okullarda verilecek derslerde bu saat süresi 15'e tamamlanması kararlaştırılmıştır. Müdür ve müdür yardımcılarının haftada

⁶⁶“Çankırı Maarif Müdürlüğünden”, Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 353, (3 Eylül 1929), s.1.

⁶⁷ “Çankırı Muhtelif Orta Mektebi Müdürlüğünden”, Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 353, (3 Eylül 1929), s.1.

azami 12 saate kadar ders vermekle mükellef oldukları görülmektedir. Ayrıca öğretmen unvanını alabilmek için göreve stajyer olarak başlamak, daha sonra ise staj yılı sonunda yeterlilik ve öğretmek kabiliyeti, öğretim sicili, teftiş raporu ile birlikte öğretmen unvana elde edilmektedir. Ancak iki yıl içinde öğretmen unvanını alamayan stajyerlerin görevlerine son verildiğini görmekteyiz. Orta öğretim öğretmenleri her yıl Eylül’ün birinde itibaren görevlerine başlar ve Ağustos ayında görevleri bitmektedir.

Bu dönemde ayrıca gece ve gündüz öğrenimin de yapıldığı görülmektedir. Gece – gündüz öğrenim için görevlendirilen müdür, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin alacakları aylık ücret ise aşağıda verilmiştir.⁶⁸

Tablo 5. 1929 yılına ait Orta Okul müdür, müdür yardımcısı, lise müdürü ve müdür yardımcısının aldıkları gece- gündüz öğretim maaş tablosu

	Leyli(Gece) Ayda ücret lira	Nehari(Gündüz) Ayda ücret lira
Orta Okul Müdürleri	80	50
Orta Okul Müdür Yardımcıları	50	35
Lise Müdürleri	100	70
Lise Müdür Yardımcıları	60	50
Öğretmen okulları müdürleri	90	60
Öğretmen okulları müdür yardımcısı	60	40

Söz konusu dönemde ilköğretim öğretmenleri iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki, öğretmen okullarından mezun ya da orta öğrenimini ikmal ederek umumî ve meslekî derslerin sınavından geçmek şartıyla öğretmenlik diplomasını almış olanlar ikincisi ise yüksek okul mezunlarından ilkokullarda öğretmenlik ve başöğretmenlik görevini icra edenler olup “öğretmen” unvanı verilmiştir. Ortaokul tahsilini ikmal ederek ilkokullarda öğretmen görevini yerine getirenler ise öğretmen yardımcısı unvanı verilmektedir.

⁶⁸ “İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun”, **Çankırı**, Yıl: 9 Sayı: 407, (23 Eylül 1930), s.2.

Tablo 6. İlköğretim öğretmenlerinin maaş tablosu

Balığı	Derece	Kuruş	Kıdem müddeti (sene)
52	16	19.00	3
59	15	17.50	3
90	14	20.00	3
66	13	22.00	3
75	12	25.00	3
84	11	30.00	3
98	10	35.00	3
108	9	40.00	3
129	8	45.00	3
195	7	55.00	3

1930 yılı Vilayet Meclis kayıtlarında Çankırı'da 59 okul olmak üzere 64 ilkokul 1 ana okul ve 1 hapisane okulunun olduğunu ve il dâhilinde bütçeden tezviye edilen 2 ilköğretim müfettişi, 1 kâtip, 120 öğretmen ve 3 kütüphane memuru olmak üzere toplam 126 öğretmen ve memurun mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca il dâhilinde mecburî eğitim-öğretim çağında 16737 kız çocuğu ve 14046 erkek çocuğu olmak üzere toplam 30783 çocuğun olduğu ve 1752 kız 3205 erkek olmak üzere toplam 1957 çocuğun okullara gittiğini bilmekteyiz. Yine bu yılda okulların eşya ve ders araç-gereç hususundaki büyük boşlukların doldurulmaya çalışılması ve bu boşlukların giderilmesi için merkez, nahiye ve köy okullarının sıra, kütüphane, müze gibi ihtiyaçlarının temin edilebilmesi için bütçeden ödeneğinin ayrıldığı görölmektedir. Ayrıca okullara 3 ile 12 adet sandalyenin temini, merkez Çerkeş ve Ilgaz okulları için de bütçeden 1000 liralık ders aletlerinin siparişi verilmiştir.

Eğitim- öğretim daha iyi yapılabilmesi için programlar belirlenmiş programlarda öğrencilerin yalnızca kafalarının çalışmasına yönelik olmayıp el becerilerinin de ortaya çıkarılması hedeflenmiş, sanat alanında da bütçe ayrılması kararı alınmıştır. 1931 yılında Millet Mekteplerine de önem verilerek 1500 liralık ödenekle 75 dersanenin açıldığını görüyoruz. Ancak ilk aylarda pek talep görmemiş iken daha sonraki aylarda talebin arttığını gözlemlenmiştir. Böylece dersane sayısı 125'i bulmuştur. Millet Mekteplerinde 1945 kadın 1830 erkek olmak üzere toplam sayı 3795 vatandaş devam etmiştir. Ayrıca bunun yanı sıra nahiyelerde 5 halk okuma odası açılmıştır. Tabi böylece yeni alfabenin kabulü ile halkın okuma isteği ve merakının öne çıktığını görmekteyiz. Yine bu yıl yoksul çocuklar için ödeneğin

ayrıldığına bilmekteyiz. Ortaokul da kaza ve nahiyelere gelen yoksul çocuklar için 6000 liralık bir ödeneğin ayrılmasıyla bu çocuklarında orta öğretime devam etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.⁶⁹

Tablo 7. Çankırı ilk mektep muallimlerinin isim ve memuriyeti, derece, maaş ve hizmet müddetlerini gösteren tablo

İsim ve Memuriyeti	Eski Aldığı			1932 Eylül Ayından İtibaren Alacağı			Hizmet Müddetleri		
	Derece	Maaşı aslı		Derece	Maaş aslı		Gün	Ay	Sene
		Lira	K		Lira	K			
Merkez Kurtuluş Mektebi Başmuallimi Hamdi Bey	16	16	00	15	17	50	00	00	3
Yapraklı Nahiyesi Merkez Mektebi Muallimi İhsan Bey	16	16	00	15	17	50	16	2	4
İldızum Köyü Mektebi Muallimi Muhsin Bey	16	16	00	15	17	50	00	00	3
Erzurum Vilayeti emrine verilen Sabık Bapsa Köyü Muallimi Cemal Bey	16	16	00	15	17	50	00	6	3
Erzurum Vilayeti emrine verilen Sabık Bapsa Köyü Muallimi Zeki Bey	16	16	00	15	17	50	15	5	3

Yukardaki tabloda öğretmenlerin aldıkları eski maaşları ile 1932 Eylül ayından itibaren dereceleri, maaşları ve hizmet sürelerinin ne kadar olduğuna dair bizlere bilgilere yer verilmiştir.⁷⁰

1931 yılında Mecliste on ikinci içtima sekizinci celsede, görüşmeler bölüm bölüm konuşularak karara bağlanmıştır. Yirmi sekizinci bölümde öğretmenlerin maaşları görüşülmüştür. 30'ar lira maaşlı 2 öğretmene, 22'şer lira maaşlı 6 öğretmene, 20'şer lira maaşlı 17 öğretmene, 17,5 lira maaşlı 32 öğretmene, 16 'şar lira maaşlı 71 öğretmene olmak üzere toplam 128 öğretmene tahsisatı ve üç yüz lira gelecek öğretmenler fark maaşı toplamında 85116 lira olarak Başkan ifade etmiş ve oylama sonucu kabul edilmiştir. Yirmi dokuzuncu bölümde ilkokul ve kütüphanelerdeki hizmetli ücretleri belirlenmiş, 20 lira ücretli 9, 15 lira ücretli 10, 10 lira ücretli 6 olmak üzere toplam 25 hizmetli için toplam ödeneğin 4680 lira olması kabul edilmiştir. Otuz birinci bölümde ise, müfettişlere öğretmenlerin makam ücretleri görüşülmüştür. 25 lira 2 müfettiş makam ücreti, 15 lira 6 öğretmen makam ücreti, 12

⁶⁹ "Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt", XI. Devre-i İctimaiye II. Celse, Çankırı, Yıl:10, Sayı: 421, (20 Ocak 1931), s. 1.

⁷⁰ "Çankırı Maarif Müdürlüğünden", Çankırı, (16 Şubat 1932), S.4.

lira 7 öğretmen makam ücreti, 10 lira 57 öğretmen makam ücreti toplamında 9348 lira olarak kabul edilmiştir. Otuz ikinci bölüm ise dört maddeden oluşmaktadır. Birinci madde, ilkokulların müteferrikası 600 lira, ikinci madde kırtasiye ve evrak basımı 650 lira, üçüncü madde aydınlatma ve ısınma için bin lira, dördüncü madde ders tesisatı levazım masrafı ve mefruşat için 1000 lira olmak üzere toplam da 3250 lira olarak kabul edilmiştir.⁷¹

On üçüncü içtima birinci oturumda meclis 1932 bütçesini tekrar konulan üç öğretmen ödeneğiyle ilgili özel muhasebeden idare edilen okul 71 sayısı olan öğretmen sayısının 128'e yükselmiştir. Askerlik sebebiyle okullarından ayrılan, hastalık dolayısıyla görevine devam edemeyen öğretmenlerin yerine vekil öğretmenlerin temin edilmesine karar verilmiştir. Diğer bir konu ise, üç sınıflı köy okullarının artık halkın ihtiyacına karşılık verememesinden dolayı binaların uygun bir hale getirilen Korgun, Bastak, Marıf, Güerdiğin, Kalfat, Mart ve Çerkeş'in Eskipazar ve Atkaracalar köylerindeki okulların kadrosuna birer ve ikişer öğretmenin daha görevlendirilerek 5 sınıflı okullar ile eğitim-öğretime devam edilmesine karar verilmiştir. Ayrıca mevcut öğretmenlerin ilim ve mesleki seviyelerini artırmak için önemli bir miktarda kitap temin edilmesine karar verilirken, merkez, kaza ve nahiyeler olmak üzere 7 öğretmen kütüphanesinin tesis edilmesi kararı alınmıştır.

Geçen yıl (1932) bütçesinde vaz edilen 1000 liranın 750 lirası ile kaza ve nahiye okulları ve yeniden inşaa edilen büyük köy okullarına harita vb. ihtiyaçlar ve kalan 250 lira ve köy okullarının inşaatından artan kerestelerden bu okulların sıra, çalışma masası, kütüphane ve müze dolapları vb. eşyaların temin edilmesinden bahsedilmiştir.⁷²

On üçüncü içtima dördüncü toplantıda ise ikinci başkan Sait Bey tarafından toplantı başlanmıştır. Sait Bey, Alagöz okulu yandığı için tahsisatının başka mahalde kullanılmasına dair görüşünüm olduğunu bildirmiştir. Ancak bu köyde okul için uygun bir binanın olduğuna ve öğrencilerin bu binada öğrenimlerini devam ettirmesini ifade etmiştir. Çerkeş azası Celal Bey, bu esası kabul etmek şartıyla evrakın maarif encümenine verilmesini söylemiştir. Başkan, tahsisatının aynı köyde

⁷¹“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt XII. Devre-i İçtimaiye VIII. Celse”, **Çankırı**, Yıl: 11 S: 483, (22 Mart 1932), s. 1.

⁷²“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt XIII. Devre-i İçtimaiye I.Oturum”, **Çankırı** Sayı: 527,(7 Şubat 1933), s. 1-2.

kullanılması kabul etmek suretiyle evrakın maarif encümenine havale edilmesine karara bağlanmıştır. Ayrıca Orta Okuldaki pansiyon eşyası hakkında görüşmeler olmuş, bu görüşmeler sonucunda Bütçe Maliye Encümenine havale edilme kararı alınmıştır.⁷³

Tutanaklardan anlaşıldığı kadarıyla, eğitimle ilgili konulara bu oturumlarda ağırlık verildiğini görmekteyiz. Konuların eğitim ağırlıklı olması sebebiyle maarif memurunun da oturuma katıldığı ve gerektiğinde görüşünün alındığı anlaşılmaktadır.

2.2. Çankırı’da Ziraatla İlgili Konular

Vilayet Meclisi’nde ziraat ile ilgili ele alınan konular 1924-1933 yılları arasında yer almaktadır. 1927 yılında Reis Bey yeni gündemi belirlemek için encümenin ziraatla ilgili mazbatasının okunacağını belirtmiştir. Kâtip Etmem Efendi tarafından okunan mazbata ile ilgili olarak Meclisten bir öneri olup olmadığı sorulmuş, olmayınca gündem maddeleri görüşülmeye başlanmıştır. Maaşlar 1927 yılında vilayet baytarı için yirmi lira, aygır seyisi için 30 lira, seyis yardımcısı için 15 lira olarak kabul edilmiştir. Bu görüşmeler sırasında baytar Salih Bey’in de görüşlerini bildirmek üzere toplantıya katıldığı anlaşılmaktadır. Toplantıda hasat zamanında kazalara gönderilecek seyisler için 20 liradan 3 aylık 60 lira ödenmesi kabul edilmiştir. 1930 yılında ise yine baytar ve seyislerin ücretleri görüşülmüştür. Otuzar ücretli bir baytar ve bir seyis, 20 lira ücretli ise iki seyis olmak üzere toplam 1200 lira ödenek ayrılması kabul edilmiştir.

Baytar Salih Bey, aygır ve boğa masrafları hakkında, mevcut hayvanların iaşesine göre iaşe masraflarının bin yedi yüz küsur lirayı bulduğunu söylemiş, bunlara 5 merkep daha eklendiğini belirtmiştir. Başkan, iaşe masrafları için bin iki yüz lira teklif etmiş, Çerkeş azası Celal Efendi “*bin lira kâfi görülmüştür*” deyince Çankırı azası Halim Efendi bu miktarın yetmeyeceğini bin iki yüz liranın kabul edilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir. Reis Bey önce baytar Salih Beyin bin yedi yüz liralık teklifini oylamaya sunmuş, kabul edilmemesi üzerine Çankırı azası İsmail Efendinin bin iki yüz lira kabul edelim demesi ile bu teklif oylamaya sunulmuş, ancak yine

⁷³“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt XIII. Devre-i İçtimaiye IV. Oturum”, Çankırı, Sayı: 530, (28 Şubat 1933), s.2.

kabul edilmemiştir. Böylece aygır masrafları için bin lira kabul edilmiş olup Reis Bey bu duruma vilayet makamı olarak itiraz edeceğini belirtmiştir.⁷⁴

1927 tarihli toplantıda Reis Bey 1927 yılı bütçesine çeşitli küçük harcamalar için 120 lira konduğunu söylemiş, Salih Bey bu miktarın yetmeyeceğini belirterek üç yüz liraya yükseltilmesini önermiştir. Oylamaya sunulan teklif kabul edilmemiş, yüz yirmi lira kabul edilmiştir. At yarışı masrafları ile ilgili görüşmelerde Çerkeş azası Celal Efendi mevzu meblağının 200 lira olduğunu söylemiş, Reis Bey yedi yüz liraya yükseltmeyi teklif etmiş ancak meclis tarafından kabul edilmemiştir. Ödeneğin 200 lira olarak kaldığı anlaşılmaktadır. Müze ve hayvanat sergisi masraflarının encümen tarafından kabul edilmediğini Celal Efendi söylemiş, Reis bey ise beş senelik programda kabul edildiğini hatırlatınca Çankırı azası Cemal Efendi gelecek yıl için kabul edilebileceğini belirtmiştir.

Çerkeş azası Celal Efendi, alet, edevat, veteriner aletleri ve aşı masrafları ile ilgili 3 bin liranın yeteceği konusunda görüş belirtmiştir. Bunun üzerine Reis Bey; *“memlekette mevcut olan damızlığa ilave besili olmayan hayvanat ihşa edilecek memur gönderilecek. Bütün masarifi için üç kaza dâhil olduğu halde üç yüz lira ile bu işi görmek kâfi değildir. Yedi yüz kabul edilmiştir. Beş senelik programda ıslah-ı hayvanat esası kabul edilmiştir. Memleketimizde çıbçak vesaire gibi ilaçlar alınıyor. Elimizde tahsisat olmadığından ağnam sahiplerinin arzuları isaf edilemiyor. Ağnam ashabının ihtiyaçlarını temin için main bir tahsisat koymak daha muvafiktir. Bu ilaçların bedeli alınır. Varidata zam olunur.”* Sözleri ile düşüncelerini ifade etmiştir. Ayrıca Vali Bey, ordunun hayvan hastanesinden faydalanılarak zaruri masrafların azaltılabileceğini de belirtmiştir. Sonuçta alet, edevat, baytariyedistol ilacı için üç yüz lira kabul edilmiştir.

Bir diğer gündem maddesi olarak *“hayvanat mezra itlâf mesarifi”*⁷⁵ konusu görüşülmüştür. Çerkeş azası Celal Efendi kanuna göre bu konunun muvazene-i umumiyeye ait olduğunu belirtmiştir. Reis Bey dâhiliyenin ziraat encümeni ile maliye bütçe encümenine bıraktığı bir emri olduğunu hatırlatmış ve bunların okunmasını istemiştir ve Celal Efendi tarafından okunmuştur. Bu konu ile ilgili olarak geçen sene ödeneğin 200 lira kabul edildiğini, bu sene hükümetin teklifinin

⁷⁴“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt”, Çankırı, Sayı: 245, Yıl:1927, s.3.

⁷⁵“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt”, Çankırı, Sayı: 246, 1927, s.1.

500 lira olduğunu Reis Bey belirtmiş ve encümenin kabul etmediğini söylemiştir. Çerkeş azası Celal Efendi geçen sene ayrılan 200 liranın harcanıp harcanmadığı hakkında ilgili memurdan bir açıklama istemiştir. Bunun üzerine Rıfkı Bey söz alarak, geçen sene genel bütçeden (muvazene-i umumiye) tahsisatları olduğu için bahsedilen 200 liranın henüz sarf edilmemiş olduğunu ancak asıl ihtiyaç zamanının şimdi olduğunu belirtmiştir. Celal Efendi bu konunun 500 değil, 5 bin lira ile bile halledilemeyeceğini belirtmiş, arttırmaya bütçenin müsaadesi olmadığını ve genel bütçeden verilmesi gerektiğini söylemiştir.

Vilayet Meclisi başkanı Vali Bekir Sami Bey bu konuda bir tahsisat ayrılmasının düşünülebileceğini söylemiş, bir de *ıslah-ı hayvanat kanunu'nun* görüşülmesi gerektiğini söylemiştir. Bu mücadelenin sadece özel idare ile yapılamayacağını, köy sandıklarından da faydalanılabileceği söylemiştir. Hayvanat-ı Ehliye vergisi olarak çok paralar alındığını, hayvanların cinsinin ıslah edilmesi için ne gerekliyse yapılmasının öneminden bahsetmiştir. Ancak Reis Bey tarafından yapılan açıklamalar pek etkili olmamış, ayrılması düşünülen tahsisat meclis tarafından kabul edilmemiştir.

Hayvanat vergisi olarak 1926 yılında 15 bin lira tahsil edildiği ancak bu yıl meblağın arttırılması gerektiği Başkan tarafından belirtilmiştir. Başkan bu artışın sebebi olarak önceki yılın vergiye dahil edilmeyen 3 yaşındaki hayvanların bu yıl vergiye dahil edilmesini göstermektedir. Bunun üzerine ilgili ödenek 18 bin lira olarak kabul edilmiştir. Fırağ ve intikal harcı 1500 lira, özel muayene 3100 lira, Bedel-i Nakdi asgari 2500 lira olarak kabul edilmiştir. Bu karardan sonra Başkan tarafından oturuma ara verilmiş ve gazetenin bu sayısındaki görüşme metinleri sona ermiştir.⁷⁶ Devamı diye bir ibare bulunsa da devamını bir sonraki sayıda verildiği anlaşılacakla beraber bu sayı elimizde bulunmadığı için görüşmenin devamına ulaşılamamıştır.

1930 tarihli toplantıda ilk gündem maddesi, çekirge ve tarla faresi gibi çeşitli haşerelerle tarlalarda mücadele edilmesine ilişkin ödenek ayrılması ile ilgili olarak ziraat vekâletinden gelen telgraf konusundadır. Bu telgrafa ne cevap verileceği Reis Bey tarafından sorulmaktadır. Çankırı azası Cemal Efendi bunun olağanüstü bütçede görüşülmesinin daha uygun olduğunu belirtmiştir. Reis Bey'in de onayı ile konu

⁷⁶ Devamı diye bir ibare bulunsa da devamını bir sonraki sayıda verildiği anlaşılacakla beraber bu sayı elimizde bulunmadığı için görüşmenin devamına ulaşılamamıştır.

olağanüstü bütçede görüşülmek üzere ertelenmiştir. Devamında Ertuğrul Kız Okulu ile yemekhane noksanının giderilmesi ile ilgili bir evrak bulunduğu, bu evrakın da maliye bütçe encümenine gönderilmesinin uygun olduğu yine başkan tarafından ifade edilmiştir.⁷⁷

1930 yılında damızlık hayvanların çoğaltılması ve aygır depolarında bulundurulacak aygırların adedi, ırk, türlerinin iyileştirilmesi ve çoğaltılması için 8 azadan oluşan Islâh-ı Hayvanât Komisyonu teşkil olunmuştur. Bulaşıcı hayvan hastalığından harap olmuş, telef olan hayvanların nakilleri için 10 azadan oluşan Sağlık Müşavere Heyeti teşkil olmuştur.⁷⁸ Damızlık hayvanların beslenme bedeli ve ücreti görüşülmüş, bedel olarak 2448 lira kabul edilirken ücret olarak 300 lira olup toplam 2748 lira kabul edilmiştir. Binek hayvanı besleyen nahiye müdürlerine ayda 10 lirayı geçmemek üzere yem bedeli ödenmesine karar verilmiştir. Hangi bölgelerde hayvan beslenileceğini ve yem bedelinin ne miktarda olacağı konusu Dahiliye Vekâletine bırakılmıştır.⁷⁹ 1931 tarihinde ise köylülere satılacak damızlık hayvan bedeli görüşülmüş ve hayvan bedeli 15000 lira ve yine köylülere satılacak zirai aletler bedeli 10000 lira toplam 1931 yılı geliri 478173 lira olarak kabul edilmiştir.⁸⁰

1930-33 yıllarında görüşülen diğer bir konu ise tarımla ilgilidir. Toprak mahsullerindeki hastalık ve böceklerin imhası konusu görüşülmüş ve görüşme sonucunda bu konu için ayrılması talep edilen meblağ 200 lira olarak kabul edilmiştir. Ayrıca tohumların ıslahı ve yenilenmesi için Ziraat Bankası tarafından çiftçilere dağıtılmak üzere yabancı memleketlerden (Bulgaristan ve Kıbrıs'tan) tohumluk buğday getirilmiştir.⁸¹ Arazinin mevkiinden, cinsinden, kim tarafından satıldığından ve dönümlerinden de bahsedilmektedir.⁸² Kayıtlı bulunmayan ve vergisi eksik olarak verilmiş olan arazilerin geçmiş seneler için vergi alınmayacağından, vergilerin tatbikinden üç sene geçtikten sonra fiyat oranında artış yapılmayacağından ve arazi tahririne mahsus bu kanunun iki sene zarfında İcra

⁷⁷“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt “Çankırı, Yıl:8, Sayı:384, (15 Nisan 1930), s.3.

⁷⁸“Islah-ı Hayvanat Kanununun Dokuzuncu Maddesinin Tadiline Dair Kanun”, Çankırı, Yıl:8, Sayı: 396, (8 Temmuz 1930), s.2-3.

⁷⁹“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt”, Çankırı, Yıl: 8, Sayı:384, (15 Nisan 1930),s.3

⁸⁰“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt XI. Devre-i İctimaiye, XV. Celse”, Çankırı, Yıl: 10, Sayı: 411, (16 Haziran 1931) s.1.

⁸¹“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt”, Çankırı, Yıl: 8, Sayı:393, s.1.

⁸²“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt”, Çankırı, Yıl:10, Sayı: 431,(10 Mart 1931), s.4.

Vekilleri Heyeti tarafından değerlendirilip karara bağlanacağı ve sonucunun Maarif Vekâleti tarafından ilan edileceği ifade edilmiştir.⁸³

1931 yılında gezici küçük sağlık memurlarının vazifeleri gereğince mecbur buldukları kesilen hayvanlar için ayda 10 lira yem bedeli ödenmesine karar verilmesi, izinli bulunanlara izinlerinin üç aydan fazlası için ve hayvanını elinden çıkaranlara yenisini tedarik edinceye kadar yem bedelinin ödenmemesine karar verilmiştir.⁸⁴

Buğday fiyatını belirlemek ve tanzim etmek amacıyla hükümet gerek gördüğü takdirde satılığa çıkarılacak buğday mahsulün fiyatının tespit edilmesi ve tespit edilen fiyatlarla Ziraat Bankası vasıtasıyla alıp-satmaya izni olmalıdır. Buğday satın almak için Ziraat Bankası tarafından açılacak kredinin miktarının ve kredi faizinin İcra Vekilleri Heyeti ile banka arasında kararlaştırılmasından bahsetmektedir. 5 Ağustos tarihinden itibaren Ziraat Bankası yazılı yerlerde müstahsilin kendisine satılığa arz edeceği buğdayların okkası 5.50 kuruş olduğundan ve buğdayın alım yerleri olan Ankara, Polatlı, Eskişehir, Akşehir, Konya, Kütahya, Balıkesir, Yerköy, Sivas, Denizli, Tekirdağ'dır. Alınan buğdayların muhafaza edilmesi için ise Ankara, Mersin, İstanbul, Samsun, İzmir illere sevk edilerek orada muhafaza edilmesine karar verilmiştir. Buğdayın satılma miktarı, zamanı ve fiyatlarını, vekiller heyeti tarafından tespit edilmesine karar verilmiştir. Çankırı vilayetinde yetiştirilen hububat mahsulü arasında en değerli ürün buğdaydır. Her yıl yetiştirilen buğdayın değeri 100-250 milyon lira tahmin edilmektedir. Diğer mahsullerinin değerinin ise buğday kadar olmadığından bahsedilmektedir.

Tablo 8. 1925-1931 Yılları arasında buğdayın ekim dönümü ve biçim miktarı⁸⁵

Zirai Sene	Ekim Dönümü	Biçim Miktarı
1925-1926	35 417 718	24 692 263
1926-1927	22 383 714	13 331 568
1927-1928	31 326 706	16 110 758
1928-1929	28 178 284	27 188 729
1929-1930	27 052 274	24 853 988
1930-1931	34 169 394	30 000 000

⁸³“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt”, **Çankırı**, Yıl:10, Sayı:433, (24 Mart 1931), s.3-4.

⁸⁴“Seyyar Küçük Sıhhat Memurlarına Yem Bedeli Verilmesine Dair Kanun”, **Çankırı**, Yıl:10, Sayı:444, (16 Haziran 1931), s.4.

⁸⁵“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt, **Çankırı**, Yıl:12, Sayı:503, (16 Ağustos 1932), s.2.

Bu rakamlar karşılaştırıldığında açıkça görülüyor ki ekilen dönüm ve bilhassa alınan mahsul miktarında bir seneden diğer seneye mühim farklar vardır. Bu farklar iklim şartlarının yıllar arasında değişiklikler göstermesine ve ziraat usullerinin bu değişikliklerden etkilenmeyecek şekilde ıslah ve tekâmül ettirilmemiş olmasındandır. Senelik mahsuller arasındaki bu nisbetsizlikler neticesiyle ülkenin 6 yıl gibi kısa bir zaman içerisinde hariçte mühim miktarda buğday getirecek derecede sıkıntının geçmiş olması biraz da iyi mahsul yapan son senelerde ise de fiyat düşüklüğünden zararlarına uğramıştır.

Tablo 9. 1924-1931 yıllarında buğdayın ithal ve ihraç miktarları tablosu

Buğday İhracat Kıymeti		
Seneler	Kental	Lira
1924	28 870	284 369
1925	114 032	1 404 637
1926	135 112	1 118 888
1927	178 633	1 234 958
1928	57 565	406 194
1929	3 599	41 370
1930	79 038	779 427
1931	1 710 11	-

Buğday İthalat Kıymeti		
Seneler	Kental	Lira
1924	1 737 142	18 305 610
1925	1 326 865	18 903 614
1926	217 759	2 677 195
1927	67 126	868 305
1928	465 571	5 174 522
1929	1 234 461	13 013 987
1930	5 958	63 374
1931	41	703

Köylünün buğday mahsulünü Ziraat Bankasına satmasında bir mecburiyetin olmadığı ve piyasanın serbestliğinden bahsedilmiştir. Tespit edilen fiyattan yukarı bir fiyat olduğu takdirde köylü malını satabilecekti.⁸⁶

1933 yılında mevcut aygırlardan ikisinin satılmasının gerekli olduğu ancak satılığa çıkan bu aygırların fiyatlarının düşük olması sebebiyle ilkbaharda satılmasına uygun görülmüş ve bütçeye mevzu iki bin lira damızlık boğanın alınması için Karacabey Barajı müdüriyeti ile yapılan anlaşma ile altmışar liraya alınmış ve ücreti ödenmiştir.⁸⁷

2.3. Çankırı’da Sağlıkla İlgili Konular

Tarihi seyir içinde Çankırı’nın, sağlık alanında önemli bir merkez olduğunu düşündüren bilgiler mevcuttur. Antik çağlarda Çankırı ve çevresine Gangra denilmekteydi. Gangra’da basılmış Roma imparatorlardan Caracalla parası üzerinde “Germanakopolis’in Asklepios’u anlamındaki yazı ve bu sağlık tanrısının betimi bulunmaktadır. Buna dayanarak burada bir hastane gibi işlevde bulunan bir Asklepios tapınak kompleksinin olduğu ifade edilmektedir.⁸⁸

Yine Anadolu Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubad zamanında onun emriyle Atabey Cemalddin Ferruh’un 1235’te yaptırdığı bir Şifahane’nin yani bir sağlık yurdunun varlığı bilinmektedir. Bugün Taşmescit olarak tanınan, günümüze bir bölümü kalmış binanın bir bölümünde “birbirine sarılmış çifte yılan” ve “ beslenen, su ya da süt içen yılan” figürleri ile eski Yunan ve Roma çağında sağlık tanrısı ve tanrıçası Asklepios ve Hygeia arasında ilişki kurmak olasıdır. Ancak değişik yorumlar da yok değildir. Örneğin birbirine sarılmış yılanın oluşturduğu zincir (zencerek) figürünü Türklerin bir gelenek olarak Orta Asya’dan getirdiği gibi bir görüş de mevcuttur.⁸⁹

Cumhuriyet dönemine geldiğimizde sağlık alanında Çankırı’nın en büyük eksikliği yeni bir hastanenin yapımı için çalışmalar yapılmış, o dönem Çankırı yerel yönetimi tarafından yeni hastane binasının yapımı için bütçe ayrıldığı görülmektedir.

⁸⁶ “Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt, **Çankırı**, Yıl:12, Sayı:503, (16 Ağustos 1932), s.3..

⁸⁷ “Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi Ait Zabıt XIII. Devrei İctimaiye I. Oturum” ,**Çankırı**, Yıl:12, Sayı:528, (14 Şubat 1933), s.1-2.

⁸⁸ Akkaya, a.g.m, s.53.

⁸⁹ Akkaya, a.g.m, s.53.

Tablo 10. 1927-1931 yılları arasında Çankırı’da tedavi gören ve ameliyat olan hastaların sayısı

Yıllar	Tedavi için hastaneye yatanlar	Ayakta tedavi olanlar	Küçük ameliyatlar	Büyük ameliyatlar	Röntgen
1927	482	1121	82	79	350
1928	645	1259	180	39	-
1929	890	934	173	53	-
1930	739	1368	209	81	-
1931	503	958	110	66	Sekiz aylık Eylül’e kadar
TOPLAM	3259	5640	759	318	350

Çankırı Memleket hastanesi için 1930 yılında yapılan bir ihale ile çeşitli erzak ve mühimmat alımı yapılmıştır. Bu konuda vilayet encümenince bir yıllık erzak için 26 Mayıs 1930 tarihinde ihale açılmıştır. Hastane erzakı için verilen ilanda şu malzemeler ve miktarlar yer almıştır.⁹⁰

Tablo 11. Çankırı memleket hastanesi baştabipliğinden alınacak malzemenin miktarı⁹¹

Asgari	Azami	Malzeme
250	350	Sabun
250	350	Mercimek
450	600	Şeker
100000	130000	Odun
10000	12000	Has ekmek
500	650	Sade yağı
250	350	İnce tuz
2500	3000	Pirinç
1000	1500	Bulgur
350	500	Kuru soğan
4000	5500	Koyun eti
300	400	Kuru fasulye
250	350	Nohut
150	250	Nevşehir üzümü
500	800	Patates
500	650	Gaz yağı
500	600	Çamaşır kili
4000	5000	Süt, yoğurt
100	150	Makarna ve şehriye
400	500	Ispanak
200	300	Bakla

⁹⁰“Çankırı Memleket Hastanesi Ser Tabipliğinden”, Çankırı (13 Mayıs 1930), s.2.

⁹¹“Çankırı Memleket Hastanesi Ser Tabipliğinden”, Çankırı, (17, 24, 32 Mayıs 1932), s. 3.

Tablo 11'in devamı

200	300	Semizotu
500	800	Kabak
500	888	Yeşil fasulye Barbunya
500	650	Yeşil domates
300	500	Patlıcan
1000	1500	Pırasa
1000	1500	Lahana

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi cumhuriyet sonrası dönemde hastanenin açılması, ihtiyaçların imkânlar dâhilinde karşılanması yolunda girişimlerde bulunulmuştur. Ayrıca il sınırları içinde baş gösteren bazı hastalıkların önlenmesi için de bir takım girişimlerde bulunulmuştur. Bu hastalıklardan en önemlisi sadece Çankırı'da değil hemen hemen bütün Anadolu'da etkili olan sıtma hastalığıdır. Çankırı gazetesinde sıtma hastalığı hakkında bilgi verilerek halkı bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.

1927 yılında sağlık bütçesi ile ilgili maddelerin, eczacı maaşları ve idare memur maaşlarının görüşülmeye başlanmıştır. Başhekim maaşı 30 lira olarak kabul edilmiş, dâhiliye uzmanı ve bakteriyolog için 100 lira olarak kabul edilmiştir. Başkan, sıhhiye vekâletinin emrine göre 60 lira olması gerektiğini belirtmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi 50 lira koyduklarını ifade etmiştir. Başkan, esas önemli olan meselenin hastanenin yatak sayısı olduğunu belirtmiştir. Hastanenin yatak sayısının artırılması için oldukça uzun süren bir tartışma yaşanmıştır. Başkan vekâletten gelen talimatnameye göre 25 yataktan 50 yatağa kadar 1 doktor, 50 yataktan 75 yatağa kadar 2 doktor, 75 yataktan 100 yatağa kadar 3 doktor görevlendirilmesi gerektiğini açıklamıştır. Bir önceki sene doktor sayısının az olduğu, ancak bu sene 3 doktor alabilecek bütçenin Sıhhiye Vekâleti'ne gönderildiğini belirtmiştir. Bazı meclis üyeleri yatak sayısının 50 olarak kalmasının yeterli olacağını ifade ederken; Çankırı azası İsmail Efendi bu fikre katılmayarak 50 yatağın şehrin ihtiyacını karşılayamayacağını ifade etmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi ise, *“bu sene hiç yetmiş hasta gelmemiş ve elliye geçmemiştir”* diyerek hastanenin yatak sayısının artırılmasına karşı olduğunu belirtmiştir. Çerkeş azası Celal Efendi de başhekimin açıklamalarını hatırlatarak, geçen sene 500 lira ile idare edilen hastaneye bu sene 13.500 lira tahsisat verildiğini bu sebepten 50 yatağın az olduğunu belirtmiştir.

Sağlık ile ilgili görüşmelerin yapıldığı oturuma İl Sıhhiye Müdürü Atıf Bey katılmıştır. Atıf Bey hastanenin yatak sayısı belirlenirken ilin nüfusunun göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Atıf Bey Çankırı Hastanesi'nin bir sevkiyat merkezi olduğu için yardıma muhtaç pek çok hastanın geldiğini belirtmiştir. Çankırı azası Ethem Efendi, *“memleketin ihtiyaç-ı zarûriyesi nazar-ı dikkate alınıyorsa hastanenin elli yatak olması zordur, bunun herhalde yetmiş beş yataklı olması lazımdır”* diyerek yatak sayısının arttırılması gerektiğini belirtmiştir.

Bu tartışmalar sonunda Başkan, hastanenin elli yatağı geçmesinin mecburî olduğunu belirtmiş, beş yıllık programda 100 yatak kapasiteli bir hastane yapılması için ödenek ayrıldığını söylemiş ve hastanenin inşası bitinceye kadar mevcut binanın fiziki şartlarının uygun olmadığı gerekçesiyle 50 yataklı iktifa edilmesinin uygun olacağını söylemiştir. Çerkeş azası Celal Efendi, hastanenin yatak meselesinin tamamen bütçe ile ilgili olduğunu, ödenek bulunması halinde fazla yatağı herkesin kabul edebileceğini ancak mevcut durumda yatak sayısının arttırılmasının bütçeyi zorlayacağını söylemiştir.

Başkan, 50 yatağın kabul edilip edilmediğini oylamaya sunmuş sonuçta oylar tasnif yapılarak 50 yatağın oy çokluğu ile kabul edildiği anlaşılmıştır. Ardından operatör görevlendirilmesinin 115 mi 120 lira mı olacağını sormuş, 115 lira kabul edenlerin oylarını kullanmasını istemiştir. Yapılan oylamada sonunda oy çokluğu ile 115 liranın kabul edildiği görülmüştür.

Meclis toplantıda bir sonraki gündem maddesi eczacı maaşlarıdır. Merkez eczacı maaşının 60 lira, kazalardaki eczacı maaşların ise 90 lira olduğu Başkan tarafından belirtilmiştir. Bu maaştan da kesinti yapıldığı zaman 55 lira kadar bir miktarın kalacağı ifade edilmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi, talimatnamede maaşın 30 lira gösterildiğini, olağanüstü ödenekle 75 lira olacağını belirtmiştir. Başkan, 80 lira olacağını söyleyerek bir düzeltme yapmıştır. Ardından merkez eczacı maaşı 80 lira olarak kabul edilmiştir. Diğer gündem maddesi olan idare memuru maaşının ise maliye encümeni tarafından 15 lira olarak belirlendiği belirtilmiş ve meclis tarafından bu kararı onaylanmıştır.

Yine hastane memuriyetlerini ilgilendiren konularda özellikle maaşların belirlenmesi ve personel sayısının artırılması konularının uzun tartışmalara neden olmadan halledildiği görülmektedir. Bu konular aşağıda özetlenmiştir.

- ❖ Depo kiler memurunun alınması konusu talimatnamede olmadığı gerekçesiyle kabul edilmemiştir.
- ❖ İdare memur maaşı olarak 20 lira olarak kabul edilmiştir.
- ❖ Röntgen makinesini kullanacak ve elektrik işlerinden anlayan, hem gece hem de gündüz çalışabilecek bir elemanın alınması gerektiği, bunun için de vazifesine ve mesaisine göre maaş ayarlanması gerektiği belirtilmiştir. Hükümetin teklifinin 60 lira olduğu görülmektedir. Ancak meclis azalarının hem gece hem de gündüz çalışacak elemanın alacağı maaşı 80 lira olarak kabul ettikleri anlaşılmaktadır.
- ❖ Başhemşire maaşı 50 lira olarak kabul edilmiş, hemşire görevlendirilmesine gerek duyulmamıştır.
- ❖ Hasta bakıcısı olarak 5 kişinin alınmasına karar verilmiş, talimatnamede 4 erkek, 2 kadın olmak üzere 6 kişinin alınması öngörülmüş, ancak Başkanın önerisi ve Sıhhiye Müdürü'nün onayı ile 3 erkek, 2 kadın hasta bakıcı alınması uygun görülmüştür. 3 erkek hasta bakıcı maaşı yirmi beşer lira, 2 kadın hasta bakıcı maaşı yirmişer lira uygun görülmüştür.
- ❖ Aşçı maaşı 30 lira kabul edilmiş iken aşçı yardımcısının maaş hususu talimatnamede olmadığı için karar alınamamıştır.
- ❖ Çamaşırcı olarak 15 liradan iki çamaşırcı alınmasına karar verilmiştir.
- ❖ Kâtip talebinde bulunmuş, kâtip yerine idare memuru alındığı belirtilerek ayrıca kâtip alınmasına gerek görülmemiştir.⁹²

Bu kararlardan sonra Başkan tarafından oturuma 5 dakika ara verilmiştir. Aradan sonra oturuma tekrar devam edilmiştir. Başkan, operatör maaşının 115 lira, dâhiliye uzmanının maaşı 120 lira olarak kabul edildiğini hatırlatarak, operatörün daha önemli olduğunu belirtilerek, dâhiliye uzmanı maaşının 115 lira, operatör maaşının 120 lira olmasını ve röntgen doktoru ile operatörün birleştirilmesini önermiştir. Meclis azaları tarafından bu öneri kabul edilerek yeni bir konuya geçilmiştir. Hastanenin iâşe masrafları ile ilgili olarak Sıhhiye Müdürü Atıf Bey, erzakın da dâhil olduğu bir

⁹² “Çankırı Vilayet Meclisi Umumi Ait Zabıt”, Çankırı, Sayı:245, (1927), s,2

talimatnamenin olduğunu ifade etmiştir. Başkan röntgen ve tesisat masraflarının da içinde olduğu bir bütçenin kabul edildiğini belirtmiş, Çankırı azası Cemal efendi kabul edilen miktarın 5100 lira olduğunu belirtmiştir. Daha sonra Başkan bu bütçenin bölünmesi gerektiğini, iaşe masraflarında röntgen masrafının karşılamanın yanlış olduğunu belirtmiş, bunun üzerine iaşe masrafı için ayrı, röntgen ve tesisat giderleri için de ayrı tahsisat hesaplanmış, hastanenin toplam masrafı her yatak için 75 kuruştan 13.500 lira olarak hesaplanmıştır. Bu hesaba kazalarında dâhil edilmiştir. Ayrıca kaza dispanserlerine yardım için 1000 lira ödenek konulmuştur.

Bir diğer gündem maddesi olarak Başkan üç seyyar hizmetli alınmasını talep etmiş. Bunların merkezde oturdukları zaman 100 lira, faaliyet halinde oldukları zaman 50 lira zamlı ücret verilmesine karar verilmiştir. Toplam olarak 4950 lira seyyar hizmetli tahsisatı kabul edilmiştir. Seyyar hizmetli ve seyyar sıhhiye memurlarının zarurî masrafları için de ikişer yüz liradan 600 lira olarak kabul edilmiştir. Seyyar ecza çantası olarak da Çankırı azası Cemal Efendi bu yıl alınmayacağını ifade ederek Başkan doktorların yanında bulundurulmasının mecburî olduğunu belirtmiştir. Cemal Efendi 1928 yılında alınacağını, geçen yıl bir çantanın getirildiğini söylemiştir. Bunu üzerine Sıhhiye Müdürü Atıf Bey, çantanın içinde bir şey olmadığını belirtmiştir. Başkan her çantanın 400 lira olduğunu, hükümetin 2000 lira teklif ettiğini, 3 doktor kabul ettikleri için toplamda 1200 liraya mal olacağını söylemiştir. Yapılan oylama sonucu kabul edilmiştir.

Başkan bir sonraki bölümün eczaneler ait olduğunu ve Maliye Bütçe Encümeninin talimat dışında yaptıklarını açıklamasını istemiştir. Bunu üzerine söz alan Çerkeş azası Celal Efendi, idarenin özel açılan eczanelerden 3000 lira alındığını, Ilgaz ve Çerkeş'te birer eczanenin açıldığını söylemiş, bu eczanelerin kapatılmasının halkın zararına olacağını belirtmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi belediyenin gelirlerini eczaneleri idare etmeyeceğini, kabul edilen ödeneklerle ancak ilaçların temin edilebileceğini bu nedenle özel olarak idare edilerek eczanelerin halkın yararına olacağını söylemiştir. Başkan ise, belediyelerin eczanelerin idaresini üstlenmesinin gerekli olduğunu söylemiş, belediyelerin vazife kanunda da bu durumun yer aldığını açıklamıştır. Çankırı azası Cemal Efendi belediyenin üzerine düşen vazifeyi yapmaktan çekinmediğini ancak yirmi bin lira geliri olduğunu ve su meselesinin de belediyeye büyük bir külfet getirdiğini ifade etmiştir. Başkan, eczanelerin özel olarak

idare edilmesi konusunu meclisin oyuna sunmuş ve bir oy farkla kabul edilmiştir. İkinci olarak seyyar hizmetlinin merkezi kabul edilen Karacaviran ve Şabanözü'nde birer eczane açılmasını kabul edenlerinin oylarını kullanmalarını istemiştir. Çerkez azası Celal Efendinin hükümetin böyle bir teklifte bulunmadığını söylemesi üzerine Başkan “bendeniz res’en reye sunuyorum” demiştir. Yapılan oylama sonucunda eczanelerin açılması kabul edilmemiştir. Başkan ise, makamın buna itiraz edeceğini belirtmiştir.

Öğle arası verilen oturumda, öğleden sonra merkez ecza ücreti 90 lira, Çerkeş ecza ücreti 90 lira, Ilgaz ecza ücreti 75 lira, Merkez, Ilgaz ve Çerkeş eczanelerin kalfa ücretleri 20’şer lira, eczane masrafları ikişer bin liradan altı bin lira, müteferrika olarak da 300 lira olarak kabul edilmiştir. Böylece sıhhiyenin adi bütçesi son bulmuştur.

1930 yılına ait meclis tutanaklarına bakıldığında, gündemin bölüm ve maddeler şeklinde görüşülerek karara bağlandığı görülmektedir. Sekseninci bölüm birinci maddesi hastane için doktor, hizmetli, operatör ve röntgen ücretleri hakkındadır. Dâhiliye doktoru için 115 lira, başhemşire 60 lira, yardımcı memura 30 lira, aşçı 30 lira, hastabakıcı 35 lira iken iki hasta bakıcısı için 30’ar lira, beş hizmetli için 20’şer lira, iki çamaşırıcı 15’er lira ücretin verilmesine karara bağlanmıştır. İkinci madde, İsveç grubu adına açılan pansiyon için iki doktor ücreti yüzer liradan, başhemşire 15 liradan, üç hizmetli için 15’er liradan, bir aşçı 5 liradan, üç hasta bakıcısına ise 5’er liradan ücretlendirilmesine karar verilmiştir. Görüşülen her iki madde için toplam 3360 lira bütçe ayrılması olarak kabul edilmiştir.⁹³

Yine aynı oturumun devamı olarak seksen birinci bölüm altı madde halinde görüşülmüştür. Seksen birinci bölümün birinci maddesi hastane iâşe bedelinin 7695 liranın olması, ikinci maddesi tedavi, alet bedeli, röntgen ve tıbbiye malzemelerin masrafları 3714 lira olması, üçüncü madde, hastanenin aydınlatması ve ısınması için 2500 lira, dördüncü madde, donatma ve kefenleme masraflarının 500 lira, beşinci maddesi elbiseler ve içecekler için 1000 lira ve altıncı madde ise, kırtasiye ihtiyaçları için ise 1500 lira olarak toplamda ise 16909 olarak kabul edilmiştir. Hastane Baştabip ücreti 360 lira olarak kabul edilmiştir. Ayrıca bu oturumda muhtaçlara

⁹³“Çankırı Vilayet Meclisi Umumi Ait Zabıt XII. Celse- X. Devre-i XVII. Celse”, Çankırı, Yıl: 8,(15 Nisan 1930), s.3-4. (22- 29 Nisan 1930), s.3-4.

dağıtılacak olan kişi bedeli, frengi ilaç bedeli, hastane tamiri ve dispanserlerin bedelleri görüşülmüş, kişi bedeli olarak 2500 lira, frengi ilaç bedeli, hastane tamiri ve dispanserler bedeli olarak ise 1000'er lira olarak kabul edilmiştir. 29 Nisan 1930 yılında bu oturuma devam edilmiş ve gündeme ilaveler yapılmıştır. Pavyon icarı için 300 lira, su yolları için ise 150.00 lira toplam olarak 519.90 lira olarak kabul edilmiştir.

1931 yılında Vilayet Meclis görüşmelerde sağlıkla ilgili masraf ve bütçeleri görüşülmüştür. Başkan Vali Nuri Bey, 45 lira bir operatör, 55 lira bir dâhiliye doktoru, 30 lira bir baş eczacı, 16 lira bir idare memuru ile bir başhemşire olup toplam masraf bütçesinin 6216 lira olarak sağlık memurlarının alacağı maaşları meclis üyelerine sunmuştur. Ayrıca 100 lira ücretli bir röntgen, 40 lira ücretli bir hasta bakıcısı, 35 lira ücretli etü memuru, 30'ar lira ücretli iki hasta bakıcısı, 20' şer lira ücretli yine iki hasta bakıcısı 20' şer lira ücretli beş hademe, 50 lira ücretli bir aşçı, 15'er lira ücretli iki çamaşırçı ve baştabip makam ücreti ise 50 lira olarak meclise sunulmuş, görüşmeler sonunda meclis tarafında kabul edilmiştir.⁹⁴

2.4. Çankırı'da Bayındırlık ve Ulaşım İlgili Konular

Bir bölgenin gelişimi için ulaşım ve iletişim altyapısının iyi olması gerekmektedir. Eğer bunlar zayıf ise o bölgenin kalkınmasından, gelişmesinden söz edilemez. Ulaşım altyapısı zayıf olan bir bölge ne üretebilir ne de çevresel imkânlardan yeterince faydalanabilir. Bu durum 1924-1933 yılları arasında da geçerlidir. Bunun farkında olan İl Gene Meclis üyeleri Çankırı'da yolların yapılarak vilayetin bayındır bir hale gelmesini sağlamaya çalışmışlardır. Bu çalışmalar tutanaklarda açıkça görülmektedir.

Vilayet Genel Meclisi zabıtları incelendiğinde 1924-1933 yılları arasında bayındırlık ve ulaşım ile ilgili olarak şu konulara yer verilmiştir. Çankırı-Kastamonu-Ankara ve diğer yolların yapımı ve ödenek durumu, merkez ve nahiyelerde bulunan bazı okulların tamir edilmesi, karayollarının yapımı, demiryolu yapımı ve bazı köylerin imar vesair durumu hakkında konular görüşülmüştür. Görüşülen konular alt başlıkla şeklinde aşağıda verilmiştir.

⁹⁴“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt”, **Çankırı**, Yıl:10, Sayı: 438, (5 Mayıs 1931), s.1.

2.4.1.Okulların Tamiri

1924-1933 yılları arasında mecliste merkez, kasaba ve köylerin okul durumları, okul bulunmayan bölgelere okulların inşaa edilmesi ve tadilat isteyen okulların tadilatının yapılması konuları görüşülmüştür. 1924 yılında meydana gelen masraflar, merkezde Hacı Şehzâdeler Vakfına bağlı Kavaklı unvanıyla Markalı Müdürlüğü okula dönüştürülerek memleketin ortasında üç sınıflı yeniden bir okul inşaa edilmiştir. Çerkeş ilçesinde ise büyük bir ilkokul inşaatına başlanılarak taş duvar ve temel kısımları yapılmıştır. Ayrıca Atkaracalar, Karacaviran merkezlerinde mükemmel bir ilkokul inşaatına başlanmış ve inşaata eksiksiz devam edilmiştir. Mart, Karacaviran, Arap Saray köylerinde de yeni usule uygun birer okul inşaatına başlandı ve memleketin ihtiyaçları uygun konferans salonu gerekirse sinema, tiyatro ve gazino halinde kullanılabilecek bir bina inşaatına başlandığı anlaşılmaktadır.

1930 yılında Ankara’da inşa edilecek olan Zabıta Müdürlüğü binası için 1100 lira isabet ettiğine dair Halim Bey’in Yabanabat, Kalecik kazalarından bazı köylerin Çankırı’ya katılması için dâhiliye encümenine havale edilmiştir. Celse 18.2.1930 Cumartesi saat 14.00’da celse nihai sonuca bağlanmıştır.⁹⁵ İskilip hakkında Çorum vilayetinden gelen telgraf görüşülmüştür. Ayrıca İğdir köyünün Akyazı’dan ayrılması ve ayrı bir köyün kurulmasının kabul edilmiştir.⁹⁶ Cumhuriyet okulunun duvarlarının inşası için bütçeden paranın ayrılması istenilmiş ve kabul edilmiştir.

1931 yılı Dümeli Okulu hakkında Maarif Müdürlüğü’nün resmi yazısı okunmuş ve önceden yapılan ihalenin feshi planda tadilat yapılmasına karar verilmiştir. Bu okulun temeli için altı bin liraya yakın para yatırıldığından ve bu okul binası üzerinde tadilat yapılacağından ve bu meselenin ikiye ayrılmış. İlk ihalenin fesini ve köylü tarafından yaptırılması ve bir diğeri ise tadilat yapıldıktan sonra meselesi olarak ele alındığından ve alınan kararlarla ihalenin devamı hususunda bir arada bulunduğu ve ayrıca Saray köyü okulunun da tadilatında karar verilmiştir. Tayyar Bey’in takdiri ve İdare Heyetinin kararı gereğince Başaraz Köyünün bağlı bulunduğu köyden Demircilere, Kızsiniri köyünün Kazancaya, Tamayşa köyünün Mülayim köyüne

⁹⁵“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt X. Toplantı Devresinde XI. Celse”, **Çankırı**, Yıl:8, Sayı: 377, (25 Şubat 1930), s.3.

⁹⁶ “Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt X. Toplantı Devresinde XII. Celse”, **Çankırı**, Yıl:8, Sayı: 380, (18 Mart 1930), s.3-4.

bağlanması kabul edilmiştir. Ayrıca Şabanözü okulunun binası hakkında dâhiliye encümenin kararnameyi okunmuştur. Bu okulun binası geçen sene heyeti umumiye kararı ile Şabanözü belediyesine bırakılmıştır. Binanın Özel İdare üzerinde kalması kabul edilmiştir.⁹⁷

Vilayet Meclisinde 1933 senesinde tamirat işlerinin de görüşüldüğü anlaşılmaktadır. Bu sene zarfında tamiratı faslına mevzu konulan para ile Çankırı merkez ve Yapraklı okullarının tamirat ile Ilgaz'ın Kurşunlu ve Çerkeş'in Atkaracalar, Merkez'in Kalgat okulların tamir edilmesinden, merkez Gazi ve Kurtuluş okullarının bataklıktan çıkılması büyük bahçesinin kum, çakıl ve toprağın tesviyesinin yapılması, Mart köyü okulunun da köylü tarafından yapılması konuları görüşülmüştür. Merkez ve Çerkeş okulunun su isalesi işi sonlanmış, Şabanözü ve Kurşunlu okullarında mevsimin ilk müsait zamanına bırakılmasından, 34 köy ve nahiyede inşasına başlayan okullara mühim bir kısmı tamamen bitirilmiş ve öğrenci gönderilmiştir. Zabıtlarda Çankırı'da köylünün okul inşaatına göstermiş oldukları fedakârlıklardan bahsedilmiş, kereste ve inşaat için gerekli malzemelerinin temin ve tedariki için gayretlerinden bahsedilmiştir.⁹⁸

Vilayet Meclisi tutanaklarına göre tamiri tamamlanmış olan okullar şunlardır: Çivi, Korgun, Apsarı, (Merkez), Yüklü (Yapraklı), Çaparkayı, Bakırlı, Günerdiğin (Şabanözü), Kise köyü, Kıyısın, Yenice, Bayramören, Dalkoz, Dumlupınar, Çatkise, Hacımuslu (Ilgaz), Eskipazar nahiyesi, merkez mektebi, Bozoğlu, Der köy, Ali özü (Çerkeş) tamiri bitirilmiş okullar olarak anlaşılmaktadır.

Tutanaklara göre sıva eksikliği olan ve camlarının takılması gereken okullar: Orta Nahiyesi Bastak, Dumanlı, Ildızım (merkez), Kise Köyü (Ilgaz), Çardak'tır.

İnşaatları yarım kalan okullarda vardır. Ünür, Dümeli, Saray (Yapraklı), Belören, Kale (Ilgaz), mekteplerinin ise mevsimin müsait olmaması ve tahsisatın yetersizliği dolayısıyla tamiratı yarım kalmıştır.⁹⁹

⁹⁷“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt, **Çankırı**, Yıl:10, sayı:429, (21 Şubat 1931),s.1-4.

⁹⁸“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt III. Toplantı Devresinde I.Oturum”, **Çankırı**, Yıl:12, Sayı: 527, (7 Şubat 1933), s.2.

⁹⁹“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt”, **Çankırı**, Yıl:12, Sayı:527, (7 Şubat 1933), s.2.

2.4.2. Karayolu Yapımı

Çankırı, Cumhuriyet kurulduktan sonra kendi içinde önemli değişiklikler geçirmiştir. Çankırı'nın bayındırlık ve imar bakımından gelişmesi, Cumhuriyet öncesi durumu ile kıyaslandığında şehrin değiştiğini ve de güzelleştiğini söylenebilir. Bir yerleşim merkezinin gelişmişlik göstergelerinden biri, o yerin yollarının durumu ile de ölçülebilir.

1924 yılına ait vilayet gazetesinde Başkan Vali Cemil Bey, Çerkeş suyollarının onarımı için bütçeden ayrılan 600 liranın miktarın bu suyollarının onarımının bitirilmemiş, Çerkeş Kaymakam tarafından bu suyollarının onarımın bitirilmesi için 1000 lira daha bir ödeneğin verilmesini istediğini belirtmiştir. Çankırı azası Hamdi Efendi, biz bu parayı gerek merkez ilin gerekse ilçelerin suyollarının onarımına yardım etmek için bütçeden bir miktar tutar ayrılıyor ve bu evrakında bütçe encümenine havale edilmesini ve bütçe encümenin uygun bir miktar verebileceğini ifade etmiştir. Bunun üzerine Başkan meclis oylamasına teklifi sunar ve oylama sonucu kabul teklif edilmiştir.¹⁰⁰

Çankırı- Kastamonu- Ankara anayolunun birleşim noktası olan hükümet civarındaki şosede belediyeye ihalesi verilerek, belediye bu yol üzerinde 1721 m toprak düzenlemesi yapmış, 150 m şoselik ham taş getirilmiş ve 140 m kırılmış şose taşı yol yapım için hazır hale getirilmiştir. Çankırı- Ankara anayolunun yapımı Çankırı'dan itibaren 16 km şubelere ayrılan Sungurlu tarafından Serme köprüsünün kenar ayaklarının tamiri ve buraya iki kanalın açılması, döşeme ve korkuluklarının ise yenilenmesiyle beraber 5800 kusur liralık bir inşaatın yapılmasına karar verilmiştir.

Çerkeş- Gerede yolu üzerinde bulunan Hamamlı köprüsünün ahşap olarak 4900 kusur lira inşaat bedeli ve fen memurları maaşı, yol masrafları ve diğer masraflar dâhil olmak üzere bayındırlık bütçesindeki ödenek hesaplanarak 28178 lira bir masrafın yapıldığı görülmüştür.¹⁰¹

Çankırı'nın yollarının yapım çalışmaları, Çankırı halkı için de bir iş imkânının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Birçok amele yol yapımında çalışmak suretiyle ekmek

¹⁰⁰“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt Beşinci Dönem Toplantısı, IV. Oturum”, **Çankırı**, (5 Ocak, 1924), s. 1-2.

¹⁰¹ “Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt”, **Çankırı**, 16 Kanun-i Sani (Ocak), 1924, s. 1-2.

paralarını çıkarmışlardır. Çalıştıracak işçi sayısı, nerede çalışacağı önceden belirlenmiş ve yerel gazeteler aracılığıyla halka duyurulmuştur. Aşağıda, belirtilen uygulama ile ilgili Çankırı gazetesinde yayınlanan listeye yer verilmiştir.

Tablo 12. Çankırı- Ankara yolunun 21-28. kilometreleri arasında çalışacak Çankırı merkez amelesinin istihdâmlarını gösteren tablo

Müretteb Mahâllatın esâmisi (isimleri)	Her mahallenin amale miktarı	Amelenin çalışma tarihi
Cami-i Kebir	1	15-30-Eylül 1930
Şih Osman	6	“ “ “
Dabağhane	10	“ “ “
Taş Mescit	1	“ “ “
Halil Ağa	1	“ “ “
Hoca Bahşayış	2	“ “ “
Mirahor	1	“ “ “
Alaca Mescit	1	“ “ “
Ali Bey	2	“ “ “
Yapar	1	“ “ “

Yukarıda belirtilen mahallelerde çalışacak işçilerin burada görevli olan Fen Memuru Fahri Bey'e müracaat etmeleri istenmiştir.¹⁰² Yapılan yol kısım kısım ihale edilmiştir. İhalenin o günün şartları içinde bedelini yine Çankırı gazetesinin sütunlarından okumaktayız. Örneğin; Çankırı- Ankara yolunun 5+58 ile 27+845 kilometresi arasının şose tamirâtı ile silindiraj ameliyesi 2131 lira 21 kuruş bedel ile 20 gün (29 Ağustos 1932'den 17 Eylül 1932'ye kadar) süre ile münakasaya konulmuştur.¹⁰³ Yol yapımına ek olarak tüneller ve köprüler yapılmıştır.

Çankırı- Kastamonu- Ankara ana yolunun birleşim noktası olan hükümet civarındaki şosede belediye üstlenilmesine karşılık iş bu yol üzerinde bin yedi yüz yirmi bir metre toprağı düzenleme ve yüz elli şoselik ham taş ve yüz kırk metre kırılmış şose taşı hazır edilmiştir.

Çerkeş- Gerede yolu üzerindeki Hamamlı Köprüsü'nün ahşap olarak 4900 kûsur lira sarfiyla inşası suretiyle geçip ve öbür temin toplam başta adı geçene kadar fen memurları maaşı ve yol masrafları tüm masraflar dâhil olmak üzere bayındırlık bütçesindeki ödeneğe hesaba katarak 28178 lira masraf yapılmıştır.

¹⁰²“Çankırı Nafia Mühendisliğinden: Amele-i Mükellefeler hakkında: Okuyunuz”, Çankırı (1923-1924; 1933), (23 Eylül 1930), s.3.

¹⁰³ “Çankırı Nafia Mühendisliğinden”, Çankırı, (1923-1924; 1933, 13 Eylül 1932), s.3.

Maliye Bütçe Encümeni mazbatası okunarak 1931 senesinin masraf bütçesi görülmüştür. Vilayet yolları ve köprülerin her türlü tamir ve inşaatın yapılmasına Çankırı-Ankara, Çankırı-Kastamonu şoseleri ile bunların üzerindeki köprülerin geliş-gidiş ve geçide elverişli hale getirilmesi için masrafının 24.758 lira ve amele masrafı 36.000 lira, Ilgaz- Çerkeş yolunun tamir masrafı 6000 lira, amele masrafı 12000 lira olduğu, su tesisatı için belediye yardımı 17.030 lira olduğu, Çerkeş- Gerede yolunun 6000 lira, işçi masrafı 16000 lira olduğu görülmektedir. Ayrıca Çankırı- Ankara, Çankırı- Kastamonu yol ve köprülerin yapım ve onarım için 24758 lira, amale-i mükellefe mukabili 36000 lira, Ilgaz- Çerkeş yolu ve köprüleri için 6000 lira amale-i mükellefe mukabili 12000 lira, Çerkeş- Gerede yolu ve köprüler için 6000 lira amale-i mükellefe mukabili 16000 lira, su tahsisatı için 4 bini Ilgaz, Çankırı ve Çerkeş olmak üzere 17030 lira ve nafia vekaletine gönderilen %50 si 68000 lira toplamında ise 185688 lira olarak kabul edilmiştir.¹⁰⁴

1931 tarihinde Nafia(Bayındırlık) daresi tanzim kılınan 3 yıllık mesai program dâhilinde çalışılmış ve verimli sonuçlar elde edilmiştir. Çankırı- Ankara yolunun en berbat yerleri olan Sülüklü Pınar ve Kör Pınar mevkilerinde amele mükellef ile kum, çakıl taş ile 4 km kadar döşeme yapılarak şose haline getirilmiştir. Güneyden itibaren geçen yıllarda yapılan 11 km şosenin bitişinden itibaren karşı yönü ve meşhur yokuşunun başına kadar şoseye (yola) kaldırım taşlar dökülmüş ancak üzerine silindir ile düzeltilmemiş bu yüzden öncelikle kaldırım taşları silindir ile düzeltilerek üzerine çakıl taşları ve kum dökülmüş ve bu sayede buradan geçiş temini sağlanmıştır. Yine bu mevkide on bir kişilik müteahhit vasıtasıyla betonarme olarak Kör Pınarda 300 metrelik alan yaptırılmış ve teslim edilmiştir. Çankırı- Ankara yolu üzerinde ufak tefek köprü tamirleri yapılmış, 40 km yol üzerinde bir tek çürük köprü kalmamıştır. Birinci Acı köprüye kadar 9 km yolun tamiri silindir in olmaması sebebiyle yarım kalmış ve çalışmalar başlayarak iki günden beri buraya kum nakliyatı yapılmıştır. Hava koşullarının iyi takdirde kısa bir süre içinde bitecektir.¹⁰⁵

Ilgaz yolundaki Boklu Dere mevkisindeki akan duvarlar tamir edilmiştir. Bu yolda yaz-kış pek az kısımları müstesna olmak üzere gelip geçme temin edildiğinden ve üç

¹⁰⁴“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt XI. Toplantı Devresinden XV. Celse”, **Çankırı**, Yıl: 10, Sayı: 411, (16 Haziran 1931),s.1.

¹⁰⁵“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt XII. Toplantı Devresinden I. Celse”, **Çankırı**, Yıl:11, Sayı: 475, (20 Ocak 1931), s.1.

senelik mesai programına göre Çankırı'nın başlangıcından itibaren muntazam bir suretle tamiratın yapılacağından amalei mükellefe çalışmamıştır. Gelecek yılın amalei mükellefesine iş bulmak ve mesai programına tabik etmek maksadıyla 15 kmlik kısım keşifnamesi tanzim edilmiş ve yalnız gerektiren 7253 metreküp ham taş hazırlanmıştır. Ilgaz-Kastamonu yolunun 435 kişi amelei mükellefe çalıştırılarak 20 km üzerinde temizlik yapılmış ve 575 lira harcanarak 68. Km kârgir köprü duvarı be köprü tamir edilmiştir. Ilgaz-Çerkeş yolunun amalei mükellefe vasıtasıyla kilometrelerce köprüler başları doldurulmuş ve 18+000- 20+000 kilometreler yani Bel viran köyü ile Çörekçi köyü arasında Devres çayının taşıdığı her zaman su altında kaldığı 1200 m bir kısım güzergâh değişimi yapılmış ve yol yukarıya alınmıştır. Sımsımcak köyü önünde de 500 Metrelik alana taşlar dökülerek geçit sağlanmıştır. Çerkeş-Gerede yolunun başlangıcından itibaren önceden yapılan 10 kilometrelik düzlenen bazı yerlerin ıslahı ve yolun yüksek mezerlık namı mahaldeki kayalık yeri genişletilmiştir. Ayrıca 2736 m³ ham taş hazırlanmış ve 2102 m³ taş kaldırılmıştır. Bunun için 439 işçi çalışmıştır. Aynı zamanda bu yolun başlangıcından itibaren 12. km'ye kadar muhtelif açıklarda dokuz adet betonarme menfezlerle iki adet kârgir ayak üzerine ahşap köprü ve iki adet taş betonarme köprü müteahhit tarafından yapılmıştır. İlkbahar ayında Çerkeş'in başlangıcından itibaren taşlar hazırlanarak 4 km yere dökülerek şose haline getirilmiştir.¹⁰⁶

1931-1932 yılı seneleri zarfında Umur-u Nafia (bayındırlık işleri) hakkında Meclisi umumiye arz ve taktim edilen izahname¹⁰⁷, şosalarımız ve vilayetlerimiz dâhilindeki şosalarımız şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Çankırı'yı Ankara, Kastamonu ve İnebolu'ya şosedir. Diğer ilin Bolu, Zonguldak ve Adapazarına bağlayan şosedir.

Birincisi Çankırı- Ankara ve Çankırı- Kastamonu yolları olmak üzere iki kısım, ikincisi Ilgaz-Çerkeş ve Çerkeş-Gerede yolları olmak üzere iki kısımdır.

1931 yılında yapılan veya yapılacak inşaat ve tamirat için mükellef amelenin son bahar çalışılması için başvurunun %10 kadar olduğu için yapılan işlerinde az olmuştur. Bunlar, Çankırı-Ankara şosesinde 0-9 km arasındaki bozukluklar,

¹⁰⁶“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt XII. Toplantı Devresinden I. Celse”, **Çankırı**, Yıl:11, Sayı: 475, (20 Ocak 1931), s.3.

¹⁰⁷ “Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt XII. Toplantı Devresinden II. Celse”, **Çankırı**, Yıl:11, Sayı: 476, (26 Ocak 1932), s.2-3.

Karaşeyh civarında henüz döşmesi yapılmayan şose kısmı için taş getirilmiş, toplatılmış ve kırdırılmıştır. Birinci arz edilen (Çankırı-Ankara) kısım için hendek açılmış ve kaldırım taşı döşenmiştir. Çankırı-Kastamonu kısmı da müteahhitler tarafından 515 metremikap (m^3) taş kırdırılmıştır. Karacaviran alanını amele-i mükellefeyenin 680 m^3 taş kırdırılmıştır. Çerkeş alanında da amele-i mükellefeyetin çalışmasıyla şose düzetilmiş ve 1077 m^3 taş nakl edilmiştir.

Emanet olarak yapılan Çankırı-Ankara şosesi için 400 küsür m^3 taş nakl edilmiş ve 0-9 km arasında 600 metre şose tamir edilmiş, ancak mevsimin uygunsuzluğu nedeniyle silindirajı yapılmamıştır. Çankırı-Ankara şosesindeki ahşap köprülerinin tamir edilmiş ve 18-22 km arasındaki şoselerde tamir edilmiştir. Aynı şekilde Çankırı-Kastamonu şosesi üzerindeki ahşap köprülerde tamir edilmiştir.

Teahhüden yapılan inşaata gelince; Çankırı-Kastamonu yolu üzerinde 0-15 km arasında şose için 6000 m^3 ham taş hazırlanmış, 22-23 km arasında 105 metreküp şosenin tamamlanmıştır. 29-30 km arasında 229 m^3 istinat duvarlarının bir kısmı tamamlanmış, 25 km bir adet 0.60 metrelik betonarme ile tamamlanmış, 38-39 km arasında 1228 m^3 şosenin tamamlanmıştır.

Ilgaz-Çerkeş yolu üzerinde 35-38 km arasında 1500 metretulünden şose ile yine bu şosedeki iki adet bulunan kârgir menfez yapılmıştır. Çerkeş-Gerede yolu üzerinde başlangıçtan itibaren 4298 metretulündeki şose tamamlanmış ve 2300 m^3 ham taş hazırlanmıştır. Bu şose üzerinde 0.60 metrelik iki adet kârgir menfez yapılmıştır.

1932 yılında yapılacak inşaatta mükellef amelenin aynı surette çalıştırılacak ancak Çerkeş alanında şose güzergâhında Kemikli Dere yolu bataklık olduğu için oraya kaldırım yapılacaktır. Emaneten yaptırılacak inşaat ve tamiratlar ise şunlardır: Çankırı-Ankara şosesinde 33-34 km harap olan iki köprünün tamir ve inşası bunlardan biri tamir edilecek diğeri yeniden betonarme olarak inşaat edilecektir. Karaşeyh civarında 22 -28 km arasında yağmurlu havalarda bataklık halini alan ve taşı hazırlanan 2 km bir kısım şosede yaptırılacaktır. Bununa beraber 0-9 km arasındaki 2 km şoseninde tamirata yapılacaktır. Tamirat ve inşaatı yapıldıktan sonra bu şose üzerinde her mevsimde her çeşit nakliyat yapılması mümkün olacaktır.

Çankırı-Kastamonu şosesindeki başlangıçtan müteahhit tarafından hazırlanan 15 km şose taşlarının ziyan olmaması için kırdırılacaktır. Ve yine başlangıçtan itibaren 2.5

km uzunluğunda şose yaptırılacaktır. Bu şosenin en harap bir yeri olan 35. km de 2 km tülündeki kısma şose yaptırılacaktır. 7. Km otomobiller için tehlikeli olan virajların kaldırılması için araştırma yapılacak ve kısmen de inşaat yapılacaktır. Yine 29-30 km istinat duvarları yapılması devam edecek ve sert virajlar kaldırılacaktır.

Çerkeş-Gerede şosesinin başlangıcından itibaren yapılan 4 km şose 5 km'ye kadar uzatılacaktır. Silindirler 8 tonluk buharlı ve 10,5 tonluk olarak iki mazotlu silindir bulunmaktadır. Böylece izahname kabul edilmiştir.

Yine 1933 yılında yollar hakkında görüşmeler yapılmıştır. Kâtip Ethem Bey tarafından yolların durumu hakkında üç senelik mesai programının tanzimi ve su yollarına yardım edilmesi ve Şabanözü nahiyesi ihtiyar heyetinin müracaatları okunmuştur. Başkan tarafından her yıl birçok köylerden bu gibi müracaatların olduğu ifade edilerek ve bu yüzden bu müracaatların birleştirilerek topluca müzakere edilmesine karar verilmiştir.¹⁰⁸

1933 yılında şoseleri ikiye ayrılmıştır. Bunlar:

1. Ankara'yı Kastamonu, Sinop ve İnebolu'ya bağlayan ve merkezi vilayetten geçen şosenin olması, bu şose ise, Çankırı- Ankara ve Çankırı- Kastamonu şeklinde ikiye ayrılmaktadır.
2. Tosya'yı Bolu Vilayet ile Adapazarı, İstanbul ile Çerkeş ve Ilgaz kazalarından geçen şosenin olması, bu şose de, Ilgaz- Çerkeş ve Ilgaz-Gerede şeklinde ikiye ayrılır.

Ödenek nisbetinde önemli olarak tercih edilen Çankırı- Kastamonu sınırında Ilgaz Dağına isabet eden yolun ıslahına gayret edilmiş. 1933 yılının İlkbaharında Kurşunlu ve Çerkeş şoselerinde 3 km tünel ile 15 m açıklığında bir köprünün inşa edilmesi ve bu iki şoseye ait ödeneğinin 22000 lira tutar tutmuştur.¹⁰⁹ Dâhiliye ve Nafia Vekâletleri posta ulaştırma temini için Çankırı- Kastamonu şosenin önem verilmesi ve bu şose ile birlikte Çankırı- Ankara şoseleri için de bir ödenek çıkartılmıştır.

Nafia Vekâletinin emri üzerine merkez vilayet mıntıkasındaki Çankırı- İskilip yolundaki Kedi Kayası mevkiinde bulunan 300m kuru duvar ve mahfuz yapmak

¹⁰⁸“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt XIII. Toplantı Devresinde II. Oturum”,Yıl:12, Sayı: 528, Çankırı, (14 Şubat 1933), s.2.

¹⁰⁹“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt”, Çankırı, Yıl:12, Sayı:528, (14 Şubat 1933), s.1

sureti ile Acı Çay üzerindeki geçit temin edilerek ikinci Acı Köprüsünden İskilip istikametine doğru 2 km tünel yol güzergâhı düzeltilerek açılmıştır.

Çankırı-Kastamonu şosesi üzerinde 6. km de Kirazlı mevkiinde ve 9. km de, Ayan mevkiinde geçilmeyecek kadar bozuk olan ve yine yarımşar km tünelin ıslah edilmesinden, Ilgaz mıntıkasında Çankırı- Kastamonu şosenin 58-65 km arasında yolun düzeltilmesinden ve genişletilmesinde bahsedilmektedir. Çerkeş mıntıkasında Ilgaz- Çerkeş yolunda Sımcık mevkiisin de taş ve diğer mahallerde taş kırılması ve müteferrik yol güzergâhlarının ıslahı görüşülmüştür. Bu dönemde emanet olarak Çankırı- Ankara şosesinden 5 köprü tamir edilirken, Çankırı- Kastamonu şosesi üzerinde ise 2 ahşap köprü tamir edilmiş ve iki Çam mevkiinde 400 m uzunluğunda şosenin tamiri icra kılınmıştır. Temiz Dere de yol genişletmesi ile kuru istinat duvarlarının yapılmasından, yine bu yol üzerinde Kazancı civarında şiddetli yağın yağmurlar sonucu şoselerinin tamir edilmesi görüşülmüştür. İhale edilen Çankırı- Ankara şosesinden Balıca ile Kara Şeyh 3,5 km şosenin silindiraji taahhüde verilerek bundan 600 m kısım son bulmuş ve 33+846 km köprünün tamiratının ihalesi yapılmıştır. Aynı şekilde taahhüde verilen Çankırı- Kastamonu şosesindeki Tek Mezar mevkiinde 500 m şose ile Kastamonu sınırından itibaren 4 km, parça halinde şose ve 7 adet menfez yine taahhüde verilmiştir. Çankırı- Ankara şosesi Kara Şeyh ve Kara Yazı mevkiilerine isabet eden 2 km ve parçalar halinde bulunan düzeltme şosesi tahvil edilerek 34'üncü km da vaki köprünün tekrar yapılmasına karar verilmiştir. İn Köyü sırtındaki şose kısmı içinde gerekli tamirin yapılmasından, Ilgaz- Çerkeş yolu Kurşunlu'dan itibaren Ilgaz istikametine doğru yapılmakta olan şoseye devam edilerek bu yıl imalatı sanayisi ile beraber 4 km şosenin yapılmasına, Çerkeş- Gerede yolu Çerkeş'ten Gerede istikametine doğru yapılmakta olan şoseye devam edilerek imalatı sanayisi ile beraber 4 km şosenin yapılması kabul edilmiştir. Silindirlerin 8 tonluk buharlı, 6 ve 10,5 tonluk mazotlu olarak üç adet silindirin olması ancak 6 tonluk silindirin eski olması sebebiyle sık sık tamirin görmesinden ve bu üç silindir yapılabacak yollar için yeterli olmadığı çünkü bu makinelerin bir günde azami 40 ve asgarı 25 metre silindiraj yapabilmekteydiler.¹¹⁰

¹¹⁰“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt XIII. Toplantı Devresinde I.Oturum”, Çankırı, Yıl:12, Sayı: 258, (14 Şubat 1933), s.1.

Tablo 13. 1933 yılı Nafia Başmühendisliğin üç senelik yol mesai programı tablosu¹¹¹

Yıl	Çankırı-Ankara Çankırı-Kastamonu	Ilgaz-Çerkeş	Çerkeş- Gerede
1933	32500	10000	10000
1934	38900	20000	11100
1935	37000	18500	14500

Yukarıdaki tabloda Nafia Encümeni tarafından sıraya konulan üç senelik mesai programı olup program aynen kabul edilmiştir.

2.4.3. Demiryolu Yapımı

Türk Demiryolu tarihi 1856 tarihinde başlar. İlk demiryolu hattı olan 130 km'lik İzmir –Aydın hattına ilk kazma bir İngiliz şirketine verilen imtiyazlarla bu yılda vurulmuştur. Bu hattın seçimi nedensiz değildir. İzmir-Aydın bölgesi diğer bölgelere göre nüfus bakımından kalabalık, ticari potansiyeli yüksek, İngiliz pazarı olmaya elverişli etnik unsurların yaşadığı, İngiliz sanayisinin gereksinim duyduğu ham maddeye kolay ulaşılabilir bir bölgeydi. Ayrıca Ortadoğu'nun kontrol altına alınarak Hindistan yollarının denetime alınması bakımından da stratejik bir öneme sahiptir. Zaman içinde Osmanlı Devleti'nde demiryolu imtiyazı verilen İngiliz, Fransız ve Almanların ayrı ayrı etki alanları oluştu. Farnsa; Kuzey, Yunanistan; Batı ve Güney Anadolu ile Suriye'de, İngiltere; Romanya, Batı Anadolu, Irak ve Basra Körfezinde, Almanya; Trakya, İç Anadolu ve Mezopotamya'da etkili olmuştur. Batılı sermayedarlar, sanayi devrimi ile çok önemli ve stratejik bir ulaşım yolu olan demiryolunu tekstil sanayiinin hammaddesi olan tarım ürünlerini ve önemli madenleri en hızlı biçimde limanlara, oradan da kendi ülkelerine ulaştırmak için inşa ettiler. Üstelik km başına kâr güvencesi, demiryolunun 20 km çevresindeki maden ocaklarının işletilmesi vb. imtiyazları olarak demiryolu inşaatlarını yaygınlaştırdılar.

¹¹¹“Çankırı Vilayet Meclisi Umumisine Ait Zabıt Geçen Sayıdan Devam”, Çankırı, Yıl: 12, Sayı: 546, (20 Haziran 1933), s.2.

Dolayısıyla Osmanlı topraklarında yapılan demiryolu hatları, geçtiği güzergâhlar bu ülkelerin iktisadi ve siyasi amaçlarına göre biçimlendirildi.¹¹²

Cumhuriyet öncesi dönemde, yabancı şirketlere verilen imtiyazla onların denetimde ve ülke dışı ekonomilere, siyasi çıkarlara hizmet eder türde gerçekleştirilen demiryolları, Cumhuriyet sonrası dönemde milli çıkarlar doğrultusunda yapılandırılmış, kendine yeterli “milli ekonomi”nin yaratılması amaçlanarak, demiryollarının ülke kaynaklarını harekete geçirmesi hedeflenmiştir. Bu dönemin belirgin özelliği, 1932 ve 1936 yıllarında hazırlanan I. ve II. Beş Yıllık Sanayileşme Planlarında, demir-çelik, kömür ve makine gibi temel sanayilere öncelik verilmesidir. Bu ekonomik yönelim, sanayi için gerekli yükün ucuz yollarla taşınması hedefini de beraberinde getirir, dolayısıyla da demiryolu yatırımlarına ağırlık verilir. Sanayi yatırımlarını ülke geneline yaymak hedefi ulaşım ağı seçimde etkili olur.

1923 yılında yayımlanan bir yasa ile hatların devlet tarafından inşa ve işletmesi kararlaştırılır. İlk ihale 1927’de, ikinci ihale ise 1933’te gerçekleştirilir. İlk ihalede yapımçı yabancı, taşeron ise Türk’tür. İkinci ihalede ise ilk kez bir Türk firması yapımcılığı üstlenir. Böylelikle demiryollarının inşa ve işletmesi Devlet Demiryolları ve Limanları İdaresi Umumiyesi adlı kuruluşa devredilerek, Devlet Demiryolları dönemi başlatılmıştır.¹¹³

Şimendifer yani tren tüm yurt içinde olduğu kadar Çankırı halkı için de bir devrim niteliği taşımaktadır. Ankara-Zonguldak arasındaki kömür hattı demiryolunun önemli bir kısmı Çankırı merkez ve ilçelerinden geçmiş olması Çankırı için büyük bir kazanç olmuştur. Bu hattın inşaatına 1926’da başlanmış ve 1937’de bitirilmiştir. Ankara-Çankırı kısmı ise 23.04.1931’de büyük bir törenle Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Çankırı milletvekili Abdülhalik Renda tarafından açılmıştır.¹¹⁴

1926 yılı on dördüncü bölüm yedinci madde demiryolu yapımı masrafı ve tesisleri için gerekli bütçe görüşülmüştür. Başkan Vali Bekir Sami Bey, demirhane masrafı ve tesisi için 1500 lira olarak belirtmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi, demirhane için ayrılan miktarın çok az olduğunu, elde mevcut bulunan demirlerin demirhane

¹¹² Akkaya, agm. s.67-68.

¹¹³ TMH - Türkiye Mühendislik Haberleri, Sayı 442-443 – 2006,s.2.

¹¹⁴ Akkaya, agm. s.71.

bulunmadığında çürüyüp heba olmakta ve bu tahsisatı 2500 veya 3000 liranın ayrılması gerektiğini ifade etmiştir. Çerkeş azası Vehbi Efendi, 1500 liranın yeterli olacağı görüşünü savunmuştur. Çankır azası Cemal Efendi ise, yol yapımında kullanılan alet ve edevatın ülkede demirhane olmadığından tamir edilemeyerek az bir zamanda kullanılmayacak hale geldiğini ifade ederler, bundan dolayı tahsisatının 2500 veya 3000 lira olarak kabulünü teklif etmiştir. Tartışmalar sonucu 2500 lira olarak kabul edilmiştir.¹¹⁵

2.5. Çankırı’da Diğer Konular

2.5.1. Matbaa

Çankırı’ya matbaanın geldiği dönemde basılan ilk gazete vilayetin resmi gazetesi niteliğinde yayınlanmıştır. İstiklal Savaşı sırasında İstanbul’dan İnebolu’ya oradan da İnebolu- Kastamonu (İstiklal Yolu) üzerinden, Hacışeyhoğlu Hasan’ın girişimleri ile Çankırı’ya matbaa getirilmiştir. Cumhuriyet’in ilanından önce Vali Cemal Bardakçı’nın görev yaptığı dönem olan 1921’in Eylül ayında Çankırı’da Kengiri adında bir resmi gazete yayınlanmaya başlamıştır. İlin Kengiri olan isminin Çankırı olarak değiştirilmesinden sonra gazetenin ismi Mayıs 1924’den itibaren Çankırı olmuştur. Gazete ayrıntılı olarak incelendiği zaman sahibi konusunda herhangi bir bilgiye erişilememektedir. Salı günleri vilayet matbaasında dört sayfa olarak Osmanlı Türkçesiyle yayınlanan Kengiri gazetesinde “*Vilayetin Resmi Gazetesidir*” ibaresi yer almaktadır. Gazete, ulusal ve yerel haberler, resmi kurum ve kuruluşların kararları, yeni kanun ve yönetmelikleri duyururken üst düzey yöneticiler ile mülakatlara da yer vermektedir. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılabının ardından Vilayet gazetesi Latin harfleri ile yayın hayatına devam etmiştir.¹¹⁶

Matbaa ile ilgili İl Genel Meclisinde görüşülen konu matbaa müdürünün maaşıdır. Matbaa müdürünün maaşı 20 lira olarak kabul edilmiş, ser mürettib (basımevinde yazı dizgi baş sorumlusu) için altmış lira teklif edilmiştir. Reis Bey ser mürette bin hali hazırda ne kadar aldığını öğrenmek istemiştir. Matbaa Müdürü Aziz Bey 60 lira olduğunu belirtmiştir. Çerkeş azası Celal Efendi elli lira olduğunu, 10 lira zam ile 60 lira kabul edildiğini açıklamıştır. Bunun üzerine Reis Bey altmış liranın kabul

¹¹⁵“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt”, Çankırı, 1926.

¹¹⁶ Taşdemir- Dereli, a.g.m, “*Kengiri’den Günümüze Çankırı Basını*”, [http:// www. docplayer.biz.tr](http://www.docplayer.biz.tr). (2017).

edildiğini bildirmiş, ikinci mürettib için 35 lira olan maaşın kırk liraya arttırılmasını teklif etmiş ve kabul edilmiştir. Devamında mürettib kalfası için 25, çırak için 20 lira kabul edilmiştir. Mücellid (ciltç,) için 35 lira teklif edilmiş, ancak bu iş için çok mesai harcanması gerektiği ve memlekette bulunan ciltçilerin bile gelmeyi kabul etmediği göz önüne alınarak 45 lira ödenmesi kabul edilmiştir. Makine çeviricisi için 20 lira, matbaa hizmetli için 20 lira kabul edilmiştir. Matbaanın aydınlatma ve ısıtma giderleri için de 100 lira kabul edilmiştir. Müteferrika için 300 lira olması gerektiği yol parasının da içinde olduğu ifade edilmiş, Çerkeş azası Celal Efendi geçen sene 200 lira olduğunu yüz lira arttırılarak 300 lira kabul edilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir. Reis Bey ise 400 lira teklif etmiş, oylamaya sunmuş ve 400 lira olarak kabul edilmiştir. 200 lira kâğıt için, bin lirada gerekli değer şeyler için gider kabul edilmiştir. Böylece 1927 yılı vilayet matbaa bütçesi bazı düzeltmeler yapılarak kabul edilmiştir.

Reis Bey bir sonraki gündem maddesine geçmiştir. Merkez hafız-ı kâtip maaşının 10 lira olduğunu, gecede çalışması gerektiği için 15 liraya çıkarılmasının uygun olacağını söylemiştir. Çankırı azası Cemal Efendi 12 lira teklif etmiş oylama sonunda 15 lira olarak kabul edilmiştir. Çerkeş hafız-ı kâtiplik maaşı 6 lira kabul edilmiş, Reis Bey altı aylık maaşın lira edeceğini söyleyip altı aylık 9 lira kabul edilmesini önermiştir. Çerkeş azası Celal Efendi sekizer lira olarak kabul edilmesini teklif etmiş yapılan oylama sonucunda Çerkeş ve Ilgaz hafız-ı kâtiplik maaşı 8'er lira kabul edilmiştir.

1930 yılı için matbaada cilt yapanların ve tertip edenlerin ücretleri görüşülmüş, şu şekilde ücretlendirme yapılmıştır. 55 lira, 40 lira, 30 lira, 25 lira dört mürettip için, 25 lira iki makine çeviricisi, 50 lira ise cilt yapana ücret verilmiştir. Toplam olarak 3000 lira olarak kabul görmüştür. İlmî, edebî, tarihî, mecmua ve kitaplar için ise 400 lira olmak üzere toplam olarak 3400 lira bütçe kabul edilmiştir. Matbaanın aydınlatma ve ısınma giderleri için 100 lira, küçük giderler için ayrılan paranın 400 lira, ihtiyaç maddeleri ve nakliye için 1000 lira, kilim, halı vs. giderler için 100 lira olarak teklif edilmiş ve matbaa giderleri toplam 1600 lira olarak kabul edilmiştir.¹¹⁷

¹¹⁷ “Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt”, **Çankırı** (15 Nisan 1930), s.3.

2.5.2. Kütüphane

Türkiye Cumhuriyet'in ilanında sonra il merkezi haline gelen Çankırı'da 1925 yılında "Umumi Kütüphane" adı altında kurulan ve daha sonra Halk Kütüphanesi ismini alan Çankırı İl Halk Kütüphanesi, çocuk kütüphanesinin de kurulmasıyla birlikte yıllarca değişik mekânlarda ayrı ayrı hizmet verdikten sonra, 1981 yılında bugünkü yeri olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait 100.Yıl Kültür Merkezi binasının 3. katına taşınmış ve o tarihten beridir yetişkin ve çocuk bölümü olarak aynı yerde hizmet vermektedir. Kütüphane toplam 765 m² alanı sahip ve dermesinde 100000 civarı kaynak barındırmaktadır.¹¹⁸

1927 yılında Vilayet Genel Meclisi, Merkez, Çerkeş ve Ilgaz kütüphaneleri vazifeli hizmetlilerin alacağı maaşlar görüşülmüştür. Merkez Kütüphanesi hizmetli maaşı 20 lira, Çerkeş ve Ilgaz kütüphaneleri hizmetli maaşları 5'er lira kabul edilmiştir. Kütüphaneler mefruşatı için Reis Bey geçen sene 400 lira ayrıldığını, bu sene 600 liraya çıkarmanın gerektiğini belirtmiştir. Çünkü bu sene Ilgaz Kütüphanesinin de dâhil edildiğini söylemiştir. Çankırı azası Cemal Efendi 400 liranın yeterli olacağını belirtmiş, yapılan oylama sonucunda 400 lira kabul edilmiştir. Kitap alınması ve nakliyesi için 600 lira kabul edilmiştir. Çerkeş kütüphanesinde kitap olmadığı ve alınan kitapların bir kısmının Ilgaz'a bırakılacağını, kalanlarının Çerkeş'e gönderileceği belirtilmiştir. Kütüphaneler ile ilgili diğer meseleler olağanüstü bütçeye bırakılmıştır. Böylece adi bütçe görüşmeleri son bulmuştur.¹¹⁹

2.5.3. Halihane

Çalıştığımız dönemde Merkez Çankırı, Çerkeş ve Ilgaz'da Halihaneler bulunmaktadır. Mecliste Halihane öğretmenlerinin maaşları görüşülmüştür. Başkan Vali Bekir Sami Bey, Çankırı Halihane öğretmenin maaşı 45 lira olduğunu hatırlatmıştır. Çankırı azası Cemal Efendi halı öğreticisi öğretmenin uzun zamandır burada bulunduğunu, görevini layıkıyla yerine getirdiği için maaşının 5 lira zam yapılmasını teklif etmiştir. Yine Çankırı azalarında Ethem Efendi, 45 lira ücretin

¹¹⁸ www.cankirikutup.gov.tr/TR-155242/tarihcemiz.html/ (14. 02. 2019)

¹¹⁹"Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt", **Çankırı**, Sayı:246 (1927), s.1.

yeterli olduğunu belirtmiştir. Çerkeş azası Vehbi Efendi, halıhanenin burada bir faaliyet gösteremediğini, bu yıl zarfında imalat hususunda ihmalin olduğunu belirterek halı öğreticisi öğretmenin maaşına zam yapılmamasına ve aynı kalması taraftarı olarak oylamaya sunulmasını istemiştir. Ilgaz azası İsmail Efendi ise Cemal Efendi gibi düşünerek 5 lira zam yapılmasını istemiştir. Oylama yapılarak öğreticinin maaşına 5 lira zam yapılarak maaşı 50 lira olmuştur. Bir diğer konu Başkan tarafından Çerkeş halı öğretmenin maaşının 45, muavini 15 lira iken Ilgaz halı öğreticisinin 30 lira olarak önermiştir. Çerkeş azası Vehbi Efendi, Çerkeş halı öğretmenin maaşının az olduğunu ve bu öğretmenin çok çalışkan, üretken ve imalatın günden güne arttığını ifade ederek bu öğretmenin maaşının 45 lira olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Başkan, öğretmenin maaşına 5 lira zam yapılarak 45 lira olmuştur. Çerkeş azası Vehbi Efendi Çerkeş kazasının halkın halıcılığa fazla rağbet göstermesinden dolayı Halıhanede sevkiyatın artmasıyla beraber öğretmen ve muavin maaşlarına zam yapılmasını teklif etmiştir. Böylece Çerkeş halıhane öğretmenin maaşı 45 lira muavini 15 lira olarak kabul edilmiştir. Ilgaz Halıhane öğretmenin maaşı ise 30 lira olarak önerilmişti. Ilgaz azası İsmail Efendi bu öğretmenin maaşına da 5 lira zam yapılması hakkında teklifte bulunmuştur. Başkan ise bu öğretmenin maaş zammının gelecek yıl yapılmasını önermiş ve Ilgaz Halıhane öğretmenin maaşı 30 lira olarak kabul edilmiştir.

On ikinci bölüm birinci maddesi olarak Başkan, Halıhane çırakların tahsisatı 2 kuruştan Merkeze, 10 Çerkeş'e ve 4 Ilgaz'a çırak olarak toplam yirmi çırağın ve bunlara toplam tahsisat 1440 lira olarak meclise oylamaya sunmuştur. Oylama sonucu yirmi çırağın toplam ödenek olan 1440 lira kabul edilmiştir.

On dördüncü bölüm ikinci madde olarak Başkan, Halıhane masrafı ve satın alınan malzemeler için toplam 2500 lira olarak meclise sunmuş, oylama sonucun da ise 2500 lira kabul edilmiştir.

On dördüncü bölüm altıncı maddesi olarak terzi öğretmen ve öğrenci masrafı görüşülmüştür. Terzi öğretmenin ödeneği 480 lira, öğrenci masrafı ise 820 lira olarak görüşülüp karara bağlanmıştır.¹²⁰

¹²⁰“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt Altıncı Devre-i İctimai On İkinci Celse”, Çankırı, , Yıl:4, Sayı:183, (01.02.1926), s.1-2.

2.5.4. Nüfus Memurları ve Müfettişler

1927 yılına ait Vilayet Genel Meclisinde, bir diğer gündem maddesi dâhiliye vekâletinden gelen telgrafın okunmasıyla başlamıştır. Vekâletten gelen evrakta nahiye nüfus müdürlerinin maaşlarının 800 liradan kabul edilmesi ve ayrıca 50'şer lira zam bedeli verilmesi istenmiştir. Telgraf, kâtip Etmem Efendi tarafından okunmuştur. Başkan Vali Bekir Sami Bey, bu konuda daha önce bir telgrafın geldiğini hatırlatarak, Çerkeş azası Celal Efendi o telgrafta 800 lira maaşın kabul edildiğinin yazdığını belirtmiştir. Çankırı azası Cemal Efendi, vekâletin emrinin açık olduğunu encümende müzakere etmeye gerek olmadığını heyet-i umumiyece müzakere edilmesinin uygun olacağını söylemiştir. Çankırı azası Abdullah Efendi encümende maaş kabul edildiğini söylemiştir. Başkan da vekâletin emrine uygun olarak 800 lira maaşı kabul edildiğini belirtmiş ve kaç nahiye üzerine verildiğini sormuştur. Çerkeş azası Celal Efendi altı nahiye için konulduğunu söylemiştir. Bunun üzerine başkan Ovacık nahiyesinin iki nahiye olarak kaldırıldığını birde Karacaviran nahiyesi olduğu bu yüzden yedi nahiye olması gerektiğini belirtmiş ve merkez nahiyesinin kabul edilip edilmeyeceğini sormuştur. Çerkeş azası Abdullah Efendi merkez kazasında nüfus müdür ve memurlarının bulunduğunu bu nedenle kabul etmeye gerek olmadığını belirtmiştir. Başkan, 50'şer lirada zam bedeli olarak kabul edildiğini duyurmuştur.

Mecliste, bir sonraki gündem ise müfettişlerle ilgilidir. Başkan, müfettişlere 1900 lira maaş ve masrafları için de 954 lira ödenek verilmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Meclis üyelerinin kabul edip etmediklerinin sorulması üzerine meclisten kabul sesleri yükselmiştir. Bunun üzerine başkan tarafından yedinci bölümün toplamının 2950 lira olduğu belirtilmiştir.¹²¹

¹²¹“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt”, Çankırı, 1927, s.2.

BÖLÜM III

İL GENEL MECLİSİ TUTANAKLARINA GÖRE ÇANKIRI'NIN BÜTÇELERİ (1929-1933)

İl Genel Meclisi'nin en önemli görevi vilayetin bütçesini hazırlamaktır. Bu bütçe vilayetin bütün giderleri dikkate alınarak yapılmaktaydı. Bütçedeki açıklık doğrudan yapılacak çalışmaları engelleyeceği için bütçe büyük bir titizlikle hazırlanmıştır. 1929-1933 yılları arasındaki bütçe konuları aşağıda maddeler şeklinde verilmiştir.

1929 yılında gerçekleşen üçüncü oturumda, birinci kısım gelir bütçesi görüşülmüştür. 1929 yılı bütçesi planlanırken il hissesi, özel idare hissesi ve maarif hisselerine ait hangi kalemlerden ne kadar gelir vergisi alındığı aşağıda verilmiştir.

Tablo 14. 1929 yılında bütçe görüşmelerinde il hissesi, özel idare hissesi ve maarif hisselerine ait gelir vergiler.¹²²

	İl Hissesi	Özel İdare Hissesi	Maarif Hissesi
Müsakkafat vergisi	4500	1200	6000
Arazi vergisi tahsilatından	32400	5400	34200
Kazanç vergisi	3000	2000	28000
Sayımdan	9270	8513	51312
Ferağ ve intikal masraflarından	700	-	-
TOPLAM	57370	17313	200532
İspirto ve meşrubat, alkol ve tekel	7500	-	-
Bedeli nakdi askerden	-	200	-
Daireler %1	-	-	1500

Diğer gelir getiren vergiler ise şunlardır;

- ❖ Yol mecburiyeti naktan 108160 iken beden 92376 lira olup toplamda 200536 liradır.
- ❖ Kesimevinde kesilen hayvanlar için kasapların ödedikleri vergiden il hisseline 300 lira, madeni taş ocaklarından 750 lira olup toplamında 1050 liradır.
- ❖ Gelir getiren ürünler ve yapıları kiralama geliri 500 lira, hastane gelirleri 25700 lira, gazete ve matbaa gelirleri 500 lira olup toplamında 30700 liradır.

¹²²“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt III. Oturum”, Çankırı, Yıl:8, Sayı: 349, (6 Ağustos 1929), s.2.

- ❖ İl dâhilinde işleyen otomobillerden alınacak muayene meblağı 1000 lira, satılacak emlak ve eşya bedeli 15000 lira, mazuliyet aidatı 450 lira, istirdat 200 lira, yol mecburiyeti 2500 lira, diğer gelirler 1000 lira, 160'şar kuruştan 40000 lira maarif açığı olarak dağıtılması kabul edilerek vilayetin 1929 yılı gelir bütçesinin toplamı 486132 lira 14 kuruş olarak kabul edilmiştir.

Üçüncü oturum ikinci kısmında ise adi masraf bütçesi müzakere edilmiştir. 20 lira maaşlı bir başkâtip, 10 lira maaşlı bir muhasebe katibi, 15 lira maaşlı bir ambar memuru olup toplamında ise 540 lira olarak bedel kabul edilmiştir. 7 aylık 50 lira ücretli bir daktilo dosya memuru ücreti 350 lira, 25 lira ücretli bir odacı ve 8 aylık ambar bakıcısı ile hademe olmak üzere toplam 500 lira, 7 aylık posta çavuş ücreti 280 lira olarak kabul edilmiştir. Amele günlüğü 5 aylık 10 amele ayda 30 liradan 1500 lira, baş makinist ücreti 7 aylık 120'şer liradan 840 lira, makinist yardımcı ücreti 7 aylık 60 liradan 620 lira, alet, edavat, nakliye ve tamirler için 1300 lira, aydınlatma ve ısınma 150 lira olarak kabul edilmiştir. Küçük giderler için ayrılan para 100 lira, gerekli geometri aletleri ve ihtiyaçlar için 350 lira, kırtasiye ve evrak için 200 lira, posta, telefon ve telgraf ücreti 50 lira olarak kabul edilmiştir.

Silindir ve bayındırlık işlerinde kullanılabilmesi için eski makinaların tamiri ve korunması ve bir garajın inşa edilmesi için 2000 lira, bayındırlık memurları tahsilatı ise 1260 lira olarak kabul edilmiştir. Başkan, bayındırlık adi masraf bütçesinin toplamı 14504 lira olarak önermiş ve oylama sonucu kabul edilmiştir. Bir önceki yıla ait (1928) borç 1364 lira olarak kabul edilmiştir.

Seksen sekizinci bölüm 15 Nisan 1930 yılına ait il genel meclis tutanağında 1929 yılı borcunun 805 lira olduğunu belirtilmiş meclis tarafından kabul edilmiştir. Seksen dokuzuncu bölüm olarak Ziraat Bankası aidat görüşülerek 2788 lira olarak kabul edilmiştir. Doksanıncı bölüm idare-i hukuk mekânlarının tamiri, vergisi ve sigorta masrafının 500 lira olarak kabul edilmiştir. Doksan dördüncü bölüm köy telefon hatlarının tamiri için köy sandıklarına yardım görüşülmüş ve 1000 lira olarak yardım edilmesine karar verilmiştir. Doksan beşinci bölüm kadro dışı çalışan memurların maaşlarının 945 lira olarak kabul edilmesi görüşülüp karar bağlanmıştır. Doksan altıncı bölüm Hadim Cemiyeti Hayriye Vakfına yardım meselesi görüşülerek 23238 lira yardım yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca bir diğer bölüm olan doksan sekizinci bölümde cemiyet ve kurumlara da 1000 lira yardım yapılması konusu

görüŖülüp kabul edilmiŖtir. Doksan yedinci bölümde belediyelere yardımcı çalışanların alınması ve bunlara ne kadar maaŖ verileceği görüŖülmüŖtür. GörüŖme sonucu meblağ 6820 lira olarak kabul edilmiŖtir. Yüzüncü bölüm hizmet için hizmet otomobilin satın alınması ve ihtiyaçlar için gerekli masraflar görüŖülmüŖtür. Bunun içinde bütçeden 4000 lira ayrılması kabul edilmiŖtir. Yüz birinci bölüm Ŗoför ücretleri olup bütçeden 720 lira olarak ayrılmasına karar verilmiŖtir.¹²³

1930 yılı bütçesi planlanırken il hissesi, özel idare hissesi ve maarif hisselerine ait hangi vergilerden ne kadar alındığı aŖađıda verilmiŖtir.

Tablo 15. 1930 yılında bütçe görüŖmelerinde il hissesi, özel idare hissesi ve maarif hisselerine ait gelir vergiler¹²⁴

	İl Hissesi	Özel İdare Hissesi	Maarif Hissesi
Müsakkafat vergisi	2898	2819	6367
Arazi vergisi tahsilatından	35753	4815	25425
Kazanç vergisi	1878	687	11442
Sayımdan	13950	13967	60324
Ferağ ve intikal masraflarından	669	-	-
TOPLAM	55148	23238	103538
İspirto ve meŖrubat, alkol ve tekel	5966	-	-
Bedeli nakdi askerden	-	950	-

Yukarıdaki tabloda toplamaların yanlıŖ hesaplandığı anlaŖılmaktadır. Gazetede kayıtlara bu Ŗeklide geçtiği için aynen verilmiŖtir. Bu görüŖmeler iki kısımdan oluŖmaktadır. Birinci kısmı teŖkil eden milli tekâliften gelir vergilerinin toplamı 187790 liradır. İkinci kısmı teŖkil eden milli tekâliften il özel idare geliridir. Yol mükellefiyetinin bedeni 48000 lira nakdi ise 152000 lira olup toplamında 200000 liradır.

Altıncı bölüm: Zephiye (kesimevinde kesilen hayvanlar için kasapların ödedikleri vergi) il hissesi 364 lira, taŖ ocakları resim ve masraflarından 773 lira olup toplamda 1137 liradır. 1930 yılına ait vilayet özel geliri 47213 lira iken vilayet özel hizmetler için ayrılan tahsisat 407213 lira olarak belirlenmiŖtir. Yol mükellefiyeti, bedeni yol

¹²³“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt XII. Celse”, Çankırı, , Yıl:8 Sayı: 384-385- 386, (15-22- 29 Nisan 1930), s.1,3-4.

¹²⁴“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt X. Toplantı Devresinde XVIII. Celse”, Çankırı, Yıl:8 Sayı: 388-389, (13-20 Mayıs 1930), s,1-2.

mükellefiyeti ve nakdî mükellefiyeti konuları görüşülmüştür. Ayrılan yol mükellefiyeti 10 gün olarak ve karşılığı olan mükellefiyeti nakdiye 8 lira, Bedeni yol mükellefiyeti ödeme ayları Eylül, Ekim, Aralık, Nisan ve Mayıs ayı olarak belirlenmiştir. Nakdî mükellefiyeti Ağustos ve Mart aylarında olmak üzere iki taksite bölünmüştür. Ancak bu ödeme planları daha sonra 1931 yılında Özel Muhasebe Müdürü Halit Efendi tarafından gündeme tekrar getirilmiştir. Halit Efendi, yol mükellefiyetin tahakkuk işlerinin çok geri kalması sebebiyle ikinci taksitin Mart ayı olarak kalmasının doğru olmadığını bunun için bu verginin Aralık ayında alınmasını teklif etmiştir. Çerkeş azası Celal Efendi ise şunları söylemiştir. “Bütçe nizamnamesinde müzakere edilen her cihet encümenine nazarı itibar alındı. Fakat müddetinin evvel olması için bir sebep göremedik ve memura tahsilatın zaman kazanmasına nazarı itibar almadık. Çünkü bunda maksat memurun tahsilatının zaman kazanması değil ahali paranın bulunmadığı zaman tespittir. Ahali paranın bulunmadığı bir zaman taksit zamanı olarak kabul edilirse köylü çok zor durumda kalır. Tahsildarlar çok çalışsınlar ne yapalım yol mükellefiyet vergisini başka bir zamanda tahsiline imkân yok. Şehirler için ehemmiyeti olan yol fakat biz köylüyü düşündük, köylünün bundan evvel parası bulunmaz” demiştir. Bunun üzerine Halit Efendi köylünün Ocak ayında daha zengin olduğunu belirtmiştir. Çerkeş azası Celal Efendi, rica ederim köylünün ne gibi mahsullerini bu ayda satmaya imkânları vardır diye sormuş, başkan Nuri Bey ise meselenin anlaşıldığını söylemiştir. Aradan sonra başkan encümenin teklifini kabul etmiştir.

Yedinci bölüm: Matbaa ve gazete geliri 1719 liradır. Sekizinci bölüm: İl dâhilinde işleyen otomobillerden alınacak muayene meblağı ise 1000 lira, Dokuzuncu bölüm: Küçük diğer gelirler ise 8747 lira olarak kabul edilmiştir. Satılacak emlak ve eşya bedeli 13000 lira ve kırtasiye ve evrak giderleri için 340 lira olarak kabul edilmiştir.

Yirmi sekizinci bölüm: ilkokul öğretmenlerin maaşları konusudur. 25 lira maaşlı iki öğretmen, 22 lira maaşlı iki öğretmen, 20 lira maaşlı 29 öğretmen, 17,5 lira maaşlı 25 öğretmen, 16 lira maaşlı 17 öğretmen ve 14 lira maaşlı 45 öğretmen olmak üzere toplam 120 öğretmen maaşları 78152 lira olarak kabul edilmiştir. İlkokul müstahdimin geçen sene olduğu gibi 5340 lira olarak kabul edilmiştir.

Otuz ikinci bölüm: ilkokullar müteferrikası 322 lira, kırtasiye ve evrak matbaası 340 lira, aydınlatma ve ısıtma 900 lira, ders tesisi ve atölye için gerekli malzemeler için

1000 lira olup toplam 2580 lira olarak kabul edilmiştir. Otuz dokuzuncu bölüm: müfettişler ve öğretmenlerin hakkı 1542 lira, kırk dokuzuncu bölüm: ilkokul doktor ücreti 480 lira olarak kabul edilmiştir. Ellinci bölüm: kütüphane memuru maaşı 49 lira maaşlı bir merkez için, kırkar lira maaşlı iki kaza için toplam üç memur maaşı 1548 lira olarak kabul edilmiştir. Aydınlatma ve ısıtma için 900 lira, ders tesisi ve atölye masrafı için 1000 lira olup toplamda 2580 lira olarak kabul edilmiştir.

Kâtip Ethem Efendi tarafından okunan bütçe nizamnamesi Vilayet Özel İdare 1930 senesi maliyesine ait bütçe geliri 26242 lira olarak, Adi bütçe nizamnamesi ise Özel İdare geliri 407213 lira olduğunu bilmekteyiz. Böylece 1930 yılına ait bütçe görüşmeler sona ermiş ve meclis 20 Mayıs ayında itibaren 55 günlük çalışma süresi sonunda tatil edilmiştir.

Tablo 16. 1931 yılında bütçe görüşmelerinde il hissesi, özel idare hissesi ve maarif hisselerine ait gelir vergiler¹²⁵

	İl Hissesi	Özel İdare Hissesi	Maarif Hissesi
Müsakkafat vergisi tahsilatından % 15	5690	2811	7537
Arazi vergisi tahsilatından %18	32845	4472	28860
Kazanç vergisi tahsilatından %3	2769	107	16788
Sayımdan	12088	12029	65795
Ferağ ve intikal masraflarından	419	-	-
TOPLAM	53811	20599	118080
İspirto ve meşrubat, alkol ve tekelle	6761	-	-
Bedeli nakdi askerden	-	216	-

1933 yılında Başkan Vali Hazım Bey, genel meclis üye tahsisatı 14 üye 10'ar liradan kırk gün itibariyle 5600 lira olarak meclis üyelerine sunmuş ve oylama sonucu kabul edilmiştir. Ayrıca dört encümen üyeleri için ayda 125'er liradan ödenmesi oylama sonucu kabul edilmiştir.¹²⁶

¹²⁵“Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisine Ait Zabıt XI. Toplantı Devresinde, XIV. Celse”, **Çankırı** Yıl: 10, Sayı: 442-443 (2-9 Haziran 1931), s.1.

¹²⁶“Çankırı Vilayeti Umumi Meclisine Ait Zabıt Geçen Sayıdan Devam”, **Çankırı**, Yıl:12, Sayı: 534, (28 Mart 1933), s.1.

Tablo 17. 1933 yılı varidat bütçesinin (gelirler) tablosu¹²⁷

	İl Hissesi	Özel İdare Hissesi	Maarif Hissesi
Bina vergisinden	3000	188 92 kuruş	2700
Arazi vergisinden	29500	4800 42 kuruş	30000
Kazanç vergisinden	3000	1741 50 kuruş	24500
Hayvanlar vergisinden	10000	8107	63000
Ferağ ve intikal masraflarından	360	-	-
İspirto ve meşrubat ¹²⁸	6030	-	-
Bedeli nakdi askerden	-	162 18 kuruş	-
TOPLAM	45860	15000	120200

Bu oturumda görüşülen bir diğer konu yol mükellefiyetleri ile ilgili konudur. Yol mükellefiyeti olan 28000 mükellef 5'er lira itibariyle 140000 lira, yol mükellefiyetinden davete icabet etmeyeceklerden alınacak ceza 5000 lira olmak üzere toplamda 145000 lira olarak kabul edilmiştir. Diğer gelirler ise, zebhiye resminden vilayet hissesi 20 lira, taş ocakları hasılatı 500 lira, hastane hasılatı 1500 lira, âkarat icarı (kira gayrimenkül) 800 lira, matbaa hasılatı 3689 lira 59 kuruş, satılacak emlak ve eşya bedeli 5500 lira, müteferrik varidat (tek kullanımlık makbuzlar) 500 lira, istirdat (geri alma) 500 lira olmak üzere 1933 senesinin toplam varidat bütçesi 345099 lira 59 kuruş olarak kabul edilmiştir.

1933 yılı meclis tutanağında Dâhiliye Encümen Mazbatası görüşülmüş, mazbatada sebzelerden oktruva¹²⁹ resmi alınmamasına dair meclise teklif sunulmuştur. Oylama sonucunda sebzelerden oktruva resminin alınmamasına karar verilmiştir.¹³⁰

Kurşunlu (Karacaviran) nahiyesi belediyesinin oktruva resmi hakkında dâhiliye encümeni tarafından tanzim olunan liste aşağıda gösterilmiştir.

¹²⁷“Çankırı Vilayeti Umumi Meclisine Ait Zabıt Geçen Sayıdan Devam”, **Çankırı**, Yıl:12, Sayı: 546, (20 Haziran 1933), s.1.

¹²⁸ İspirto ve meşrubatın il hissesi toplama yansıtılmamıştır.

¹²⁹Şehir ve kasabalara ticaret maksadiyle getirilen eşyadan alınan vergi yerinde kullanılır bir tâbirdir. Osmanlı vesikalarında giriş resmi vergisi demek olan «resim-i duhuliyeye» (Duhuliyeye resmi) şeklinde geçtiği gibi yalnızca «duhuliyeye» suretinde de geçer. Garp memleketlerinde «Oktruva» denilen bu vergiye şarkta eskiden «Bac» denilir, bu vergiyi almakla vazifeli olanlara «Bacdar», şehir kapılarında vergi tahsil edenlerin buldukları binaya da «Bacdarhane» adı verilirdi. Avrupada Oktruva «komün» teşkilâtı ile başlar. Gelirleri masraflarını karşılamayan İspirto ve meşrubatın il hissesi toplama yansıtılmamıştır. Türkiye’de oktruva isminin başlangıcı Osmanlı İmparatorluğunun kurulması ile başlar. Osman Gazi’nin ilk tarh ettiği «Baçpazar» yani oktrva olduğu en eski Osmanlı tarihlerinden (Nesri) ile Aşık Paşazade tarafından haber verilmektedir. Ayrıca bkz. Mehmet Zeki Palakın, **Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul 2013.

¹³⁰“Çankırı Vilayeti Umumi Meclisine Ait Zabıt Geçen Sayıdan Devam”, **Çankırı**, Yıl:12, Sayı: 542, (23 Mayıs 1933), s.2.

Tablo 18. 1933 Yılına Ait Dâhiliye Encümen Listesi¹³¹

Pastırma ve sucuk kilo	20 para
Kaşar peyniri kilo	1 kuruş
Her çeşit kuru yemiş	20 para
Kuru fasulye, nohut ve mercimek	10 para
Patetes, soğan ve sarımsak	5 para
İrmik, nişasta, makarna, şehriye	20 para
Püsküvi, ekmek mayası	1 kuruş
Hardal, baharat	2 kuruş
Yemiş konserveleri	20 para
Şeker	20 para
Reçel, fındık, badem, ceviz	1 kuruş
Çikolata	5 kuruş
Tane kahve	2 kuruş
Çay	4 kuruş
Zeytin yağı	20 para
Gazoz	20 para
Kolanya	5 kuruş
Pomada kremi	10 kuruş
Tuvalet sabunları	5 kuruş
Adi sabun ve tozu	20 para
Balık yağı	1 kuruş
Susam, bezir yağları	20 para
Petrol	10 para
Mazot	1 kuruş
Benzin	20 para
Madeni yağlar	10 para
İspermeçet	20 para
Mamûl lastik ve muşamba	5 kuruş 100 kilo
Çimento	1 kuruş 100 kilo
Cam, ayna	1 kuruş 100 kilo

¹³¹“Çankırı Vilayeti Umumî Meclisine Ait Zabıt Geçen Sayıdan Devam”, Çankırı, Yıl:12, Sayı: 546, (20 Haziran 1933), s.3.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı; 1924-1933 yılları arasında Çankırı gazetesinde yayınlanmış olan Çankırı İl Genel Meclisi tutanaklarına göre Çankırı Vilayetinin durumunu ortaya koymaktır. Tutanaklara göre elde edilen bulgular çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Çalışma, Çankırı'nın vilayet olduğu tarih ile başlatılmış ve 1933 yılına kadar olan dönem ele alınmıştır. Çankırı Vilayet-i Meclis-i Umumisi görüşmeler incelendiğinde bu meclisin vilayetin o dönemdeki durumunun anlaşılması açısından ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. İl Genel Meclisleri oluşturdukları ilk dönemden 1933 yılına kadar olan süreçte mevzuat bakımından sürekli yenilenmiş ve değiştirilmiştir. Bu değişiklikler bazen meclis üyelerinin oluşturulması bazen de meclisin sorumluluk ve yetki alanları ile ilgili gerçekleştirilmiştir. Bu kuruluşlar günümüzde il özel idaresi olarak devam etmektedirler. İncelememize konu olan Cumhuriyetin ilk yılları olduğu için henüz İl Özel İdareler kanunu çıkarılmamıştır. Bu nedenle kuruluşun adı “Vilâyet Meclisi Umumîsi” olarak geçmektedir. Görüşmelerdeki metinlerden de anlaşıldığı üzere meclisin sorumluluk alanı içinde karar alma ve bu kararları uygulama yetkisi bulunmaktadır. Kararlar alınırken oy çokluğu esas alınmıştır. Meclis görüşmeleri başlatılırken de üyelerin çoğunluğunun katılımının sağlanması halinde görüşmelere başlanmıştır. Meclis üyeleri incelendiğinde kazalardan eşit sayıda üye katılımının sağlanmadığı da görülmektedir. Üye sayısı belirlenirken kazaların o dönemki nüfuslarının göz önünde bulundurulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca meclis görüşmelerine görüşülen konu ile ilgili gerekli hallerde ilgili kurum veya kuruluştan bir yetkilinin katıldığı görülmektedir. Bu durum görünüşte kanunun daha iyi anlaşılması için gerektiğinde teknik bakımından izahat alınması içindir. Meclis gündem maddelerinin belirlenmesinde vekâletlerden gelen çeşitli konularda telgraflar, kanunların temel oluşturduğu görülmektedir. Bu durumda bize cumhuriyetin ilk yıllarında merkezi yönetimin gerektiği gibi olması için vekâletlerin daima vilayet meclisleri ile iş birliği içinde olduğu ve vilayetteki gelişmeleri yakından takip ettiklerini anlaşılmaktadır.

Görüşme metinlerinde dikkat çeken bir diğer nokta ise alınan kararlar vilayet makamının zaman zaman itiraz etmesi olmuştur. Buradan da yola çıkarak meclis

kararlarının itiraza açık olduğu ve valilik makamının onayından geçmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Görüşmeler vali beyin idaresinde yapılırsa da, her üyenin fikrini rahat bir şekilde beyan edebildikleri görülmektedir. Bu da meclis işleyişinde demokratik bir ortamın olduğunu göstermektedir. Meclis üyelerinin fikirlerini bu kadar rahat ifade edebilmesi alınan kararlarının her açıdan değerlendirilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Bazı konularda çok uzun tartışmalar yaşanmış ve sonunda oy çoğunluğun kabul edebileceği bir nokta bulunmaya çalışılmıştır.

İncelenen görüşme metinlerinde genel itibariyle bütçe görüşmeleri yer almaktadır. Bütçe ile ilgili olarak özellikle vilayette çeşitli alanlarda görevlendirilenlerin meclis onayından geçtiği görülmektedir. Görevlendirmeler ve ücretlendirmelerde yapılacak işin zorluğu, çalışma saatleri ve diğer koşullar göz önünde bulundurulmuştur. Bu da meclisin karar alırken adaletli davranmaya çalıştığının bir göstergesidir. Ayrıca görevlendirmeler esnasında işin özelliğine göre kadınlara da görev verilmesi, kadının sosyal ve ekonomik hayata doğrudan katılımı göstermektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında kadınların özellikle çalışma hayatı içinde yer alabilmeleri arzusunun Mustafa Kemal Atatürk için ne kadar önemli olduğu düşünüldüğünde; bu durumun Çankırı gibi küçük bir şehirde bile gerçekleşmeye başlaması oldukça önemlidir.

Meclis tutanaklarında halkın dilek ve isteklerine de yer verildiği görülmektedir. Bu durum meclisin halkla iç içe olduğu şeklinde yorumlanabilir. Şehirde yaşayan fakir fukara halkın ihtiyaçlarının giderilmesi için kararlar alınması da sosyal devlet anlayışının en küçük birimden başlayarak uygulanmaya çalışıldığının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Kararlar alınırken kazaların durumlarının da kendi içerisinde değerlendirilmesi yine uygulamayı kolaylaştıracak önlemlerden birisi olmuştur. Kazalar adına katılan üyelerin kendi bölgelerini ilgilendiren konularda daha çok söz aldıkları görülmektedir. Bir diğer nokta da il merkezinde gerçekleşen değişikliklerin kısa zamanda kaza merkezlerinde de uygulamaya konulmasıdır. Böylece çeşitli konulardaki gelişmeler merkez ile sınırlı kalmamış ilin geneline yayılması sağlanmıştır.

İncelenen meclis tutanaklarda ağırlıklı olarak Çankırı Vilayeti'nde eğitim, bayındırlık ve ulaşım alanında yapılan ve planlanan çalışmalar, ekonomi, tarım ve hayvancılık alanlardaki gelişmeler, modernleşme çabaları ve karşılaşılan güçlükler, sağlık, sosyal konuları ve bütçe konularına yer verilmiştir. Çalışmada Çankırı Vilayeti'nin söz konusu döneme ilişkin genel durumuna hakkında veriler elde edilmiştir. Tutanaklardan meclis toplantısına katılan her bir meclis üyesinin kendi bölgesindeki sorunları ve talepleri meclis gündemine taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aydın, B. (1998). *Çankırı Tarihi*. Ankara.
- Akkaya, N. (2008). *Taşrada bir değişim örneği: Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı (1923-1939)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Benek, K. (2016). Osmanlı'da basının doğuşu ve II. Meşrutiyete kadar ki gelişimi. *Sürt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Çadırcı, M. (1993). Osmanlı döneminde yerel meclisler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 2(5).
- Çankırı Vilayet Gazetesi, 1924-1933.
- Demir, G. T. (2008). Tarihsel süreçte Vilayet Meclis-İ Umumileri ve Çankırı örneği üzerine bir değerlendirme. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (Karefad)*, 4(1), 59-86. [Dergipark.Gov.Tr/Download/Article- File/180142](http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/180142).
- Eraslan, Z. (2018). *Tarihçi ve Basın*. Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu, 19-21 Ekim 2016/Elazığ. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Hayta, N. (2011). Osmanlı Devleti'nde yenileşme hareketleri (XVII. Yüzyıl başlarından yıkılışa kadar). Ankara: Gazi Kitabevi.
- İbrahimova, O. (2016). Osmanlı devleti'nde ilk basın yayın faaliyetleri ve Tuna Gazetesi. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, Kars.
- Karaman, Y. İ. (2011). *İl özel idarelerinin kurumsallaşma süreci (Batman İl Özel İdaresi)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, S. (2010). 1864 Vilayet Nizamnamesinin Tuna Vilayetinde uygulanması ve Mithat Paşa. [Http://Dergiler.Ankara.Edu.Tr/Dergiler/18/33/261. Pdf 15.12.2010](http://Dergiler.Ankara.Edu.Tr/Dergiler/18/33/261.Pdf).
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla basın tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Kocaoğlu, B. (2011). *İl Genel Meclisi tutanaklarına göre 1913-1914 yıllarında Kastamonu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Lewis, B. (2004). *Modern Türkiye'nin doğuşu*. Ankara: T.T.K. Basımevi.

- Ortaylı, İ. (2017). Türkiye Teşkilât ve İdare Tarihi, Cedit Neşriyat.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2011). Osmanlı Tarihi (IV. Cilt, II. Kısım). Ankara: T.T.K. Basımevi.
- Palakın, M. Z. (2013). *Osmanlı Tarihi deyimleri ve terimleri sözlüğü II*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Şaşmaz, M. (2014). *Türkiye'nin idari taksimatı (1920-2013), (V.Cilt)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Taşdemir, E. (2017). Aytaç B. D. Kengiri'den günümüze Çankırı basını. <https://Docplayer.Biz.Tr/> Pdf 2017.
- Tural, E. (2005). Bir belge 1864 ve 1871 Vilayet Nizamnameleri ve 1876 İdare-İ Umumiyye-İ Vilâyât Talimâtname'si. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 14(1).
- Türkoğlu, Ö. (2007). Çankırı Basın Tarihi'ne dair kısa notlar ve inceleme Gazetesi. *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, 2(2).
- Yüzdemir, A. (2008). Çankırı yerel basını, "Necat ve Çankırı" örnekleri. *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, 3, Kasım.
- www.Cankirikutup.Gov.Tr/Tr-155242/Tarihcemiz.Html/ (14. 02. 2019)

EKLER**EK-1.****İDÂRE-İ UMÛMİYYE-İ VİLÂYÂT NİZÂMNÂMESİDİR (22 OCAK 1871)¹³²****(Mukaddime)**

Vilâyâtın teşkilât-ı esâsiyyesi bin iki yüz seksen bir senesi şehr-i Cemâde'lâhiresinin yedisi tarihiyle müverrehan ilân kılınan nizâmnâme ile t'ayîn kılınmış ve mahâkim-i nizâmiyye için nizâmnâme-i mahsûs vaz' ve te'sîs edilmiş olduğundan iş bu nizâmnâme idâre-i mahâkimden bahs itmeyüb yalnız me'mûrîn-i icrâiyye ve mecâlis-i idâre ve belediyyenin ve nevâhi idarelerinin vezâ'ifini t'ayîn ider.

(Bâb-ı Evvel)**(Vilâyetlerin Aksâm-ı idâresi Beyânındadır)**

Birinci Madde: Vilâyetler livâlara ve livâlar kazâlara ve kazâlar nevâhiye ve nahiyeler karyelere münkasım olub idâre-i umûmiyyesinin re'is ve merc'ii vâli-i vilâyetdir.

İkinci Madde: Her ş'ube-i idârede bulunan me'mûr vazîfe-i me'mûriyyetince birinci derecede mâ-fevkindeki (üstündeki) me'mûr nezdinde mes'ûl olub her me'mûra derece-i ibtidâ'iyede râc'i olan mes'ûliyyet dahî müteselsilen vâli-i vilâyete kadar müntehâ olur.

Üçüncü Madde: Vilâyetin ş'uabât-ı idâresini terkîb iden (oluşturan) me'mûrîn-i icrâiyye muavin ve defterdâr ve mektubcu ve umûr-ı ecnebiyye ve ticaret ve ziraat ve maarif müdirleri ve tarîk eminleri ile defter-i hakânî (tapu defteri) ve emlâk ve nüfus ve evkaf idarelerinin re'isleri ve alay beyinden mürekkebdir (oluşmaktadır). Livâ idâresinin re'is ve mes'ûlü mutasarrıf olub hey'et-i me'mûrîn-i icrâiyyesi muhasebeci ve tahrîrât müdiri ve defter-i hakânî me'mûrundan ve livâ hey'et-i zâbitesinin âmirinden ibâretidir. Kazâ idâresinin re'is ve mes'ûlü ka'immakam olub

¹³² Vilayet Nizamnamesi Prof. Dr. Mehmet Seyitdanlıoğlu'nun web sitesinden alınmıştır. [http://yunus.hacettepe.edu.tr/~mehmets\(15.12.2010\)](http://yunus.hacettepe.edu.tr/~mehmets(15.12.2010)). Ayrıca nizamnamenin metni için bakınız, **Düstür** I.Tertip, I.Cilt, s.625-652.

hey'et-i me'mûrin-i icrâiyyesi kazâ kâtibleriyle defter-i hakânî ve emlâk ve nüfus ketebesinden ve kazâ hey'et-i zabtiyesinin âmirinden ibâretdir. Nâhiye idâresinin re'is ve mes'ûlü müdir olup idâre-i zâbitesi nâhiyenin hey'et-i zâbitesine muhavveldir. Karye idâresinin me'mûru muhtarlar olup umûr-ı hükümet ve zâbitenin re'is ve mes'ûlü zâbîta me'mûrudur.

(Bâb-ı Sâni)

(Merkez-i Vilâyetde Bulunan Hey'et-i Hükümet-i İcrâ'iiyenin)

(Vezâ'if-i Me'mûresi Beyânındadır)

(Fasl-ı Evvel)

(Vâlilerin Vezâ'ifi Beyânındadır)

Dördüncü Madde: Vâlinin vezâ'ifi umûr-ı mülkiyye ve mâliyye ve maarif (eğitim) ve nâfia (bayındırlık) ve zabtiye ile umûr-ı cezâ'iiye ve hukûkiyyenin icraâtından ibâret olmak üzere aksââm-ı muhtelif-e- asliyyeye münkasımdır. Vâlinin gıyabında vâli muavini ve vâli muavini mevcûd değilse me'mûrin-i merkeziyye-i vilâyetden vâlinin münâsib göreceği zât vilâyete vekâlet ider.

(Kısm-ı Evvel)

(Vâlilerin Umûr-ı Mülkiyyede Olan Vezâ'ifi)

Beşinci Madde: Vâli olan kavânin ve nizâmât-ı müessisenin icrââtına nezâret (kurulu düzen ve kanunların yürütülmesini), sâniyen, bir kanûn ve nizâm husûsu ile veya merkez-i devletin emir veya kararnâmesi ile mukarrer olan mevaddı icrâ (kararlaştırılmış olan maddeleri uygulama) , sâlisen, birinci derecede mutasarrıflar ile me'mûrîn-i merkeziyye-i vilâyetin ikinci derecede olanlar vasıtasıyla bi'l-cümle idâre ş'ubeleri me'mûrlarının derece-i hareket ve muamelelerini tefîş ederek idârece muzırr (zararlı) olacak hata'at veya naka'ise (hatalar ve noksanlara) muttali (haberli, bilgili) olduğu ve bu misüllü ahvâl-i ga'ilelerinin me'mûriyyetlerinden teb'aidini müstelzem bulunduğu halde me'mûr-ı muhtînin azli(kusurlu memurun görevden alınması) tedâbirini ittihaz (önlemeni almak), râbian, me'mûr-ı m'azûlün sebeb-i azli

bir cinayet veya cünhaya (suç) mebnî ise me'mûrin muhâkemesi inzâmnâmesine tatbîkan kendüsünün taht-ı muhâkemeye alınması hakkında emr i'tâ , hâmisen, inde't-teftîş (denetleme sırasında) müşâhade edeceği hatâ veya noksan failinin azlini mûcip (gerektilen) derecede değil ise vâk'î olan hata veya noksanı idâre-i dâhiliyyesinde tashîh (düzeltmek) ve idâre-i hâriciyyesinde tashihini mutasarrıflara havale eyler ve me'mûrin-i mülkiyyeden intihâb ve nasbları (seçim ve atamaları) vilâyâta muhavvel olanları nizâmnâme-i mahsûsuna tevfiikan intihâb ider(yönetmeliklere uygun olarak seçer) ve mecâlis-i nevâhiyyenin (nahiye meclislerinin) zaman-ı ictim'alarını t'ayîn (belirleyerek) ile bunların krarlarını livâ mutasarrıfları vasıtasıyla kendüsünden istizân olunan (izni istenen) mevâddan nizâmât-ı umûmiyye ile vilâyât kuvve-i icrâ'îyesine (vilâyetlerin yürütme gücüne) müteallik olanlara me'zûniyyet i'tâ idüb Bâb-ı Alî'den muhtâc istizân olan mevâdda alacağı ruhsata (izne) göre teblîgat-ı lâzımeyi icrâ eyler.

Altıncı Madde: Vâli ve vezâ'if-i mukarrere-i mülkiyyesi haricinde zuhûr idüb idâre-i mülkiyyeye taalluk iden (yönetimi ilgilendiren) mevâddan icrâsı Bâb-ı Alî'Nil (İstanbuldaki merkezi hükümet) inzimâm-ı emrine muhtâc olanları esbâb-ı mucibe ve suver-i icrâiyyesini mutazammın mütalaanâmeler (gerekçelerini ve uygulanma yollarını kapsayan görüşlerini yazarak) ile beraber arz ve husûsât-ı adiyeden ma'dûd bulunanları (sıradan konuları) doğrudan doğruya icrâ ider.

Yedinci Madde: Vâliler dâ'ire-i vilâyeti müddet-i teftîşin her def'ası nihayet üç ayı tecavüz itmemek üzere (geçmemek üzere) senede bir veya iki def'a devr ve teftîş iderler (denetlerler). Şu kadar ki, vekay'i-i mühimme ilcâsıyla (önemli bir olayın gerektirmesiyle) sûret-i fevkalâdede (olağanüstü bir biçimde) bir teftîşe lüzum görüldüğü halde bu madde müddet-i kaydından müstesnâ olub (belirlenmiş zamannın dışında tutularak) fakat böyle bir halin vuk'uunda derece-i lüzum ehemmiyyeti icrası akabinde Bâb-ı Alî'ye ihbâr olunur (hemen gereği yapılarak ancak derhal hükümete durum bildirilmelidir)

(Kısm-ı Sâni)**(Vâlilerin Umûr-ı Mâliyyede Vezâ'ifi)**

Sekizinci Madde: Evvelâ vilâyetin kâffe-i vâridât ve tekâlifinin tahsîlâtına (öncelikle vilâyetin bütün gelir ve vergilerinin toplanmasına), sâniyen, emvâl-idâre-i umûmiyyesine (ikinci olarak, üretilen malların genel olarak yönetimine), sâlisen, bunlardan neş'et edecek kâffe-i münâzaât ve ihtilâfâta (üçüncü olarak, bunlardan doğacak bütün anlaşmazlıklara), râbian, umûr-ı tahsiliyye me'mûrlarının harekât ve muamelât-ı umûmiyyesine vâli tarafından nezâret olunur (dördüncü olarak, vergi memurlarının tutum ve davranışları vali tarafından denetlenecektir).

Dokuzuncu Madde: Vilâyetin idâre-i mâliye ve tahsîliyyesi ve hey'et-i tahsîliyyenin tertîb ve istihdâmı nizâmât-ı mahsûsasına tâbi olup taksîm-i tekâlifde (verginin belirlenmesi ve bölünmesinde) zuhûr edecek münâzaât ve ihtilâfât ve müsted'iyâtın (ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar) aksam-ı umûmiyyesinde Meclis-i Umûmî-i Vilâyet'in (vilâyet genel meclisi) ve aksâm-ı husûsiyyesinde mecâlisi idârenin (idare meclislerinin) fasl-ı mahsûsunda t'ayîn olunan kavâ'ide tatbikan (kurallara göre) tahkîkat ve ârâsı (oylaması) istihsâl olunduktan sonra tahkîkat-ı vakıanın neticesi bilâ-vasıta (doğrudan) veya bi'l-vasıta (dolaylı) istifâ olunan tekâlifin nisbet-i umûmiyyesine (verginin genel oranına) hâlel (zarar) gelmeyecek sûrette t'adîlini müstelzem olur ise (değiştirilmesini gerektirirse) doğrudan doğruya vâli tarafından icrâ kılındıktan sonra suver-i icrâiyye (uygulama) Mâliye Nezâreti'ne tebliğ edilir. Nisbet-i umûmiyyesinin tağyîrine (bozulmasına) karar verilecek her nev'i tekâlifin tağyîr nisbeti ve bi'l-vasıta ve bilâ-vasıta tahsîl olunan vâridâtdan cüz'î ve küllî bir meblağın terk veya affi lâzım geldikde icrâsı her halde taraf-ı devletden istizâna muallakdır (devletin iznine bağlıdır).

Onuncu Madde: Umûr-ı idâre ve ihtiyâcat-ı umûmiyye-i vilâyet için her vilâyetin bûdçesinde mahsûs ve muayyen olan mebâliğin haricinde cüz'î ve küllî bir masrafa lüzûm göründükde evvel emirde esbâbının beyânıyla bu taraftan istizân olunacak ve me'zûniyyet-i resmiyye verilmedikce bir akça sarf olunmayacaktır.

(Kısm-ı sâlis)**(Vâlilerin Umûr-ı Maarif ve mevâdd-ı Nafiada Vezâ'ifi)**

Onbirinci Madde: Nizâmât-ı mahsûsası mûcibince dahil-i vilâyetde t'âlîm ve terbiye-i umûmiyyenin ve ticaret ve ziraat ve sanâyiin istihsâl-i esbâb-ı terakkisi (gelişmesinin sağlanması) ve turuk-ı umûmiyyenin inşâ ve t'amîri ve mevâki-i sahiliyyede liman ve rıhtımlar te'sîs ve tanzîmi ve cedveller küşâdı ve nehir ve göllerin tathîri ve sıhhat umûmiyyenin hıfzı (korunması) ve arazî-i muattalanın (terkedilmiş tarım topraklarının) i'mârı ve ahvâl-i memleketin istatistik ka'idesi üzere tahkîk ve cem' ve tedvîni ve menâfi-i umûmiyye ve i'tibâr ve idhâr sandıkları ihdâsı ve hastahaneler ve şirketler ve fabrikalar küşâdı maden ve ormanların tevfir-i menâfi ve muhafazası birinci derecede vâlilere muhavvel olub (havale edilmiş olup) bu vezâ'ifden her birinin ifâsı derece-i sâniyede müteallik-i aleyhi olan (ilgili olduğu)dâ'ire ve idârelere havâle olunur.

(Kısm-ı Râbi')

(Vâlilerin Umûr-ı Zâbitede Vezâ'ifi)

Onikinci Madde: Kuvve-i zabtiyyenin (kolluk gücünün) nizâm-ı mahsus dâ'iresinde istihdâm ve idâresiyle turuk ve maabirin istihsâl-i emniyeti (yolların güvenliği) ve huzûr ve asâyiş-i ahâlinin vikayesi (korunması) ve alel-ıtlak kavanîn ve nizâmat-ı müessisenin t'ayîn eylediği ahvâlden dolayı devlet ve memleket ve şahıs aleyhinde hareket edenlerin istisâli ve emniyyet-i belediye ve umûmiyye hakkında her dürlü teftîşât (denetlemeler) ve tahkikatın icrâsı husûslarında vâle mes'ûldür (sorumludur).

Onüçüncü Madde: Vâliler dâ'ire-i vilâyetde devletin veya ahâlinin hukuk ve emniyet ve menâfiini dahilen veya haricen ihlâl idecek cüz'î ve küllî bir hareket zuhûrunda (ortaya çıktığında) öyle bir vak'anın münşâ ve sûret-i vuku'unu derece-i kuvvet ve şeklini derhal Bâb-ı Alî'ye arz iderek tedâbir-i külliyyede t'âlîmât-ı mukteziyyeye muntazır olurlar (bütün önlemleri almaya hazır olurlar). Şu kadar ki, mes'ûliyyet-i asliyye i'tibâriyle emniyyet-i umûmiyye ve husûsiyyeye müterettüb olan kâffe-i tedâbir-i muvakkatenin ittihaz ve icrâsına ve ol halde ale'l-acele lüzumu tahakkuk idecek masarifin onuncu maddede münderic olan takayyüdâtın haricinde ve kendü mes'ûliyyetleri tahtında olarak heman ifâsına me'zûn (izinli) olub fakat keyfiyeti (durumu) bu tarafa derhal bildireceklerdir.

Ondördüncü Madde: Bir vilâyetin asayişini ihlâl edecek hâdisât ve harekâtda asakir-i zabtiyyenin iktidarları da'iresinden haric olan kuvve-i vakıa için (büyük olaylar) efrâd-ı nizâmiyye istihdâmı taht-ı mecbûriyyetde görüldüğü halde vâli tarafından esbâb-ı mecbûriyyetin beyânıyla asakir-i nizâmiyyenin en büyük zabıtine bir sened-i resmî i'tâ olunduktan sonra kuvve-i mukteziyye-i askeriyeye sevk ve istihdâm kılınur.

(Kısm-ı Hâmis)

(Valilerin Umûr-ı Cezâ'iyeye ve Hukukiyye İcrââtında Vezâ'ifi)

Onbeşinci Madde: Asayiş-i umumi veya husûsiyi ihlâl iden eşhas (genel ve özel güvenliği bozan kişiler) hakkında kanunen hükme selahiyyeti (yetkisi) olan mahkeme tarafından bir hük-i kanûnî l-hak olub da mehâzîr-i mülkiyye ve mahsûsadan fevklade bir hal sebebiyle Bâb-ı Alî'den istizâna taallikinde mahzur görünür ise ol hükmün vâliler tarafından icrâsı câ'izdir fakat esbâb-ı mûcibesini derhal Bâb-ı Alî'ye arz itmek lâzımdır.

Onaltıncı Madde: Merkez-i vilâyet mehakiminin mevâdd-ı cezâiyye ve hukukiyyeye da'ir verdikleri ilâmâtdan (cezâlardan) usûl-i muhakemnin t'ayîn eylediği kavâ'ide (kurallara) göre Dersaadet'e (İstanbul'a) müracaatları icab itmeyenleri vâlileri tarafından icrâ olunur.

(Fasl-ı Sâni)

(Vâli Muavinlerinin Vezâ'ifi)

Onyedinci Madde: Vilâyetin hükümet-i icrâ'iyeye-i umûmiyyesine muavenet itmek (yardımcı olmak)vezâ'ifi vâli muavinine aiddir. İşbu vezâ'if vâlinin fasl-ı evvelde münderic vezâ'ifinden t'ayîn ve irâe ideceği her nev'i husûsata muavenet itmek ve devâ'ir-i vilâyetden vâliye gelecek muharrerâtın (yazışmaların) ve vâlinin me'zûn ideceğe sâ'ir mekatib (mektuplar) ve evrakın mütalaası ve müteallik oldukları da'ireye havalesi (ilgili oldukları dairelere gönderilmesi) ile beraber havale ettiği evrak hülasaarını (özetlerini) vilâyet evrak idaresi vasıtasıyla vâliye i'tâ eylemek (göndermek) ve umûr-ı dahiliyye-i vilayete a'id evrak üzerine makam-ı vilayete

terettüb iden r'ey ve kararları tahrîr ve işaretle bunlardan lüzûm gördüğü şeylerin bizzat vâlinin r'ey ve işaretine arz ve taallik itmek maddeleridir. İşbu muavinlik vezâ'ifinin diğer bir me'mûriyyet-i merkeziyyeye tevfiż ve ilâve edilmesi dahî mücâzdır.

(Fasl-ı Sâlis)

(Defterdârların Vezâ'ifi)

Onsekizinci Madde: Defterdârların veza'ifi umûr-ı maliyye-i vilâyât nizâmnâmesinin t'ayîn ettiği ahkâmın icrââtından ibaret olup umûm me'mûrin-i vilâyetden umûr-ı mâliyece nizâmât ve kavâ'id-i hesâbiyyeye tevfiķ hareket etmeyenler olduğunda o misüllü nizâm ve ka'ideye muhalif görünen halin derecesiyle ıslahı emrinde mütalaasını ve muhasebeci ve mal müderlerinin intihâb ve azilleri hakkında olan mülâhazâtını vâli-i vilâyete tebliğ ve ihtâr ider.

(Fasl-ı Râb'i)

(Mektubcuların Vezâ'ifi)

Ondokuzuncu Madde: Mektubcunun vezâ'ifi vilâyetin kâffe-i mükâtebâtının (bütün yazışmalarının) idaresi ve kuyûdunun (kayıtlarının) cem' ve muhafazası maddeleri olup umûr-ı tahrîriyyeyi ma'iyetinde bulunan mektûbî kalemi ve umûr-ı kuyûdiyyeyi vilâyet evrak müdiri nâmıyla mansûb (atanmış) olan me'mûr-ı mahsus vasıtasıyla ifâ ider.

Yirminci Madde: Matbaa-i vilâyetin idâresi ve vilâyet gazetelerine taraf-ı hükümetden sûret-i resmiye ve gayri-resmiyede bir madde derc ve tahrîr itdirilmesi lâzım geldikde müsveddelerinin tanzîm ve tedkîki mektubcuya muhavveldir.

Yirmibirinci Madde: Mektubcu mektûbî-i vilâyet kaleminden kaleme alınacak müsveddâtı mektûbî muavininin imzasıyla kabul ve kendisi rü'yet ve tashih (görüp düzeltir) veya re'sen tanzîm itdiği kâffe-i müsveddâta imzasını vaz' eyleyecektir (imzasını koyacaktır).

(Fasl-ı Hâmis)**(Umûr-ı Ecnebiye Müdürlerinin Vezâ'ifi)**

Yirmiikinci Madde: Umûr-ı ecnebiye müdirinin veza'ifi vilâyetin umûr-ı hariciyesinden dolayı vâlinin re'y ve emri tahtında olarak konsoloslarla muhabere ve mükalemeden (haberleşme ve görüşme) ve kendüsüne havale olunan mesâlih-i ecnebiye hakkında ahkâm-ı ahdiyye ve kava'id-i düveliyyeye müteallik mülâhazatını ve mütalaât-ı mahsûsasını (vilâyetin devletin dış politikasını ilgilendiren konularını uluslararası antlaşmalar ve kuralları gözönünde bulundurmak suretiyle görüşlerini) şifahen ve tahrîren (yazılı ve sözlü olarak) vâliye tebliğ ve ihtâr itmekden ibâretidir.

(Fasl-ı Sâdis)**(Ziraat ve Ticaret Müdürlerinin Vezâ'ifi)**

Yirmiüçüncü Madde: Ziraat ve ticaret müdirinin vazifesi evvelâ dahil-i vilâyetde her mahallin mevki-i coğrafisi ve kabiliyyet-i tabiiyesi (doğal kaynakları ve durumu) icâbınca mevâdd-ı ziraiyyece fennen ve amelen iktizâ edecek tanzîmatı, sâniyen, vilâyetin terakki-i ticaret-i umumiyyesine â'id kâffe-i tedâbiri (bütün önlemleri) tedkik ve keşf ve t'ayîn ile tahrîren (yazılı olarak) vâliye tebliğden, salisen, idhlât ve ihrâcât ve mevâdd-ı ziraat-i vilâyete müteallik tedkikat ve ma'lûmatın zabt ve cem' ve tedvîninden ve râbian, terakki-i ticaret ve ziraat hakkında olan icraâta nazaretten ibaretdir.

Yirmidördüncü Madde: Ziraat ve ticaret müdiri yirmi üçüncü maddede münderic (yazılı) ahval hakkında vuku' bulacak icraatının her sene nihâyetinde (sonunda) bir fezlekesinin yapub Bâb-ı Alî'ye takdîm olunmak üzere vâli-i vilâyete i'tâ eyler.

(Fasl-ı Sab'i)**(Maarif Müdürünün Vezâ'ifi)**

Yirmibeşinci Madde: Maarif müdirinin veza'ifi vilâyet Meclis-i Maarifine riyâset etmek ve vilâyetin maarife müteallik mesâlih-i câriyyesine ve ıslahat-ı mukarrerinin

(kararlaştırılan reformun) icrâat-ı fiiliyyesine ve maarif nizâmnâmesi ahkâmının (hükümlerinin) ve maarif nezâretinden alınacak t'âlimâtın tamami-i icrasına ve merkez-i vilâyetde bulunan mekteb ve kütübhânelerin ve ale'l-husus i'dadiyye ve mekatib-i sultaniyye ve aliyenin teftişine ve vilâyet maarifi tahsîsatının (ödeneğinin) kaar ve nizamı da'iresinde sarf ve ist'imaline nezaret ve dikkat eylemek husûslarından ibâret olub idâre-i tahsîsât bahsinde birinci derecede mes'ûliyyet (sorumluluk) kendüsüne a'iddir.

Yirmi altıncı Madde: Maarif müdiri bir sene içinde dahil-i vilâyetde terbiye-i umumiyyece vak'î olan icraât ve ıslahatın fezlekesini yapub Bâb-ı Alî'ye takdim kınmak üzere vâliye i'tâ eyler.

(Fasl-ı Samin)

(Tarîk Eminlerinin Vezâ'ifi)

Yirmiyedinci Madde: Tarîk eminlerinin (yol eminleri) vezâ'ifi amele-i mükellefeyi evkat-i mukarreresinde (önceden kararlaştırılan zamanda) celb ve cem'den ve tarîklerin muhassesat ve sarfiyâtını ve anlara a'id umûr-ı hesâbiye ve kaydiyyeyi idareden ve amele-i mükellefenin mahsûl-i ameliyat ve bakiye-i hidematına (çalışmalarına ve kalan hizmetlerine) ve bekayâ-yı nakdiyyeye da'ir defâtiri (defterleri) vakt-i muayyeninde vâliye i'tâdan ve vilâyet hendese idaresinin keşfiyyâtına veyahud i'mâlâta müteallik olan edavat (yol yapım ve keşfi için gerekli olan aletler) ve esbâb-ı istihzârdan ve i'mâlâtın hüsn-i cereyanı (yol yapımının iyi yürütülmesi) hakkında mütalaatını tahriren (yazılı olarak) vâliye tebliğden ve turuk-ı umumiyye ve hususiyyenin (genel ve özel yollar) umûr-ı fenniyyesine (mühendislik işlerine) ve me'mûrin-i fenniyye ve inşâiyyesinin idaresine da'ir olub nizâmen icrââtı veya nezareti vilâyet baş mühendisine a'id olan mesalih (sorunlar) haricinde her nev'i umûr-ı idare-i turuku ifâdan ibaretdir.

Yirmisekizinci Madde: Tarîk emini yirmi yedinci maddede münderic ahval hakkında vâk'î olacak icrââtın her sene nihayetinde bir fezlekesini yapub merkez-i hükümete takdîm itmek üzere vâliye i'tâ eyler.

(Fasl-ı Tâsi')**(Vilâyet Defter-i Hâkânî Müdürlerinin Vezâ'ifi)**

Yirmidokuzuncu Madde: Vilâyet defter-i hâkânî müdirinin vezâ'ifi ale'l-ıtlak idâre-i emlâk ve arazî ve nüfus hakkında ve emlâk ve arazînin muamelât ve tasarruf ve temlikî zımnında me'î olan kavânin ve nezâmât ve t'alimat ahkâmının teftiş ve icrâsı ve livâ ve kazalarda bulunan me'mûrların muamelâtına nezâretle içlerinden idarenin nizâmât-ı asliye ve hesâbiyyesine muhalif hareket edenler olduğunda ıslahına müteallik olan mütalaasının ve şubât-ı idare (idarenin şubeleri) me'mûrlarının intihab (seçimi) ve azilleri hususunun tahrîren (yazılı olarak) vâliye tebliğ ve ihtârı maddeleridir.

Otuzuncu Madde: Defter-i hâkânî müdiri bir sene içinde vezâ'if-i me'mûriyyetine â'id icrâatın bir fezleke-i mahsûsasını yapıp vâli-i vilâyete i'tâ eyler.

(Fasl-ı Âşir)**(Emlâk ve Nüfus İdâreleri Me'mûrlarının Vezâ'ifi)**

Otuzbirinci Madde: Emlâk ve nüfus me'mûrlarının vezâ'ifi nizâmât-ı mahsûsası mucibince (kendi yönetmeliği gereğince) dahil-i vilâyette umûm emlâk ve onlara tâbi olan (bağlı olan) şeylerin cins ve nev'i ve adedini ve varidât-ı seneviyye ve tekâlif mertebesini (yıllık gelir ve vergilerin derecelerini) hâvî olan kuyûd-ı esasiyye i mahalliyyenin idaresinden ve tekalifât-ı şahsiyye (kişisel vergiler) hülâsalarının evkat-ı muayyene ve mukteziyesinde (belirli ve gerektiği zamanlarda) tanziminden ve tekâlif ve umûm nüfusa â'id kuyûdun (kayıtların) cem' ce tedvîninden (biraraya getirilmesinden) ve emlâkın tağayyürât ve ferağ ve intikalatına (malların satılması el değiştirmesi) ve nüfus-ı umûmiyyece mevâlid ve vefiyyât (doğum ve ölüm) ve nakliyâta (yer değiştirmesine) â'id olan vukuât kuyûdunun idâresine ve mürur tezkerelerine (geçiş tezkeresi, iç pasaport) ve pasaportlara müteallik muamelâta nezâretten ve fusul-ı âtide (yukarıdaki fasıllarda) beyân olunan ahkâma göre mecâlis-i idâre kararlarıyla kendilerine â'id olacak mevaddı icrâdan ibâret olacaktır.

(Fasl-ı Hadi-i Aşir)**(Evkaf Müdürlerinin Vezâ'ifi)**

Otuzikinci Madde: Evkaf müdirlerinin vezâ'ifi evvelâ emvâl-i evkafın tahsiliyle (vakıf mallarının toplanması) evkat-ı muayyenesinde hazine-i evkafa irsâlınden (belirlenmiş zamanlarda vakıf hazinesine yollanması) sâniyen, me'hûzât ve medfû'âtın idare-i hesabiyeye ve kaydiyyesinden , sâlisen, her sene evkaf-i mülhaka mütevellileri hesablarının rü'yetiyle fazla-ı evkafdan nizâmen hazineye ve muhasib ve muharrirlere a'id rüsûmun (vergilerin) istifasından (alınmasından), râbian, evkafi mazbûtenin t'amîrât ve mübayaâtından (onarım ve alımlarından), hamisen, tevcihi cihat ve veza'ife müteallik muamelât ile meşrû-ı aleyh olmayan vakıfların tahkîk ve tedkîkinden ve sâdisan, sandık idarelerine ve ferağ ve intikalât ve mahlûlâta (bir malın mirasçısı olmayıp boş kalması halinde mahlûl sayılması) nezaretten ve umûm evkaf hakkında evkaf nizâmâtının muhâfaza-i ahkâmından ibâretidir.

Otuzüçüncü Madde: Evkaf müdirleri madde-i sabıkada muharrer (önceki maddede yazılı) vezâ'ifi fi 19 Cemade'l-ahir 1280 tarihinde vaz' olunan (konulan) nizâm ahkâmına tevfiik iderler.

(Fasl-ı Sâni-i Aşir)**(Alay Beğlerinin Vezâ'ifi)**

Otuzdördüncü Madde: Vilâyetin hey'et-i zabtiyyesinin mes'ûliyyet-i umûmiyyesi alay beğine a'id olub veza'ifi Zabtiye Nizamnâmesine ve t'alimât-ı mahsûsasına tâb'idir.

(Bâb-ı Sâlis)**(İdâre-i Mülhakat Beyânındadır)****(Fasl-ı Evvel)****(Livâ İdâresi Beyânındadır)**

Otuzbeşinci Madde: Livâ mutasarrıfları umûr-ı mülkiyye ve maliye ve zabtiyenin idâresine veğ ahkâm-ı cezâ'iyye ve hukukiyyenin me'zûniyyet-i nizâmiyesi

da'iresinde icrâatına me'mûr olub bâb-ı sanide t'ayîn kılınan veza'ifin idâre-i livâyâ taalluk iden kısmında vülât ile (valilerle) mes'ûliyyetleri müşterektir (sorumlulukları ortakdır)ve nevâhi mecâlisinin vâli-i vilâyetden bilâ-istizân t'ayin-i zaman-ı ictimâ'ı ve mecâlis-i mezkûre kararlarından kazâ ka'immakamları vasıtasıyla istizân olunacak mevaddın mühimm olanlarının taraf-ı vilâyetden alacağı me'zûniyyet üzerine nizâmât-ı umûmiyye ile idâre-ilivâyâ a'id olanlarının lede'l-hâce (gerektiğinde) meclis-i idâre-i livâ kararıyla icrasına me'zûniyyet i'tâsı dahî mutasarrıfların vezâ'ifi iktizâsındandır.

Otuzaltıncı Madde: Mutasarrıflar vâliden alacakları evâmîr (emirler) ve t'alimâtı infâz ideceği gibi kavanînin cereyânına ve ale'l-umûm me'mûrîn-i livanın harekâtına nezaret iderek kanun ve nizâma muhalif hareket idenler olduğunda öyle bir halin derecesini ve ıslahı hakkında olan mütalâasını ve umûr-ı nâfiada ve vezâ'ifi vilâyetin idâre-i livâyâ taalluk iden cihetleri hakkında tedkikat ve teftişât mütevâliyyesini vâliye tebliğ iderler.

Otuzyedinci Madde: Livâ muhasebecisinin vazifesi umûr-ı mâliye-i vilâyet nizâm-nâmesinin t'ayin itdiği ahkâmın idare-i livâyâ taalluk iden kısmının icraatından ibaret olub idâre-i hesâbiyye defterdar-ı vilâyetin vâli vasıtasıyla mutasarrıfa tebliğ ideceği t'arifnâmelere tevfiik olunur.

Otuzsekizinci Madde: Livâ tahrîrât medirinin vazifesi livânın kâffe-i mükatebatının (Bütün yazışmalarının) idâresi ve kuyûdunun cem'i ve muhafazası (toplanması ve korunması) maddesi olub umûr-ı tahrîriyyeyi ma'iyetinde bulunan tahrîrât kalemi ve umûr-ı kuyûdiyyeyi kalem-i mezkûr hey'etinde müntehib me'mûr-ı mahsûs vasıtasıyla idâre ider.

Otuzdokuzuncu Madde: Livâ defter-i hâkani me'mûrunun vazifesi yirmi dokuzuncu maddenin idâre-i livâyâ taalluk iden kısmının icrâatı olub idârenin umûr-ı müteferriasını vilâyet defter-i hâkanî müdürünün vasıtasıyla mutasarrıfa tebliğ ideceği t'arifnâmelere tevfiik ider.

Kırkıncı Madde: Livâ emlâk ve nüfus me'mûrları dahî nüfus ve emlâk idâre-i umûmiyyesine da'ir otuz birinci maddede muharrer veza'ifin idâre-i livâda icrââtı ve merkez-i livâyâ merbût olan (bağlı olan) kazânın mürûr tezkereleri ve pasaportlar muamelâtının usûl-i umûmiyyebine tevfikân doğrudan doğruya idâresidir ve vezâ'if-iesasiyyenin envâ'ı ve derecâtı nizâmât-ı mahsûsaya tâb'idir.

Kırkbirinci Madde: Livâ hey'et-i zabtiyyesinin mes'ûliyyet-i umûmiyyesi livâda bulunan en büyük zabtiye zabıtine muhavveldir.

Kırkikinci Madde: Livâ hey'et-i zabtiyesi âmirinin vezâ'ifi zabtiye nizâm-nâmesine ve t'alimat-ı mahsûsasına tâb'idir.

(Fasl-ı Sâni)

(Kazâ İdâresi Beyânındadır)

Kırküçüncü Madde: Kazâ ka'immakamları umûr-ı mülkiyye ve mâliyye ve zabtiyyenin idâresine ve i'lâmâtın me'zûniyyet-i nizâmiyyesi dâ'iresinde icrââtına me'mûr olub otuz beşinci ve otuz altıncı maddelerde mutasarrıflar hakkında muayyen olan vezâ'ifin idâre-i kazâyâ taalluk iden kısmı ka'immakamlara â'iddir.

Kırkdördüncü Madde: Nevâhi müdirlerinin fasl-ı mahsûsunda beyân olunan ka'ideye tevfikân intihâbı ve mecâlis-i nevâhinin mutasarrıf livâdan bi'l-istizân (izin alarak) evkat-ı muayyenede (belirli günlerde) celb ve cem'ine ruhsat i'tâsı ve mecâlis-i mezkûre (adı geçen meclisler) kararlarından kendüsüne ihbâr ve ifâde olunan mevaddın meclis-i idâre-i kazâda b'ade'l-müzâkere (görüşüldükten sonra) ve inde'l-icâb (gerektiğinde) merkez-i livâdan istizân ile icrâsı ve nevâhi dâ'irelerinin teftişi dahî ka'immakamların cümle-i vezâ'ifindedir.

Kırkbeşinci Madde: Kazâ mal müdirinin vazifesi umûr-ı maliyye-i vilâyet nizâm-nâmesinin t'ayîn itdiği ahkâmın (hükümlerin) idâre-i kazâyâ taalluk iden kısmının icrââtından ibâret olub idâre-i hesâbiyye livâ muhâsebecisinin mutasarrıf vasıtasıyla ka'immakama tebliğ ideceği t'arifnâmelere tâb'idir.

Kırkaltıncı Madde: kazâ idâre kâtiblerinin vezâ'ifi ka'immakamlığın kâffe-i mükâtebâtının idâresi ve kuyûdunun cem'i ve muhâfazası olub kazâ idâre kâtiblerikaç kişi olur ise olsun umûr-ı tahririyye ve kuyûdiyyede vezâ'if-i müştereke (ortak sorumluluk) ile mükellef ve icâb itdikce kazâ meclis-i idâre ve daaviyyesinin (kazâ idare ve dava meclisi) ve sâ'ir devâ'irin (ve riğer dairelerin) her nev'i umûr-ı kalemiyyesine dahî ka'immakamın emriyle muavenet (yardım) itmeğe mecbûrdurlar.

Kırkyedinci Madde: Kazâ emlâk ve nüfus me'mûrlarının vezâ'ifi evvela tahrîr-i umûmî defterlerinin muhâfaza , sâniyen, emlâk ve nüfus vuku'âtını mübeyyen sûret-i dâ'imede cereyân idecek tahkîkat-ı resmiyye ve nizâmât-ı mevzû'a mucibince cedveller tanzîm ve kazânın mürur tezkerleri ve pasaport muamelâtını usûl-ı mahsûsasına tevfiķan idâre itmekdir.

Kırksekizinci Madde: Kazâ hey'et-i zabtiyyesinin mes'ûliyyet-i umûmiyyesi kazâda bulunan hey'et-i zabtiyyenin en büyük zabitine muhavveldir.

Kırkdokuzuncu Madde: Kazâ hey'et-i zabtiyyesi zâbitinin vezâ'ifi zabtiye nizâm-nâmesine ve t'alîmât-ı mahsûsasına tâb'idir.

(Fasl-ı Sâlis)

(İdâre-i Nevâhiye Dâ'irdir)

Ellinci Madde: Her kazânın dahil-i dâ'ire-i idâresi olan karye (köy) ve çiftlikler kurub ve münâsebetlerine göre (yakınlık ve ilişkilerine göre) bir yahud müteaddid dâ'ireye taksîm olunacak ve işbu dâ'irelere nâhiye ıtlak idilecektir (denilecektir).

Ellibirinci Madde: Her nâhiyenin bir merkez-i idâresi olub dâ'ireye oradan nezâret olunacaktır. İşbu merkezlerin kurâ-ı mülhakaya (kendisine bağlı köylere) en zeyâde münâsib ve kabil olan noktada bulunması meşrûtdur.

Ellikinci Madde: Dahil-i dâ'ire-i idâresi olacak karye (idare merkezi içerisinde olacak köy) ve çiftliklerde la-ekall (en az) beş yüz nefer nüfus zikur (erkek) bulunmayan mahaller nâhiye i'tibâr olunamaz (nahiye olarak kabul edilemez).

Ellüçüncü Madde: Nevâhi dâ'irelerinin makarr ve hudûdu (yönetim merkezi ve sınırları) kazâlar mecâlis-i idâresinde kararlaştırıldıktan ve livâ idâre meclislerindedekîk ve tasdîk olunduktan sonra meclis-i umumî-i vilâyetin müzâkeresine konularak oradan bâ-mazbata (mazbata ile) istizân ile müteallik buyurulacak irâde-i seniyye (padişahın onayı) üzerine t'ayîn ve tahdîd idilecektir.

Ellidördüncü Madde: Her nâhiyenin bir müdiri olup fasl-ı mahsusunda gösterilen sûretde idâre-i nâhiye meclisi nâmıyla bir hey'et-i müşâveresi (danışma kurulu) dahî bulunacaktır.

Ellibeşinci Madde: Nâhiye müdirliğine t'ayîn olunacak olanların evvelâ bir cinayetle mahkûm veya hukûk-ı medeniyyeden kanûnen mahrûm olmaması, sâniyen, oldukça okuyub yazması olması, sâlisen, sui-şöhretle müştehîr bulunmaması (kökü isimle tanınır olmaması) ve râbian, yermi beş yaşını mütecâvüz (geçmiş) bulunması meşrûtdur (şarttır) ve me'mûriyyetleri dahiliye nezâreti canibinden (tarafından) tasdîk olunacaktır.

(Nevâhi Müdirlerinin Vezâ'ifi)

Ellialtıncı Madde: Nevâhi müdirlerinin vezâ'if-i mülkiyesi kavânin ve nizâmât ve evâmir ve tenbihât-ı devletin neşr ve ilânı ve mevlûdât ve vefiyyâta ve verese-i sagire ve gâ'ibesi olanlara dâ'ir muhtarların icrâ eyledikleri tahkîkatın ve arazî-i mahlûlât ve mektûbâtı husûsunda vuku' bulacak ihbârâtın (haberlerin) ve muhtarlarla ihtiyar mecâlisi intihâbâtının (seçimlerinin) ve bunların sûret-i hareketlerinin teftiş ve kazâya tebliğ ve muhtarlarla ihtiyar meclisleri ve umûr-ı tahsîliyye (vergi toplama işleri) ihzâriyye me'mûriyyeti aleyhinde efrâd-ı ahâli tarafından vuku'a gelebilecek şikâyatın (şikayetlerin) tahkîk ve menşe' (kaynakları) ve hakayıkıyla (gerçek şekilde) ka'immakam-ı kazâya ihtârı ve amele-i mükellefenin celb ve cem'inde (işçilikle yükümlü olanların çağrılması ve toplanmasında) ve nizâmât-ı umûmiyyeden kuraya (köye) taalluk iden mevâdda nezaret-i mahsusa icrâsı ve seküstro ve protestoların mahallerine tebliğ itdirilmesi ve meclis-i nâhiyenin ictimâ'at-ı m'utâdesinde (düzenli toplantılarında) riyâset idüb (başkanlık ederek) verilen kararların kazâ ka'immakamına tebliğiyle ve verilecek ruhsat me'zûniyyet derecesinde icrâatın

kuraya beyânıyla muhâfaza-i hüsn-i cereyânı (iyi bir şekilde uygulanmasını gözetmek) maddeleridir.

Elliyedinci Madde: Vezâ'if-i zabtiyyesi vuku'ât-ı cinâyâtı tahkikat-ı evveliye icrâsıyla kazâya ihbâr ve kazâ ka'immakamlığı tarafından muhâfaza-i emniyyet-i nâhiyeye müteallik vâk'î olacak tenbîhatı icrâ itmek ve vazife-i mâliyyeleri tahsildâr ve mültezimleri (vergi toplayan görevliler) harekâtına ve emvâl-i mürettebe tevzi pusulalarını karye muhtarlarına taksîm ve i'tâ ile bi'l-vasita ve bilâ-vasita (dolaylı, dolaysız) alınan emvâlin cibâyetine nezâret eylemek husûslarıdır.

Ellisekizinci Madde: Nâhiye müdirleri her nev'i cezâ-yı kanûniyi icrâdan ve âdem hubs ve tevkîfinden (adam hapis etmek ve tutuklamaktan) ve davâ görmekten ve ihtiyar meclislerine a'id vezâ'ife müdâhaleden memnû' (karışamayacak) ve vezâ'if-i muayyenesi (belirlenen görevleri) haricinde cüz'î ve küllî (büyük, küçük) icrââtdan kanunen mes'ûl (sorumlu) olacaktır.

(Fasl-ı Râb'i)

(İdâre-i Karye)

Ellidokuzuncu Madde: Nevâhi da'irelerinde ve merkez-i nevâhi olan her karyenin (köyün) icâbı kadar muhtarları ve ihtiyar meclisi olup bunların intihâb (seçimi) ve müddet-i me'mûriyyetleri (görev süreleri) ve ahvâl-i müteferriasi teşkîlât-ı vilâyet nizâmnâmesi ahkâmına tâb'idir.

(Muhtarların Vezâ'ifi)

Altmışınıcı Madde: Muhtarların vazifesi nâhiye müdiri tarafından kendülerine tebliğ olunan kavânin ve nizâmât ve evâmîr-i hükümetin mensûb oldukları karyelerde i'lânı ve sekene-i karyeye (köy sakinlerine) tarh olunan emvâl-i devletin (devlet terefından konulan vergilerin) ihtiyar meclisleri kararı ve müdir-i nahiyenin göndereceği tevz'i pusulaları (kime ne kadar vergi konulduğuna dair belge) mucibince istihsâl ve cem'i ve hükümet m'arifetiyle celb ve ihzâr olunacak kimseler hakkında gönderilen celb pusulalarının tebliğ ve kangı (hangi) gün hükümete gidecekleri, götürülen her kim ise

ana ifadesi ve taraf-ı hükümetden emr olunan kişilerin kefile rabtı (kefile bağlanması) ve seküstro ve protestoların tebliği ve mürur tezkeresi ahz idecek (alacak) olanlara usûlü vechiyle ilm ü haber verilmesi ve karye ve çiftliklerde vâk'î olan mevlüdât ve vefiyat (doğum ve ölüm) ve evkat-ı muayyenesinde nâhiye müdirliğine ihbârı ve verese-i sagîre (küçük carislere) veya gâ'ibesi olduğu halde vefat idenler hakkında müdir-i nâhiyeye m'alûmât i'tâsı ve cerh ve katil (yaralama ve öldürme) maddelerini nâhiye müdirliğine acilen bildürüb cârih ve katillerin (yaralayan ve öldürenlerin) hükümete teslîmine imkânı mertebede muavenet (yardım) ve arazî-i mahlûle ve mektûme (boşalmış ve terk edilmiş tarım toprakları) ve muamelât-ı intikaliyyesi rü'yet olunmayan müstemlekât ve nizâma mugayyir (aykırı) olan inşâat için nâhiyeye m'alûmât i'tâsı ve bekçi ve korucu ve sa'ir nâm ile karye zabitesinde bulunmak üzere ihtiyar meclisleri tarafından intihâb (seçilecek) adamlara nezâretle kendülerine havale olunan umûr (işler) ve mesâlih-i sa'irenin (diğer meselelerin) icrâsı maddeleridir.

Bâb-ı Râbi'

Mecâlis-i İdâre Beyânındadır

Altmışbirinci Madde: Her vilâyetin idâre-i umûmiyye ve husûsiyyesine müteallik olup fusûl-ı âtîde (yukarıdaki fasıllarda) envâ'ı ve müfredâtı beyân kılınan işleri müzâkereye me'mûr mecâlis senede bir kere merkez-i vilâyetde ictimâ'a me'mûr meclis-i umumî ile sûret-i dâ'imede mün'akid vilâyet ve livâ ve kazâ idâre meclisleridir. Bunlardan başka karyelerde umûr-ı kurayı ve nûhiyelerde umûr-ı nahiye ve şehir ve kasabalarda her milletin menâf'î ve mesâlih-i mahsûsasını ve umûr-ı 'âdiyye-i belediyyeyi rü'yet itmek için ayrı meclisler dahî vardır.

Fasl-ı Evvel

Mecâlis-i Umûmiyyenin Vezâ'ifi

Altmışikinci Madde: Meclis-i Umûmiyye turûk ve m'aâbirin tesvîyyesini ve bir sene zarfında vilâyetce yapılması lâzım görünen yolların mesâfât ve derece-i ameliyyât ve mesârifâtı hakkında nizâm-ı mahsûs mûcibince (gereğince) yapılacak cedvellerin ahkâm-ı mündericâtını ve ticaret ve sanayiinin teshîl ve terakkisini (gelişmesini) ve

maarif ve terbiyenin intişârını (yayılmasını) ve virgünün kemiyyet-i asliyyesi (genel toplamına) ne hâlel (zarar) gelmemek üzere taksîm ve t'adîlîni ve yeniden tekâlîf vaz'ını (vergi konulmasını) ve her nev'i hubûbât (tahıl) tohumunun ve hayvanât cinsinin ıslahını ve ale'l-umûm esbâb-ı me'mûriyyetin taharrîsini ve meydan ve çayır ve mesîre misüllü menâfi-i umûma müteallik olan emlâk-i umûmiyyenin bey' ü şîrâ ve mübâdelesini (alım, satıp ve el değiştirmesini) ve hastahâne ve ıslahhâne gibi ebniye-i umûmiyyenin tağyîr veya tecdidini (değiştirilmesini veya yenilenmesini) ve bunların keyfiyyet-i idâresini ve menâfi-i umûmiyyeye dâ'ir arz olunan taahhüdât ve mukavelât ve anların mesârifine müteallik i'ânâtı (yardımları) ve ameliyât-ı fevkalade ile vücûda gelecek te'sîsât-ı nâfianın suver-i icrâ'iyyesinin müzâkere eyler.

Altmışüçüncü Madde: Meclis-i Umûmî her sene tekâlîf-i seneviyye-i vilâyetin (vilâyetin yıllık vergilerini) tevzî' ve defterlerini ve t'adîl ve tesvîye-i emvâl-i mürettebe hakkında livâ idâre meclislerinden tanzîm olunan mazbataları rü'yet eyler.

Altmışdördüncü Madde: Kazâların t'adîl ve tekâlîfine dâ'ir istid'âlar mecâlis-i idâre-i elviyyede (liva idare meclislerinde) tedkîk olunduktan sonra Meclis-i Umûmîde rü'yetle karar ve netîcesi der-i devlete bildirilür.

Altmışbeşinci Madde: Vilâyetin tekâlîfi tezyît olduğu halde Meclis-i Umûmî tekâlîf-i munzamanın taksîmini taraf-ı hükümetden sâdır olan evâmîr-i mahsusa üzerine müzâkere eyler.

Altmışaltıncı Madde: Meclis-i Umûmî mevâdd-ı sabıkada musarrah (açıklanan) mesâlih hâricinde Bâb-ı Âlî veya vâli tarafından müzâkeresine t'alîk ve havâle olunan her nev'i mevâdd hakkında dahî i'tâ-yı r'ey eder.

Altmışyedinci Madde: Her vilâyetin meclis-i umûmîsi icâbât-ı mahalliyyeye göre münâsib olan mevsimde ictimâ' eder ve teşkîlât nizâmnâmesinin yirmi altıncı maddesinde muharrer (yazılı) olduğu üzere mecâlis-i umûmîyyenin zaman-ı in'ikad ve ictimâ'ı kırk günü tecavüz edemez.

Altmışsekizinci Madde: Meclis-i Umûmî icâb-ı maslahata göre umûmî veyahut husûsî hey'tde olarak icrâ-yı müzâkerâta me'mûrdur.

Altmışdokuzuncu Madde: Meclis-i umûmî akdinde vâli-i vilâyet mâni-i kavisi (önemli bir engeli, özü) olubda bi'z-zat bulunmadığı halde bi'l-vekâle (vekil olarak) me'mûrinden birisi riyâset eder. Meclis-i husûsî akdinde dahî hey't-i mevcûdeden vâlinin intihâb ideceği zâtın taht-ı riyâsetinde olarak icrâ-yı müzâkerât olunur.

Yetmişinci Madde: Meclis-i umûmî a'zâsının sülûsânı (üçte biri) bulunmadıkça icrâ-yı müzâkerât olunamaz.

Yetmişbirinci Madde: Mevâdd hususiye her milletin hukûk ve mesâlih-i mahsûsalarına â'id şeyler olub bunlar meclis-i umûmîde müfrez hey't-i husûsiyyede müzâkere kılınur.

Yetmişikinci Madde: Meclis-i Umûminin hey't-i umûmiyye ve mahsûsası müzakeratına hâricden kimse dâhil olamaz.

Yetmişüçüncü Madde: Meclis-i Umûmî turuk ve emlâk ve maarif-i umûmiyye ve mevâdd-ı ticâret ve ziraat hakkında sene-i sâbika ve âtiyyeye müteallik cereyân edecek tedkikat ve müzâkerâta (geçmiş ve gelecek yıllarla ilgili araştırma ve görüşmelere) fusûl-ı mahsûsunda (ilgili fasıllarda) idâre-i mahsûsaları tarafından tanzîmi muharrer olan fezlekeleri esas ittihâz eder.

Yetmişdördüncü Madde: Madde-i sâbıkada muharrer fezlekelerin müzâkeresinde müteallik olduğu idârenin me'mûru dahî Meclis-i Umûmî'de hazır bulunub izâhât-ı matlûbeyi i'tâ eyler (istenilen açıklamaları verir).

Yetmişbeşinci Madde: Meclis-i Umûmî'nin müzâkerât-ı vâkı'âsı meclis-i idâre-i vilâyete â'id kavâ'id-i umumîyye (genel kurallar) sırasında t'ayîn kılınan usule tevfikân zabt edilür.

Fasl-ı Sâni

Vilâyet İdâre Meclisinin Vezâ'ifi Beyânındadır

Yetmişaltıncı Madde: Meclis-i İdâre-i Vilâyet'in müzâkeresine me'mûr olduğu mevâdd başlıca iki kısma münkasım olub kısım-ı evvel umûr-ı idâre ve kısım-ı sâni d'âvî-i idâredir.

Kısım-ı Evvel

Umûr-ı İdârenin Beyânındadır

Yetmişyedinci Madde: Meclis-i İdâre-i Vilâyet hükümetçe lâzım olan her nev'i mübâyaât ve mukavelât (satın alma ve sözleşmeler) akd ve tanzimine ve nizâmât-ı mahsûsasına tevfikân vâridât-ı öşriyye ve rûsûmiyyenin (öşür ve diğer vergilerin gelirlerinin) ilzâm ve ihâlesine ve mirî ormanları müzâyedesine ve ale'l-umûm orman ve maadin işlerine ve ebniyye-i mirîyye inşââtına (devlet binalarının yapımına) ve âsâkir-i zabtiyye ve inde'l-icâb sûret-i fevkaladede istihdâm olunan hey'et-i müstahfiza-i zâbiteye â'id muhassesât ve masarifin ve vâridât ve masarif umûmiyyenin tefîşine ve hükümetin kâffe-i emlâk-ı menkûle ve gayri-mankûlesinin muhâfazasına (hükümetin bütün taşınır ve taşınmaz mallarının korunmasına) ve devâ'ir-i belediyye meclisleri kararlarının tedkîkine ve livâlar beyninde turuk-ı lâzime inşââtına (livâlar arasındaki gerekli yolların yapımına) ve dâhil-i vilâyetde ziraat ve ticâret ve sâ'ir menâf'i-i umûmiyyeye ve kazâ ve karyelerin tağyîrû'l-hak ve irtibâtlarına ve sıhhat-ı umûmiyyeye ve turuk-ı devletden veyahûd vilâyetin Meclis-i Umûmîsi cânibinden bi't-tasvîb Bâb-ı Âlî'den kasdîk olunmuş bir karar mûcibince ahâlî-i vilâyete tarh olunacak tekâlîfin (konulacak vergilerin) livâlarca sûret-i taksîm ve tahsîline ve ıslâhhâne ve hastahâne ve gurebahâne te'sîsi ve panayır ve bazar yerleri ve kabristan mahalleri tahsîs ve tahvîline ve hiçbir kimsenin taht-ı tasarrufunda bulunmayan yerlerin mübâyaa ve fûruht (satılması ve alınması) ve istibdâl ve sûret-i muvakkatede terkine veyahûd menâfi-i umûmiyyeye tahsîsine müteallik olub livâlar mecâlis-i idâresinin derece-i ibtidâ'iyede rû'yet eyledikleri mevâddı ve vâlitarafindan idâreye dâ'ir havâle olunan her nev'i işleri tedkîk ve müzâkereye me'mûr olub mazbatalarını vilâyete takdîm eyler

Kısm-ı Sâni

Daâvî-i İdâre Beyânındadır

Yetmişsekizinci Madde: Meclis-i İdâre-i Vilâyetin daâvî-i idârece vezâ'if-i me'mûresi evvelâ me'mûrîn-i vilâyetin me'mûriyyetlerince vuku'bulacak töhmetlerine müterettüb istintak (sorgulama) ve muhâkemâtı nizâmname-i mahsus ahkâmına tevfikân rü'yet ve icrâ etmek sâniyen gerek vilâyetin devâ'ir ve mecâlis ve me'mûrlarını ve gerek mahkemelerle idâre-i hey'et ve me'mûreleri beynlerinde (aralarında) hudûd-ı dâ'ire-i me'mûriyyetlerince ve vezâ'if-i me'mûrelerine â'id selâhiyetce tahaddüs idebilecek ihtilâfâtı (yetki bakımından meydana gelebilecek anlaşmazlıkları, sâlisen ahâlînin me'mûrîn-i hükümet aleyhinde vâk'î olacak şikâyatıyla kendi beynlerinde tekâlifin sûret-i taksîminden dolayı zuhûr idecek münâzaâtı, râbian, hükümetle efrâd beyninde emvâl-ı mirîyye iltizâmâtına ve mukavelât-ı sâ'ireye dâ'ir olan daâvîyi rü'yet eylemek husûslarından ibârettir.

Ahkâm ve Kavâ'id-i Umûmîyye Beyânındadır

Yetmişdokuzuncu Madde: Meclis-i İdârenin hukûk-ı şahsiyyeye müteallik muhâkemât-ı şer'iyye ve kanûnîyyeye müdâhalesi kat'iyyen memnû'dur (yasaktır).

Sekseninci Madde: Meclis-i İdâre-i Vilâyet kendüsüne havâle olunan tedâbîri (önlemleri) istediği halde t'adîl edebilecektir (değiştirebilecektir).

Seksenbirinci Madde: Meclis-i İdâre-i Vilâyetin vereceği kararlardan nizâmât-ı mevzû'anın muhtâc-ı istizân olarak t'ayîn eylediği mevâdd vâlî-i vilâyet tarafından Bâb-ı Âlî'ye arz ile irâde-i seniyye (padişahın izni) taallutk etmedikçe mev'k-i-i icraya konulamaz. Fakat umûr-ı idâreye â'id daavîden münba'is ihtilâfât ve şikâyat üzerine lâ-hak (haksız) olunan hükümlerin icrâatı bu kayıddan müstesnâdır. M'amafih vâlîvilâyet irâde-i seniyyeye müteallik bulunan tedâbîri şiddet-i lüzumunu i'lân ve mes'ûliyyetini der-uhde eylediği halde bâ-irâde-i seniyye tasdrîk olunmak şartıyla doğrudan doğruya icrâ edebilir.

Seksenikinci Madde: Meclis-i İdârenin mevâdd-ı cezâ'îyyede beş â'zâ hazır olmadıkça ve devâ'ir-i sâ'ire ve umûr-ı idârede hey'etin nısfından ziyâdesi (idari işlerde kurulun yarısından fazlası) bulunmadıkça müzâkerâta selâhiyyeti olamaz.

Seksenüçüncü Madde: Meclis-i İdârenin mevâdd-ı cezâ'îyyede mevcudunun sülûsânının (üçte birinin) ekseriyyetine i'tibâr edilür ve mevâdd-ı sâ'irede tesâvî-i ârâ (oy eşitliği) vuku'unda vâlinin ve gıyâbı halinde riyâset makamında bulunan zâtın r'eyi ne tarafa ise ekseriyyet o tarafa add olunur.

Seksen dördüncü Madde: Meclis-i İdârenin kararlarında ihtilâfı ârâ vuku' bulduğunda muhâliflerin istinâd ideceği esbâb seksen sekizinci maddede muharrer zabıt cerîdesine derc olunur.

Seksenbeşinci Madde: Meclis-i mezkûrun umûr-ı tahrîriyyesi bir baş kâtibe mefûz olub m'aiyyetinde mektûbî-i vilâyet kalemi ketebesinden (kâtiplerinden) lüzûmu kadar refik bulundurulur.

Seksenaltıncı Madde: Meclis-i mezkûrun kâffe-i umûr-ı tahrîriyye ve kuyûdiyyesinin mes'ûliyyeti baş kâtibe mefûzdur.

Seksenyedinci Madde: Meclis-i mezkûra havâle olunan evrakdan muhtâc-ı tedkîk ve telhîs oylanlar ibtidâ re'is-i meclis olan vâlinin veyâ vekîlinin emriyle baş kâtib ve refikleri vasıtasıyla hülâsa olunub badehu (ondan sonra) müzâkereye konulur.

Seksensekizinci Madde: Meclis-i mezkûrun kâffe-i müzâkerâtı a'zâ-yı mevcûdenin esâmîsi (isimleri) ve müzâkerenin tarih ve yevm (gün) ve saati ve mevâdd-ı muhavvele ile mütefferriâtının numaraları bâlâlarına meşrûh olduğu halde (üstlerine yazılarak) evvelâ mesâlihine derece-i kifâyede mealleri, sâniyen, kararların tafsîlatı ve ittifak veya ekseriyyet ile olduğu, sâlisen, mevâdd-ı muhtalif-i feyyihâda muhaliflerin senedât-ı ihtilâfâtı baş kâtibin refakatinde bulunan ketebe tarafından ayrı ayrı kâğıdlara zabt olunub ictimâ'-ı âtîde (gelecekteki toplantıda) en evvel işbu evrak kırâ'at ve zabıtlarda noksan veya galat (hata) olduğunda baş kâtib tarafından tashîh olunduktan sonra müzâkere mazbatası nâmıyla matbû' ve cedvellü bir

cerîdeye nakil olunur ve işbu cerîdede her günün müzâkerâtı re'is-i ile a'zâ-yı mevcûde ve baş kâtib tarafından imzâ ve tasdîk kılınur.

Seksendokuzuncu Madde: Meclis-i mezkûrda kavânîn ve nizâmât-ı umûmîyye ile nizâmât-ı husûsiyye kaydına mahsûs üç aded defter bulunacak ve meclise havâle olunan kâffe-i evrak meclisden yapılan lâyiha (rapor) ve mazbatalar dahî ayru ayru defterlere kayd olunacaktır. Evrâk-ı vâride ile mazbataların kayıd defterleri her ay başında meclis mührüyle tasdîk ve temhîr kılınur.

Fasl-ı Sâlis

Livâ İdâre Meclisi Beyânındadır

Doksanıncı Madde: Fasl-ı sâlide beyân ve t'adâd olunan husûsâtdan meclis-i idâre-i livâyâ â'id olan vezâ'if nizâmât-ı mahsûsasınha tevfikân vâridâtve mesârifât-ı livânın tedkîki ve menâf'i-i umûmîyye sandıkları muhâsebâtının teftîşi ve hükümetin kâffe-i emlâk-i menkule ve gayri-menkulesinin nezâret ve muhâfazası ve me'mûrîn muhâkemâtının me'zûniyyet-i nizâmiyyesi dâ'iresinde rü'yeti ve kazalar beyinde olan turuk-ı husûsiyyenin inşââtı ve hükümete â'id müzâyedât ve mübâyaât ve mukavelât ve sarfiyâtdan nizâmât ve evâmir-i mahsûsasıyla mutasarrıfın me'zûniyyeti dâ'iresinde olanlarının doğrudan doğruya rü'yeti ve me'zûniyyeti hâricinde bulunanları hakkında meclis-i idâre-i vilâyete tahkîkat-ı ibtidâ'iyeye istihzârı ve dâhil-i livâda teshîl-i ziraat ve ticarete ve maarif ve menâf'i-i umûmîyye ve te'sîsât-ı nâfiyaya ve sıhhat-i umumîyyeye ve devletce bir karar-ı resmî üzerine meclis-i idâre-i vilâyetden livâyâ tarh olunan tekâlifin kazâlarca sûret-i taksîm ve tahsîline â'id mevâddın müzâkeresi ve bu işlere dâ'ir kazâlardan gelen evrakın tedkîki husûslarından ibâretidir. Meclis-i livâ kararlarını hâvî olan mazbatalar mutasarrıfa takdîm olunur.

Doksanbirinci Madde: Meclis-i İdâre-i Livânın müzâkerâtı ve müzâkerâtının zabtı ve muhâkemâtının sûret-i cereyânı fasl-ı sâninin ahkâm-ı umûmîyye kısmında mûnderic olan kavâ'id-i mahsûsaya tâb'idir.

Fasl-ı Râb'

Kazâ Meclis-i İdâresi Beyânındadır

Doksanikinci Madde: Fasl-ı sâni'de gösterilen husûsâtdan Meclis-i İdâre-i Kazânın vezâ'ifi vâridât ve mesârif-i kazânın tedkîki ve menâfi-i umûmîyye sandıkları muhâsebâtının rü'yeti ve hükümetin kâffe-i emvâl-i menkule ve gayrimenkulesinin idâre ve muhâfazası ve Meclis-i İdâre-i livâ kararıyla tarh olunan tekâlifin mahallât ve kuraya (mahalleler ve köylere) taksîmi ve sıhhat-i umûmîyyeye müteallik tedâbir ittihâzı ve me'mûrîn muhâkemâtından nizâmen hükümlerine me'zûn oldukları mevaddın rü'yeti ve karyeler ile idâre-i mahsusa tahtında olan nâhiyeler beyinde (arasında) turuk-ı husûsiyyenin inââtıg ve hükümete â'id müzâyidât ve mübâyaât ve mukavelât ve sarfîyyâtdan nizâmât veya evâmir-i resmiyye ile ka'immakamın me'zûniyyeti dâhilinde olanlarının doğrudan doğruya rü'yeti ve me'zûniyyeti hâricinde bulunanları hakkında meclis-i idâre-i livâyâ tahkîkat-ı ibtidâ'îyye istihzârı husûslarıdır. Kazâ idâre meclisleri kararlarını bâ-mazbata ka'immakama teblîg ider.

Doksanüçüncü Madde: Meclis-i İdâre-i Kazânın müzâkerâtı ve müzâkerâtının zabtı ve muhâkemâtının sûret-i cereyânı fasl-ı sâninin ahkâm-ı umûmiyye kısmında münderic olan kavâ'id-i mahsûsaya tâb'idir.

Fasl-ı Hâmis

Nâhiye Meclisi Beyânındadır

Doksanördüncü Madde: Nevâhi mecâlisi her nâhiyenin dâhil-i dâ'ire ve makarr-ı idâresi olan karyelerin ihtiyar mecâlisinden nihayet dörder neferi tecavüz itmemek üzere evkat-ı muayyenede nâhiye merkezine celb olunacak a'zâdan mürekkeb olacaktır.

Doksanbeşinci Madde: her nâhiyenin meclisi zaman-ı in'ikadı her def'ada bir haftayı tecvüz itmemek üzere senede dörd def'a vâlî-yi vilâyetin tensîb ve t'ayîn eyleyeceği mevâsimde (mevsimlerde) merkez-i nâhiyyede ictimâ' eyler ve işbu meclise müddet-i in'ikadında nâhiye müdiri riyâset eder.

Doksanaltıncı Madde: Nâhiye meclisinin zaman-ı ictimâ'ını ka'immakam-ı kazâ merkez-i livâdan alacağı emr üzerine nâhiye müdirine teblîğ ve ihtâr ider.

Doksanyedinci Madde: Nâhiye müdiri dâhil-i dâ'ire-i idâresi olan karyelerde müntehib ve mevcûd olan nâhiye meclis a'zâsını celb ve d'avet idüb müzâkerâta şürû' iderler. Şu kadar ki, nâhiye meclisi her karyenin ihtiyar meclisinden gelecek a'zânın adedi nihayet dört neferi tecavüz itmeyecektir.

Doksansekizinci Madde: Nâhiye meclis müzâkeresinde ekseriyyete i'tibâr olunub müsâvât hâlinde re'isin re'yi kangı tarafda bulunur ise ol tarafın re'yinde ekseriyyet hâsıl olmuş olur.

Doksan dokuzuncu Madde: Evkat-ı m'utâdesinde (alışıl gelmiş zamanlarında) a'zâ ictimâ' itmediği halde nâhiye müdiri meclisin akdini sekiz güne kadar te'hîr idebilir. İşbu müddetin inkızâsında (uzamasında) müctemi' olan a'zâ dâhil-i dâ'ire-i nâhiyede bulunan kuranın adedi i'tibârıyla ekseriyyet hâsıl ider y'ani bir nâhiye beş karyeden mürekkeb olubda üç karyeden gelmiş olur ise müzâkerâta mübâşeret kılınur.

Yüzüncü Madde: Mecâlis-i nevâhînin vazîfesi dâhil-i dâ'ire-i nâhiyyede bulunan kura ahâlîsi taraflarından i'ânât-ı fiiliyye ve nakdiyye (nakdi ve ayni yardımlar) ile vücûda getirülmesi arzu olunan te'sîsât-ı nâfianın ve beyne'l-kura (köyler arası) turuk-ı husûsiyye inşââtının ve nâhiyece müşterek olan kuru ve baltalık ve mer'a ve kışlık idârelerine a'id husûsâtın ve ziraat ve san'at ve ticarete dâ'ir kura ihtiyar meclislerinden arz olunacak mütalaatın ve çift edevâtının ve ziraat hayvanatının dâhil-i nâhiyede teksîr ve tevfir (artması ve çoğalması) ve muhâfazasına müteallik mevâddın ve menâfi-i beyne'l-kura müşterek olan tenzîfât ve tanzîmât-ı belediyyenin müzâkeresi ve tevzî'-i emvâl hakkında kura ihtiyar meclislerinde verilen kararların tedkîk ve t'adîli istid'â kılınacak tekâlifin tahkîki maddeleri olub bunlara dâ'ir olan mütalaalarının netâyici (sonuçları) nâhiye müdiri tarafından kazâ ka'immakamlığına tebliğ ve beyân kılınacaktır.

Yüzbirinci Madde: Nâhiye mecâlisinin kararları kat'î olmayub kazâ ka'immakamlığı tarafından nâhiye müdirine verilecek me'zûniyyete göre mevk'i-i icrâya konulacaktır.

Yüzikinci Madde: Nâhiye mecâlisinde karargir olub re'is-i kazâdan tasdîk ile mevk'i-i icrâya konulacak mevâddan turuk-u husûsiyye tesviyyesi ve umuma mahsûs ebniye ve âsâr-ı nâfianın te'sîsi işlerinde tahkîkat-ı fenniyye icrâsı kazâ idâresine a'id olduğundan meclis-i nâhiye bunlara müdâhale itmeyüb fakat kazâ merkezinde kendülerinin müzâkeresine havâle olunan şeyleri tedkîk ve nâhiye müdiri vasıtasıyla kazâyâ tebliğ ideceklerdir.

Yüzüçüncü Madde: Mecâlis-i nevâhî daavî rü'yetine ve cezâ-yı nakdî ahzına ve mevadd-ı sabıkada t'ayîn olunan vezâ'ifi haricinde bir maslahatı müzâkereye me'zûn değildir.

Yüzdördüncü Madde: Mecâlis-i nevâhî kararlarıyla mevk'i-i icrâya konulacak umûr-ı i'mâriyyeye merkez-i kazâ dâ'ire-i belediyyesi için devletce muhasses olan vâridâtdan nevâhînin hissesine isâbet idecek akça ile i'âne ve hibe-i mahsûsalarından hâsıl olan mebâliğ karşuluk ittihaz olunacak ve işbu muhâssesât mecâlis-i nevâhî a'zâsının inzimâm ve nezâretleri ile nâhiye merkezinde mahfuz olacaktır.

Yüzbeşinci Madde: Nâhiye meclislerinin in'ikadı hitâm buldukda (sona endiğinde) a'zâ-yı müctemia karyelerine avdet iderler (dönerler), evkat-ı muayyene-i ictimâ'iyeden başka fevkalade bir maslahat için merkez-i kazânın müdir-i nâhiye vasıtasıyla inhâsı vuku'unda fevkalade olarak merkez-i nahiyeye gelmeğe dahî mecbûrdurlar.

Yüzaltıncı Madde: Nâhiye meclisleri a'zâsı müdir-i nâhiyenin icbârı (zorlaması) hâricinde olarak hod be hod ictimâ' iderler veyahûd diğer hem-civar olan nâhiye meclisi ile bi'l-muhâbere akd-i cem'iyet eylerler ise kanûnen mes'ûl tutulacaktır.

Fasl-ı Sâdis

Kura İhtiyâr Meclisleri Beyânındadır

Yüzyedinci Madde: İhtiyar meclislerinin vazifesi iki nev'i olub birincisi karyenin ahalîsi beyninde zuhûr iden daavî-i mahsûsayı müsâlahaten rü'yet itmekdir ki, bu vazîfenin suver-i icrâ'iyyesi ve derecât ve hudûdu teşkîlât-ı vilâyet nizamıyla mahâkîm nizâmâtında beyân olunmuştur. İkincisi, karyenin ihtiyâcât-ı mahsûsasına müteallik husûsâtın müzâkeresidir ki, bunun müfredât ve derecâtı mevâdd-ı âfide muharrerdir.

Yüzsekizinci Madde: Bir karyenin sekenesi (sakinleri) sunûf-ı muhtelifeden mürekkeb ise her sınıfın mesâlih-i mahsûsası kendü taraflarından mühtehib (seçilmiş) ve mensûb olan ihtiyâr meclisi m'arifetiyle rü'yet olunur. Şu kadar ki, başka başka iki karyede sâkin olan bir veya müteaddid şahıs beyninde tekevvün iden (aralarında meydana gelen) daavî-i mahsûsanın sulhen rü'yeti nâhiye merkezi olan karye ihtiyar meclisine mürâcaat kılınacak ve ahalîsi muhtelit (karma) olan bir karyede sunûf-ı muhtelifeye müteallik daavî-i sulhiyye teşkîlât nizâm-nâmesi hükümetavfikan tesvîyye olunacaktır.

Yüzdokuzuncu Madde: Her karyenin ihtiyar meclisi evvelâ, o karyede nezâfet ve tahârete (temizliğe) müteallik şeyleri mütalaa eylemek, sâniyen, bekçi ve korucu gibi karyenin zabıta işinde bulunacak adamları intihâb itmek, sâlisen, karyenin teshîl-i esbâb-ı ziraat ve ticaretine dâ'ir olan mesâlihe bakmak ve râbian, karyeye mahsûs olan her nev'i tekâlîfin hüsn-i tevzî'ini karar vererek suver-i icrâ'iyyesine nezâret eylemek, hâmisen, karyece vücuh-ı berre vasiyyet olunan teberruâtı kabul ile meşrût-ı lehinde ist'imâl ettirmek, sâdisen, emvâl-i eytâmı (yetim mallarını) verese-i ga'ibesi olarak vefat edenlerin emvâl ve emlâkını muhâfazaya bakmak, sâbiân ziraate kabil ve müsteid olan arazî-i hâliyyeden (tarıma elveriyle boş topraklardan) dolayı muhtarlar vasıtasıyla nâhiye müdirine m'alûmât virmek, sâminân, karyede bulunan âsâr-ı hayriyyenin i'mârına ve mekteblerin idâresine nezâret itmek ve amele-i mükellefeden karyenin hissesine isâbet iden nüfusu tefrik itdirmek ve hükümete teslîmi iktizâ iden mücrimînin (suçluların) harekât ve ef'âli hakkında karyece

tahkikat-ı evveliyye icrâ itmek, âşirân, muhtarların sui-hareket ve kabahati zuhûrunda nâhiye müdirliği vasıtasıyla ka’immakam-ı kazâya haber virmek vazîfeleriyle mükellefdir.

Yüzonuncu Madde: İhtiyar meclisleri her nev’i muamele-i cezâ’iyye icrâsını hükm ve i’lâm itmeğe me’zûn olmadıkları misüllü umûr-ı ziraat ve ticaret ve kuru ve mer’â ve kışlık gibi buldukları karye ahâlîsiyle hem-civâr olan bir veya birkaç karye ahâlîsi arasında menâfi-i müşterek bulunan hususât ve kura-yı mütecâvere (komşu köyler) ile iltisak ve münâsebâta vasıta olan turuk-ı husûsiyyenin i’mârına ve bu kabilden olan köprü ve çeşme ve su yolları t’amîrine müteallik mevadd, mutlaka nâhiye merkezinde ictimâ’ idecek meclis-i belediyenin müzâkeresine ve nâhiye müdiri vasıtasıyla ka’immakamlık merkezinden istizâna mevkufdur (izne bağlıdır).

Fasl-ı Sâbi’

Şehir ve Kasabalar Devâ’ir-i Belediye Mecâlisi Beyânındadır

Yüzonbirinci Madde: Vâli ve mutasarrıf ve ka’immakam makarrı olan ve her bir şehir ve kasabada umûr-ı belediyye için meclis-i beledî nâmıyla bir meclis vardır.

Kısm-ı Evvel

Meclis-i Beledî ve Müteferriâtının Teşkîli

Yüzonikinci Madde: İdâre-i belediye meclisi bir re’is ve bir muavin ile altı nefer a’zâdan mürekkeb ve bir mühendis ile memleket tabibi a’zâ-yı müşaveresinden bulunacaktır. Meclis-i mezkûr ma’iyyetinde bir kâtib ile bir sandık emîni ve lüzumu kadar hademe bulunacaktır.

Yüzonüçüncü Madde: Meclis-i belediyenin a’zâsı sunûf-ı muhtelifeden ve eshâb-ı emlâk ve araziden olmak ve ibtidâ (başlangıçta) ikişer sene hidmet itmek ve def’a-i sâniyyede (ikinci kere) intihâbdan sonra her sene nısfı tebdîl edilmek (yarısı değiştirilmek) ve hitâm-ı müddetlerinde vilâyetlerin usûl-i umûmî-i intihâbiyyesine tevfikân kasabanın merkez ve mahalle ihtiyar meclislerinden mürekkeb intihâb

cem'iyetinin ittifak veya ekseriyet-i ârâsıyla intihâb ve hükümetce tefrîk ve tasdîk olunduktan sonra t'ayîn olunur.

Yüzondördüncü Madde: Âtîü'l-beyan esbâb meclis-i beledî a'zâlığına intihâbın ve a'zâlıkda devamın esbâb-ı mâniasındandır. Evvelâ kanûnen bir cinayet veya cünha ile mahkûm olmak, sâniyen, bi'l-fiil hizmet-i askeriyye veyahûd umûr-ı zabtiyede bulunmak, sâlisen idâre-i belediye dâ'iresi içinde hizmet-i kazâ ve niyâbetde bulunmak (kadılık veya hakimlik yapmak), râbian, idâre-i belediyenin her nev'i inşââtını müteahhid olmak.

Yüzonbeşinci Madde: Sinni (yaşı) yirmi beşden aşağı bulunanlar meclis-i beledî a'zâlığına intihâb olunmaz.

Yüzonaltıncı Madde: Bir kimse iki meclis-i beledî a'zâlığına t'ayîn olunamaz.

Yüzonyedinci Madde: Meclis-i Beledînin kâtib ve sandık emîni muvazzaf olub a'zâsı meccanen (parasız) hizmet iderler.

Yüzonsekizinci Madde: Meclis-i beledi re'sinin me'mûriyyetine mutasarrıfdan sonra vâlinin re'yi ve tasdîki munzamm olmak meşrûtdur.

Yüzondokuzuncu Madde: Meclis-i beledî sandık emîninin kefâlet-i m'utebereye merbût olması meşrûtdur.

Yüzyirminci Madde: Meclis-i beledî haftada iki def'a ve icâbı hâlinde dahî fevkalade olarak ictima' ider.

Yüzyirmibirinci Madde: Meclis-i beledî re'isinin gıyâbında muavin ve anın dahî gıyâbında a'zâdan en müsinn (yaşlı) olan zât riyâset ider.

Yüzyirmiikinci Madde: Meclis-i beledî a'zâsının sülûsânı bulunmadıkca icrâ-yı müzâkere idemez ve re'yelerde ekseriyete i'tibâr olunub müsâvât hâlinde re'isin re'yi kangı tarafda bulunur ise ekseriyet ol tarafda hâsıl olmuş olur.

Yüzyirmiüçüncü Madde: Meclis-i beledînin kâffe-i umûr-ı tahririyye ve kaydiyyesinde ve mecâlis-i idâreye müteallik usûle tevfikân müzâkirâtının zabt ve idâresinden re'is ve kâtibi mes'ûldür.

Kısm-ı Sâni

Meclis-i Beledînin Vezâ'ifi İle Müteferriâtına Dâ'irdir

Yüzyirmidördüncü Madde: Meclis-i beledî kâffe ebniye inşââtına ve muamelât-ı vakfiyyesi evkaf nizâmâtına tâb'i olmak üzere ale'l-umûm sulara dâ'ir umûr ve mesâlihe ve harâb olan veya inşââtında noksan bulunan ebniyenin hedmiyle (yıkılmasıyla) muhâtarâtının def'ine ve teshîl-i mürûr ve ubûr ve nakliyât için lâzım gelen tedâbire ve ale'l-umûm memleketin tenzîfât ve tezyînâtına (temiz ve güzel olmasına) ve umûr-ı zabtiyyesi kuvve-i zabıtaya â'id olmak üzere mecm'u-ı nâs (halkın toplandığı yer) olan her bir mahalle ve vesâ'it-i nakliyyenin teshîl ve tanzîmine ve ücretlerinin ittîrad ve i'tidâline ve miyâs ve miyârların (ölçü ve tartıların) kanûnen istikametine ve es'âra (fiyatlara) ve harîk tulumbalarına (yangın tulumbaları) nezâret ve iskele ve meydanlar ve mesîreler te'sîsini ve yolların mesarifi i tenvîriyyesini (aydınlatma giderlerini) müzâkere ve dâhil-i şehir ve kasabada umûm tarîk ve sokak ve maabir ve mecrâların amelîyyât-ı tanzîmiyyesine ve idâre-i belediyeye mahsûs vâridât ve masarifi (gelir ve giderini) ve icâre kontratosu muamelâtını idâre eder.

Yüzyirmibeşinci Madde: Tenbihât-ı belediyeye mugayyir hareket idenlerden kanunen cezâ-yı nakdî ahzı meclis-i beledîye â'iddir.

Yüzyirmialtıncı Madde: Meclis-i beledînin vâridâtı evvelâ hükümetin tahsis ettiği rüsûmât (vergiler) ve mebâligden, sâniyen, tanzîmât-ı memleketden müstefid olanlardan ahz edilecek virgüden, sâlisen, ahzına me'zûn olduğu cezâ-yı nakdî hâsılâtından, râbian, icâre kontrato kaydiyyesinden, hâmisen, idâre-i belediyeye vâk'i olacak iane ve hibelerden ve turuk ve maabirin tevsî'âtı sırasında hâlî (boş) kalacak yerlerle sâ'ir i'mâr edilecek mahaller hâsılâtından ve vâridât-ı sâ'ireden ve masarifi dahî evvlâ t'alîmât-ı mahsûsası mûcibince turuk ve maabire ve menâf'i-i

umûmîyyeye a'id inşâât ve t'amîrât ile yüzyirmidördüncü maddede beyân olunan tanzîmât ve icrâât-ı belediyyeye müteallik masarıfdan, sâniyen, idâre-i belediyenin ikamekgâhı icâresi (kirası) ile me'mûrîn-i mevzufe (görevli memurların) maaşlarından ve masarif-i zarûriyye-i idâreden mürekkebirdir.

Yüzyirmiyedinci Madde: Tanzîmât-ı memleketden müstefid olanlara tarh olunacak virgünün t'ayîn-i nisbeti ve istifâsı meclisce tedkîk olunduktan sonra istizâna mevkufdur.

Yüzyirmisekizinci Madde: Meclis-i Beledî aydan aya vâridât ve masarifinin cedvellerini bi't-tanzîm meclis-i idâre-i livâya i'tâ idecek ve işbu cedveller idarede rü(yet olunduktan sonra meclis-i idâre-i vilâyetde dahî bi'r-rü'ye kabûl ve tasdik kılındığı halde birer sûret-i musdıkası (güvenilir bir kopyası) vilâyetden mutasarrıf vasıtasıyla meclis-i beledîye iade olunacak ve meclis-i beledî tasdik ve iade olunan cedvelleri sened olmak üzere hıfz idecektir ve işbu irârd ve masarif defterlerinin hâvî olacağı muhâsebâtı mübeyyen sene âherinde mahsûsan bir cedvel yapılub sene-i âtîde vuku' bulacak vâridât ve masarifât bûdçesi ile beraber Dâhiliye Nezâreti'ne gönderilecektir.

Yüzyirmidokuzuncu Madde: Meclis-i Beledînin kararları re'is muavini vasıtasıyla icrâ itdirilür.

Madde-i Mahsûsa

Nizâmât-ı vilâyâtı hâvî olan mecmuanın mündericâtından vilâyetler me'mûrîn ve aklâm-ı merkeziyyesinin vezâ'if ve muamelâtına dâ'ir olan t'arifnâme ile idâre-i belediye meclislerinin teşkilât ve vezâ'ifine müteallik t'alîmâtnâmeler işbu nizâmânâmeye muhalif olan ahkâmı münfesihtir (fesh eder).

Çankırı Vilayet Gazeteleri Örnekleri

1924

بیرون طبعه مجلس نخبه

تورسوم ۱۲۸
درج اولیایان باذین ایداده ایلیز
[املاک کسیرسلرین دین خردوش آذینرکوری باذینله باهیده
آیز شراطی
سنه لری ۲۰۰
ایلی آیللی ۱۰۰
ارابه مارسلی : کنگری ولایت مطبوسی
هفتسیمی چکن آیشتهل ۱۰ غروشدر

گنجینه

تاریخ تاسی : ۱۳۴۰ شم

هفتک سافنده خادم بائیدرع المنوریه قیرل اولنور

— اوچنچی سنه —
آیه بیاری طبعه مطبعه مدینه بزمه ارسال پاکیز
مکتبه اداره مخصوصیه وزنه سنه تاسیم ایلیز
سال { ۱۶ رجب ۱۳۴۲
۱۰ شبط ۱۹۲۴
۱۲۴۱ }
مطبعه بیاری و اعلانات ایچون مطبعه اداره سنه سلامت بائید
شمسیمی هر برده ۵ غروشدر

— صالی کونی نشر اولنور ولایتک رسمی غرنه سیدر —

کنگری ولایتی مجلس عمومی

ایشینجی دوره اجتباع - بدینجی ایلمسه

۲۲ کادون تانی ۳۴۱ پییشته

رئیس : والی محیل بلک افندی

اعضای موجوده : جمال ، حمدی ، ادهم افندی (کنگری) احمد بیجان ، وهی افندی (چرکلی) اسایل علی افندی (ایلناز)

رئیس — اضافاً کاملاً موجود .
ضبط سابق اوقونو چتدر . (ضبط - ایلیز)
کاتب علی افندی (ایلماز) طرفتسین
اوقوندی . (ضبط ختندره بر مطالمه
بووردیورسی ؟

جمال افندی (کنگری) — ایچون
اعضالریک مسالسی حقتدکی مذاکره
تجهاسنده اکثریت مطالمه اولدیفی
ذکر ایلمشدر . خالوکله اکثریت
مطالمه مسالسی ایچین اعضالریک
عددیگ ایکی ویا اچ اولسی مسالسی
ایلی ، بیهیجت تصدیق تکلیم
ایدم .

رئیس — چکنجی جلسه ایچین
اعضالری عددیگ ایکی ویا اوج اولسی
مسالسی واهوض ایلمشدر . اعضالریک
وهی اکثریت تطقی وجهه بیکالند
مذاکره بوجلمسه تجیر و بوجهدته
اکثریت قبول ایلمش ایلی . آنت ایچون
ضبط طوعریدر تصدیق مابیت بوقدره
(دبلطوغریدر صدالری اودا . وردیه
کیوزور . چک — اسلوا قبالک برون
شیرتده ولایت "مه تحصیلده بولان
محدثالرین اقدیمک بدینک ایضاعالی
وارر . آتی ارقه معتر . "ستندعا
کاتب علی افندی (ایلماز) طرفتسین
اوقوندی . (بو استندعا حده مصارف
ایجهته حواله ایلمه "مواقفی
صدالری) مصارف ایجهته حواله
فرار بولدی . مصارف . اکثریت قیایچون
اوج ماشله . ایلی مکتب : ده نا
مکتبی تخصیصتک مصارف بوجدهسه
ادخاله داز مصارف وکالتک تجریراتی
واذدر . اونی اوقوبه چتدر . (مصارف
وکالتک ۱۵ کادون تانی ۳۴۱ تاریخ
۱۲۲۲ نومورلو تجریراتی کاتب علی افندی
(ایلماز) طرفتسین اوقوندی . (بو
تجریراتی ده مصارف ایجهته حواله ایلمه
ماسلی ؟ (مناسب صدالری) مصارف
ایجهته حواله اولدی . ایلماز قضاسنک

غریب غیسه لغی وارد صافینک

غریب ! غایت ساری برخه ایق اولوب نلکنتمزده سالقون برحاله اجرائی سکنه باشلامشدر . موسمک قیش اولسی
وستوقارک ذوقی طولایسبله بومرضت داتره سرائی توسع ایله چکی کی بیجه طلاله سنده بکچوق ذوالبارک آز بارک غایه
اوجاقرینک سونه چکی قوا ملخوطلدر . هر درو شرط صحیحون محروم اولان نلکنتمزده سنک اکثریتی قوامند حفظه صحه به
رعایت ایجه سندهن و قورونجه بولای بیله سندهن اختلاط مرض حصوله کلک نظر دقتی جاب ایله چک بر شکلهد و قیات
وقوعولمده اولدیندن عرقزک نلسازمک سلامت و وهامی نقطه نظرندن بروجی آتی خصوصانه خاقمزک بک زیاده رعایت
و اعتنا ایلماری ذی اولور .

خسته لک صورت سراجی

بوخته نه میلان اشخاصک آغز و ون دلیکلر ندرکی میتروریز ، آذرک اوکودوب و اقصریه لریله توکروکجه چکارلی
و فرات انیه ایله اطرافه سیچرامتمدهدر . تحائف هوا دولایسبله ختین برشکلهد صونوق آلان وجودی ضعیف بولنلارده حال
میتروریز داخل اولوق خسته لکی وجوده کیوزور .

بوخته لکدن قورونجه بولاری

- قورونقی ایچون اک مهم چاره بوخته له میلان اولارندن اوزاق قانی وجودی اوشوشو بیک هر درلو سهو استیلا لاندن
توق ایلمشدر .
- ۱ — صحت و سلامت عموماً نمانه رعایت ایلمسی لازمکلان شرایط بروجی آتیدر :
 - ۲ — وجودی قطعاً اوشوشومک .
 - ۳ — هر درلو سهو استیلا نوق ایلمشک .
 - ۴ — قورونجه لری و کوی اوشولری کی ایچانکله اولان عملره کیلمک .
 - ۵ — بیقاندقدن دوکرا زیادرسبله تحفظه رعایت ایلمک .
 - ۶ — کچه صحرایی و مسافر لری کیتکی تعطیل ایلمک .
 - ۷ — وجودلر ندره ختین برصودنه قویطاق جس ایلملر خانلر ندره اوطورومق .
 - ۸ — آغز و بزور ندرک فوق العاده تیز بولمسه دقت ایلمک دیشلری صابونلر ارجله له نظهر ایلمک .

خسته لک نه صورته کندی کیوزور

خسته لک باشلامدن ایکی کون اول وجودده ختین برشکلهد قویطاق ، بونازلده یا نه ، بل و دوزلده ختین اضرهار و بر آذ
اوکودوک اقصریقلر باش کیوزور . خسته لک باش ایجه حرارت بدن فضله لاشیر . باش اقصریقلری کورولور ، بوناز و بل
و دوزلر کی اقصریقلر زیاد لشییر . بعضاًده خسته لک قیاضه لاله باشلار . هر سنده بولان اشخاص بوخته له قلالاییر . بالکنز
یکری باشه قدر اولانلر ده فضله طرولور . ایخبارلرده ایضاعالی زیاد اولدیفی جهته وشم تیجه لری ویریز .

خسته لکله طوتولارک یایاجنی تدابیر

- ۱ — خسته لک باشلار باشلاماز اودن چتدهمق ایلمه خیدار ایلملیدر .
- ۲ — خسته لک اولانلر تیجه کتاریته احتیاطسزجه کیتیملی .
- ۳ — بئاقدره آرقلری بزی ایلان اوطوروملی و او خارچنده بولان خللارجه قیاهیل ویرتیه صونوق شیار ایجه مملی و اوطولرک
صیقلانقن مشمل برشکلهد بولدریملی در .
- ۴ — خسته لک اخلامور ، چای کی صراحی مشروبانی آزار و صیق صیق ایجه لیدر . اوکودوک فضله لاشتهجه
آرقه لری قوری شیجه چکک ، خردال کغدی پایشدریمق ، کتودریمود سوزمک کی وساطله مراجعت ایتملی .
بوکدن ممدول قایلا پارچ لری و یاخودده بیانی بوکی ایصنلر بوق آرقه لری قویلمدیر .
- ۵ — خسته لک آزار آزار ختین شکلده هضمی سهیل غالر آلیدر .
- ۶ — خسته لک ترشلاخجه کویس و آرقه لریه حایل و دینلر قویلمدیر . شاید بونلره اداره هکن اولزه لوطی زیاد
صیقلی یازوق خسته لک اوشوشومک شرطه خسته لک چاشتری دگیشدر بیلیملی .
- ۷ — کتردن سوکره حرارت بدن حال ماهی به دوشید ایلمک جس ایلمه قطعاً بر دیره سهو قانه چیچنلایلمدیر . اوقی بز
ندیرسزکله اختلاطدن بویسک حصوله کاسیه بک آلم تیجه لری وجود بولور .
- ۸ — بوخته لکی کیرنلر خسته لک دوام ایتمکجه مدیجه لازمکلان تدابیر احتیاطه رعایتلری ضروریدر . چونکه خسته لک
ممانق بوقدر . طوتولان بردها بقالاییم .
- ۹ — خسته لک انشی سیرنده فوق العاده لک ظهور ایلمسه در حال برطیبه مراجعت ایلمدیر . خسته لک کندی کندی بزیته
برطیبه علاجلر قولایماید .

پنجشنبه ۱۷ مایس ۱۹۲۷

تاریخ تاسیس: ۱۹۲۷
اینک منافعه عامه یافتند مع المیزان تبرک اولوندر

تاسیس هر برده ۵ غروشدر
تاسیس هر برده ۵ غروشدر
تاسیس هر برده ۵ غروشدر
تاسیس هر برده ۵ غروشدر

صای ۲۴۲
درج اولیان بازر اعمه ایدلر
درسی اعلانک چر مطردن ۷ خدمی اعلانلن اونر
شروش آتور . تگری بازاله تایدنر
ایر شراطی
- هکی ۲۵۰ غروشدر
- انی آتای ۱۵۰
اوراماری : ماه قیری ولایت مطبعسی
هفتمی چن نسخهل ۱۰ غروشدر

صالی کونی نشر اولوندر ولایتک رسی غن تسیدر

مان قیری ولایتی مجلس عمومی

پنجی اجتماع یکری می اونچی جلسه ۱۳ کاونانی ۲۲۷ پرشبه ساعت ۱۰

هیئت
رئیس - والی بکر سامی بک افندی
نایب - حاجی عیاده ، احمد ، محمد بکر (چرکش) ، محمد قلی ، هاشم ، طیار بکر (ایلیاز)

رئیس - اکثریت موجود جلسینی
مصدقین ایدلر . ماضی اون بدی ایرا
یکری بی غروشدر .
رئیس - مدت خدمتی ن قدرود .
تخلال اتمدی (چرکش) - جدی بک
مدت خدمتی و سترمشدر کندوستک
اون بدی ایرایریش غروش آله جینی
سویله مشدر .
رئیس - پومیل ماشینی تدقیق ایتک
اوزره تملیق ایدیلوم (موافق صداری)
رئیس - الایشی ماضی اونیش
ایرا موسیقی امر عملی مقلوعاً آلتیش
ایراد مطالعه واری ؟ (پوق صداری)
رئیس - قبول اولدی .
رئیس - تربیتیه بدیمه ماضی مقلوعاً
الای ایراد مطالعه واری (پوق صداری)
رئیس - قبول اولدی .
رئیس - خدمتک برسی اوزک
اون بیش دیکری قایدن اون ایرا اولتی
اوزره ایکی کیشدر .
جلال افندی (چرکش) - دیکریه
مقبی اوله باز .
جدی بک (ماروف مأموری) -
مرکزده اون سکر قبول ایلینیشدی .
رئیس - ایلیازده اون بیش اون قبول
ایدلشدر .
جلال افندی (چرکش) - انجمن
سابقی وجهه قبول انجمندر .
رئیس - اون بیشرون قبول ایدتار
الایری قالدیر ون
رئیس - خدمه اجریق اون بیشرون
قبول ایدلشدر .
رئیس - قیض مکتبه انجمن هانکی
قطعه نظردن لول کوردمشدر .
جلال افندی (چرکش) - قصبه
چوققرنی استیجاب ایلیور .
رئیس - بتلایکی بایلیمشدر استیجاب ایدر
جلال افندی (چرکش) - قیض
مکتبه ک دوامه لزوم کورلیدی . بوند
برصف نولبور . دیکریه آنا صفی
اولتی اوزره لوزم کورلشدر .
جدی بک (ماروف مأموری) -

بودجه نظام ایلوزدن اول چرکش
مفتحه - واک ایددی قیض مکتبهک
لوزم توییش . یویا بیلدریشدی .
پووظنرا اعتباره ایلدی . برصف ایکیه
توییش ایددی قیض مکتبهک سن محصبده
اولتی اوزره بیش آتی باشه قدر ۲۶
موجودی وادرد . بونیمونه مکتبهک قای
ایدیم . معلوبینی نمونه به آلیز ۱۰ کر
کلچک سنه مکتبهک ایشا ایدلایر سه
قضا ایچون برشرف اوله قدر ایکی یوز
موجود ایچون بر شمه اچیدن ایسه
نمونه نی کتاد ایدیم . بیکر سنفرک موجودیت
کوره بر شمه اچنی ایشا ایدر سه نمونه
داخله آله لم . نمونه مکتبهک توسیع ایدیم .
نمونه مکتبهک چرکش قشاشک احتیاجی
تأمین ایدم . کلچکدر . اندک موجود
ایستایسته نظراً موجود ۱۴۰ در بونیم
علاوه اولدینشده ۶۱۰ شه چقار ۲۰۰
موجود شمه اچنی صورتیه یویوک
بناد ایشاده طوبیلامسی موافق اولور .
جلال افندی (چرکش) - مأمور
بک بیانته قارشو برهروضام وادرد .
مکتبهک تمددی تربیتیه دیکشبر بره
چونکه بر شمه ماضی هانکی قانون جاری
ایسه دیکرندده جا بیدر . ایشا کدن
تکلیف ایدان بودجهده بیش مکتبه
بره ماضی ابقا ایدلشدر تحصیل ایدن
شوقاعتی منتفک یازی بر محراب شوق
ایتمک موافق کلچکدر . منتفک زاپوری
ایشا کده توسیع ایدلیر ایجابیه یاقایز
سنه آتیهده حالاً موجود اولان مکتبه
غیر قایدر بر شمه مکتبهده سنه اوزرنده
ققی قایلدر : بومکتبه قیقاق ، اچق
مصرفک تربید و تقضی ایجاب ایتمه
اوعلمی شمه اچنی صورتیه شمه بده
اوقوته چقدر . باخود قیض دیه اوقوته
چقدر مطالعه وارد کلچکدر . ایشا کتن
تکلیفی وجهه ایجابی ده موافقدر .
جدی بک (ماروف مأموری) -
ایشا کتن تکلیفی ماضی قیض ایدلر
ایشا کتن قیض مکتبهک بر منتفی اولدرق
ایشا کتن انضباط قطعه نظردن دوعضری
کلچکدر .
امایلی اتمدی (جان قیری) - شو
حاله بومکتبه لوزم بو قدر . منتفک
مطالعته مستک امریق بوقمه ایچون منتفک
استخدام ایدیلور .
رئیس - مطالعه قوتون علی غمشدر .
مکتبهک مقصدله اچق وصل بر نرس
تقیب ایتک لا مکتبهک تدقیق ایدلایر
اولورسه مائله توضیح ایدر مکتبهک تم
دورلی مکتبهک لورده موجود اولان چوققر
کی قیض ایچنی نظر دفته آلان
انجمنک قرارینه رعماً قیض مکتبهک
قبول ایدلایر . اصابت قانونیه
کوردلم . اساساً اولا مکتبهک نه ایچون
ایچوروز ولایت مرکزنده چوققرلرک
اوقریمی ایچون ایشا مکتبهک اچنه یویوز
چرکشده چوققی یوق مکتبهک اچنه
احتیاج حاصل اولورسه توحیددریساندن
برقائده حاصل کلچکدر . قیض مکتبهک
ایشا کتن ایشا مکتبهک بر مکتبهک دکل علی الماده
برقائده نشقه بر شی کلچکدر . منتفک
بر مکتبهک تأسیس ایتک ایچون اولای
انفان تحفیفصاتی قبول ایتک لازم کور .
قبول اولدینشده معارف تحفیفصاتی
اولنده نظرا اعتباره ایشا کتن ایجاب ایدر
مکتبهک انشاساتی نظر اعتباره آلیور .
اوقوت رعمل تحفیفصاتی بره کلچکدر
انشا کتن مصرفی مائشادن تصرف حاصل
اولتی کی ایشاردنه تصرف اولور
ایزده موجود اولان ایستایسته نظراً
چرکشده ۱۹۳۳ ارکک ۱۱۱ قیز موجوددر .
۱۱۱ قیز جوینی ایچون ددت ممل
تحفیفصاتی قبول ایتک موافق کلچکدر .
تأسیس ایتک نمونه قلب ایلمک
و دو لایسایه ارکک مکتبهک تکمیل ایدر دمک
شوروق وادرد یوریه نام دورله بر
مکتبهک ایشا کتن ایجاب ایدر . سئ اون
ایچون دون اولان چوققرلرک کاجه
آمانکتی قبول ایدلایش اولدیندن اولای
مکتبهک شمه کتاد ایدلک صورتیه
تأمین اولتی ویش سنه کلچکدر بره
دوشونک نمونه مکتبهک مرصفده الای دن
فضله طایه بو قدر . صفی بووظنرا
توجه ایتک لازمدر . مکتبهک راجتایچ
آهریق احتیاج تأمین ایدله بیلچکلدر .
قرجه وایراندکی طایه ایله چرکشده کی
طلبه مقایبه ایدر سنه ک قرجه ویراند
دها فضا بده . یز ارقانه استاد آ عرض
ایلیوروم قرجه ویراند ۲۱۵ ارکک
۲۳۳ قیزک جا ۴۲۹ چوققی وادرد .
وضیعت مالیایس اعتباریه قرجه ویراند
تام دورلی بر مکتبهک قبول ایتک ایسه
یورادده قیض مکتبهک نمونه مکتبهک
قبول ایتک صورتیه مقصدک استحضالی
کلچکدر . دیکر طرفان مکتبهک و رگوسی
اوزرنده توقف ایتمک لازمدر . چرکشده
مکتبهک احتیاج بحث ایدلایر . نظر

چرکشده ۱۵۰ لیک ایلیاتی مکتبهک و رگوسی
اولسنه رعماً چرکشده بیلک ایرا اولسنه
آن قرجه ویراند بیلک یوز قرجه ویراند
۱۹۳۰ ایلدنده ۱۰۰۰ شومان اوزنده
۱۹۴۰ توخت ناچاسندن ۱۲۳۰ ایرا
تودیع اولسنه رعماً هر هانکی شکل
وسورله اولور ایسه اولسون وادردن
غیر مساعد اولور چرکش قصبه سنه
قیض مکتبهک دوامه لزوم حاصل
اولمیدور . بوند شمه کتاد ایتک صورتیه
برخی شمه کتادنی ده موافق اولور .
ادهم افندی (جان قیری) - قیض
مکتبهک طلبیه سدنی ن قدرود .
رئیس - بیکری بر عدددر . قرجه
ویران قصبه سنه ک نفوس ایله چرکش
نفوسیتندکی قوتون معلوم . چوققرلرک
مکتبه دوام ایتلری طلبیه سنه ک چوققلته
آزفته سبب تشکیل ایدلیم چرکشده
۱۴۰ چوققر اولدینی و یویوز حالیکه
چرکشده چوققی ۲۴۳۷ نفر ضلدر .
رئیس - یئنا اوله اولسنه تام دورلی
بر مکتبهک تأسیسه احتیاج وادرد .
جلال افندی (چرکش) - مطالعه
بره مملور ممل صورتیه اچق کفایت ایدر
رئیس - ایستایسته کورستریور
تام دورلی بر مکتبه کانی اولدینتی
کورستریور .
جدی بک (ماروف مأموری) -
ایشا کتن طرفندن بوراده چوققر ایچون
مکتبهک تکلیف ایدلینک حاله مجلس
عمومی ولاجه تخلفک قبول یکن دکل
ایسه دیکریه طوبیلامق لازم کایر .
رئیس - قیض مکتبهک موجود طایه
نظراً کتادنی ضروری اولدینی ثابتدر .
مرکز ارکک مکتبهک برصف دهاعلاوسمی
صورتیه مقصدک تأمین لازمدر قیض
مکتبهک حالیه ایجاب قبول ایدلایر
ایشا کتن قیرمزنی رایشتی استعمال
ایستولر .
رئیس - مصطفی طیار (ایلیاز)
احمد ، عیدلاه ، محمد ، (چرکش)
هاشم (ایلیاز) محمد جلال (چرکش)
قبول امایلی جینی و ادهم ، حلم و اسامیل
یحاق (جان قیری) محمد علی (ایلیاز)
افندیلر رئیس کراسمی بک ود
رئیس - قیض مکتبهک ایقا وعدم
اعلی جمله آتیهده ماضی کورلوه چقدر .
محمد صادقی (چرکش) - چرکش
آنا مکتبهک نه اولدی .
رئیس - چرکش مرکز آمانکتی
قبول ایدلایر .

عن توکل شرف واستقلالیزک محافظی یایکوز طیارلرله قابل اوله چقدر . بناه علیه طیاره جیمته یاردینی اونو تاملیم

جایز قلمی

سال ۱۷ نوبت ۱۹۲۸
اعلامات منسوب قبول امدار
مطبعه ادارت ایالتی و مطبعه ادارت منتهی سرانجام ایالتی
نسخه منی هر روز ۵ غروشدر

صاحب ۲۹۰
درج اولیایان پاپیر اعلامه ایالتی
رسمی اعلامات منسوب قبول امدار
مطبعه ادارت ایالتی و مطبعه ادارت منتهی سرانجام ایالتی
نسخه منی هر روز ۵ غروشدر

تاریخ تاسیس: ۱۹۲۲
مفتک نایف نام با بدیع المنوی قبول اولیایان

صاحب کوفی نشر اولیایان و ولایت رسمی غرض سید

ولایت خبری

کلیت کیده نل

شهریزدن کجک اولان آقره - ارکی
نشدور خطی کدزکاتک بخش خصوصیات
ولایتیه یکیدن تدقیقات احراسی مستنده
شهریزدن شریف پرویز حقاری غیر آنان
نامه وکالی نمود یولار مدیر عمومی نودی
بماونی بکترله مهنولر بزن صا و ق طمدولی
مدونی حال بکترک کین جمه کونی
آفردن حرکتکاری اوزرنه والی ولایت
غزبوری بکله مجلس عمومی اعضاری و شسته و
بندارین صلاح الدین و عبدالمکر و بدیهه منجمتی
راماز مانوون و اشرف طر قن طرب منجمتی
نوقده استقبال ایدمشار و عین کونده خط
حتمه معروف قرمونه قنار حرکت اوله ندرق
تذقیات پایش و کچین نین تکرار آقره
عورت ایشلارور
چرکشلرله رئیس احمدک شهریزدن کیشدر
۳۲۱ قونلی افرادک سورتی
برقاج و دنیور ۳۲۱ قونلی افرادک عسکرک
شعبه منجمتی - سوبقانه کریمته چاییشده ندرق
آذانس خبری

۹۲۸ منشی عمومی شیب امداری
آقره ۹ - بوجه انجمنی کچ وقت قدر
بوکولط بلارقی کچ و قنده قیاتی بئیرمشدر
اولدن بوجه منشی ایک بوزدی ملون بوژمن
ایچ بیک بز طقسان طغوز ایرا ، مصرف
بوجه منشی ایک بوزدی ملون بوژمنک اوچ بوژ
بکدن ککر ایراد انجمن بوکولط نایف
ایرانکی ملاتی فو اولی و نامورینه پیلایاق
ایرانانر انجمن قونلی ایجاب بدن شخصانی
شوز بوسال انج ایدمکدن قونامشدر
او کچر جلسله کتجه آریجه وضیت
اولونیه بکدر
آقره ۱۱ - استخباراتر نظر آفته
ماندنک اناسی تکلیفی اوزرنه بوالمانک
ماندنایه زراعته پایایی نایره بوالمانک تروملی
کوسرنن اسباب حتمه علافدار فرقه
انضانت مماللری او کتک انجمن باش
ویل عصمت پاشا حضرتلی دون فرقه
باشنده خصیصی و اجماع پایش اوزرنه مانخله
بکترن توپجه سنده افکارک شتلف اولدینق
مشاهده ایدمشدر عصمت پاشا حضرتلی
ملکات اول امرده زراعی و اقتصادی احتیاجی
قناتلرندن نهک فرقه هیت عمومی ننگ
قناتلر کرسنه هرش ایدلنی تروم کورمشدر
طیاره پیاقتونک بوکونکی کچیدسند

۲۰۰۰۰ لیرالی اکرامیه ۲۴۱۲۰ نومرولو
بیت ۱۵۰۰۰ لیرالی اکرامیه ۱۱۹۹۲
نومرولو بیت ۵۰۰ لیرالی اکرامیه ۲۲۱۱۱
۵۶۲۹۰ نومرولو بیتلر ۴۰۰۰ لیرالی
اکرامیه ۹۷۸۲ ، ۳۷۷۴۷ و ۴۹۶۲۸
۵۶۹۸۶ ، ۵۹۷۲۹ نومرولو بیتلر قناتلر
خارجیه وکی توفیق رشدی بک واقفنده
جواد پاشا منشی اولدینق خالد بوکون سانبولدن
آقره حرکت ایشدر
سوریدن اورقا لای ارامینه و ماردینک
حدود حوالینده بک بخش کولبره اوچون
ساله کلینی چکرکه کدکیندن تزییات
آق ق بجاله باشلامشدر
مادون ادا و خصوصیه از میر فلا بزرگوری
انجمن ایک پیک ایرا کورنده مشدر . خان طر قن
هدال امره نیرات دوام ایدمکدور
آقره ۱۲ - ازیر فلاکی مناسبتیه ایران
شاهی رضاخان پهلوی دن رئیس جمهور حضرتلرینه
صمیمی رتیر و تیزیت نالراق کیشدر
غازی حضرتلری ، جوایب تشکرانی
بیلر شلرور
بولار مجلس مینونک رئیسده بوکول ملت
جلمی ریاست بر تیزیت نالراق کورنده مشدر
ریاست جواب ویرجکدر . مجلس استانبوله
اون قناتی ایه عذاب قومی آرا سنده پیلایاق
کوبری انجمن استانبولک و ساطط غلبه قیا -
تیرنه اورباره غم ایداسی حتمه بر قان قبول
ایشدر
حکومتلرله آزانولق آرا سنده شتند
شهنشدر لاله ، بر زینا اله شهنشدر نایره
تصدیق ایدمشدر . خلدی وکی توفیق رشدی
بک ریاستک هیت سرخص من بوکون آقره
عورت انجمن استانبولده باش وکی طر قن
قاریاشلامشدر . توفیق رشدی بک و مواضاتی
متناقض عصمت پاشا حضرتلری زیارت ایدمک
سیاحتی حتمه مرصانده بولمنی و آقتسام
عقد ایدان هیت و کله اجناتنا اشتراک ایشدر
اجتماع دوام ایدمکدور
استانبوله تورکی اعمار باغ منی نامه بر باقه
ایشدر
آقره اخیر جزا محکمه منی و مجلس وزنه
سندگی سوه استنبال دعوانه بوکونده دوام
الشد . ریفته و بطا تجلیه ایدان جیلر تکر
مدونی علی رضا بک غر بولوق اولرق حاضر
بولونوردی . محاکمه ۲۹۶ نیاغه تلیق ایدمشدر
طیاره پیاقتونک کیشدی بوکون اگال
ایدمشدر . ۵۲۹۴۳ نومروله ایشلر ایرا
اصابت ایشدر . نون بیک لیرالی حکمان ۱۵۰

چان قیری ولایتی مجلس عمومی
سکونجی دوره اجناتیه : دودنجی جلسله ۱۰ نوبت ۹۲۸ بوم صالی
ساعت - ۹
رئیس - والی نوری بک افندی
کتاب - ادم بک چان قیری
کاتب - مصطفی طیار بک (ایماز)
انضانی موجوده :
اسپیل حق ، علم ، اسماعیل نجفی ، حاجی هادی بکر (چان قیری) ، جلال الدین ، احمد حمیدی ،
محمد صادق بکر (حرکین) ، محمدعلی ، حاجی ، مصطفی بکر (ایماز)
رئیس - جلسلی آجیورم (ضبط سابق)
کاتب ادم بک طر قن (اوقردی)
ضبط سابق
۲۳ کون ۹۲۸ تاریخته مصادف بازار اترسی
کونی ساعت اولنده والی نوری بکله ریاستده
اجتماع ایدمک اعضا ساندن اسماعیل حق ،
اسماعیل نجفی ، حلم ، حاجی عثمان (چان قیری)
جلال ، حاجی عبدا ، محمد صادق ، احمد حمیدی
(حرکین) ، محمدعلی ، طیار ، مصطفی نوری ،
هشم بکر (ایماز) موجود و اعضا ساندن ادم
افندی سبزنندن دولاتی غیر موجود اولارق
اکثریت موجوده بنایه جلسه کیشدر
ضبط سابق اوقونه قیاً باقبول اولراق
واردنک قرانته استندله قرمه و بران مان

استقبال ایدمک اول سن و برمش اولدینق بو
پارلک ضیاعه اوغرامادینق ، قابل تحمیل
بولدینق سوبه مشدر
انجمن نامه حق طیار بک (کوره سون)
جواب ویرمک ، قانونک منحصر . بوغضای
میایمنی انجمن ویردینق ابارن مواضع لهتک
غیری به صرف و اشخاص خصوصیه قونیش
انجک و محاسب مسئول تعیین انجمنک و پارلک
حسابی و برمش صورتیه پیلان اصولسز
و وظیفه سوه استنبال ایدمک تشریح ایشدر
مجلس و علی جنای بک حال سنقه بولان
دیوان عالی سونق قنای لاشدر مشدر
۱۹۲۸ بوجه منشی مجلس روزنامه ایشدر
فرانسر هواجنرالی حامل طیاره استانبوله
کیشدر . پارادرتسو صابی حله حرکت ایدمکدور
بحر محیطی کونک اوزره ایرلادامه دولتمن
قانون طیاره متحد آسر قنایا . قزنده بوزلرله
مستور فرمودی اعلامه ندرق . طیاره
بئری کونکمش و دویب لیرمشدر . طیاره جیلر
نوروقان باشقه بر طیاره کورده بکدور
ایرادامه میلانو سوه قصدندن دولای ایدکون
کیشی توفیق اولمشدر
فرانسر طیاره منشی قوست آسندن رومای
حرکت ایشدر

غزیز تورکار شرف و استقلالیزک محافظه منشی بانکیز طیاره لره قابل اوله حتمه نایه علیه طیاره حمیه یهاردی اولونق ایلی

6 ağustos 1929

«Salı»

Yıl (8)

Derç Olunmayan Yazılar
İade Edilmezİdare Hanesi : Çankırı vilâyet
MatbaasıResmî İlanatın Beher Satırından
() ; Hususî İlanatden (10) Çuruş
Altınar - Tekerrürî Pazarlığa
Tabidir

ÇANKIRI

Tarihi Tesisi : 1922

Halkın Menafîine Hâdim Yazılar
Meal memnuniye kabul olunur

İlanatden Mesuliyet Kabul Edilmez

Abuna bedelleri Toğruca Matba
Müdüriyetine irsal Yalnız Mülhaka
tte İdarei hususiyeye Veznesine
Teslim edilir
Matbaa İşleri ve İlanat için Matbaa
Müdürlüğüne Müracaat Edilmeli dir

Abuna Şeraiti

Seneligi (250), Altı Aylığı (150)
kuruşturHaftası geçen Nushalar (10)
kuruştur

NUSHASI (5) kuruştur

(Salı günü neşr olunur Vilâyetin resmi gazetesidir)

SAYI (349)

Umumî meclisin fevkal'ade içtimama ait zabıt
ceridesidir

üçüncü oturuşu 29 . 7 . 929

Reis - Vali Nuri B. E. F

AZAYI MEVCUDE : İsmail hakkı , Hacı Osman , İsmail Necati
Etem Halim Beyler (Çankırı) Hâşim , Tayyar , Sait Memet Ali
beyler (İlgaz) Vehbi Celâlettin , Memet sadık , Ahmet Hamdi
Beyler (çerkeş)Reis - Ekseriyet vardır
celseyi açıyorum .

Reis - Zabıtı sabık okunacak [kâtip Etem bey tarafından okundu]

Yevmi mezkûrde reis vali Nuri bey efendinin riyasetinde âzadan İsmail Hakkı , İsmail Necati , Etem , Halim , Hacı Osman beyler (Çankırı) Sait Memet Ali , Tayyar , Hâşim beyler (İlgaz) Celâl Vehbi , Ahmet Hamdi Memet Sadık beyler (Çerkes) hazır buldukları halde zabıtı sabık okunarak aynen birkabul idareî hususiyeye ait millî tekâlifden birinci kısmı teşkil eden birinci faslın birinci maddesi musakkafat vergisi tahsilatından vilâyet hissası (4500) ikinci maddesi arazi vergisi tahsilatından vilâyet hissası (32400) üçüncü maddesi kazanç vergisi tahsilatından vilâyet hissası (3000) dördüncü madde sayımdan (9270) beşinci maddesi ferağ ve intikal harçlarından vilâyet hissası (700) lira ki cem'an (4937) lira

Varidatın ikinci faslın birinci maddesi olan isparto ve meşrubatı kü-

uliyehinşarından vilâyet hissası (7500) lira ve üçüncü faslın birinci maddesini teşkil eden musakkafat vergisi tahsilatından idareî hususiyeye hissası (1200) ikinci maddesi arazi vergisinden (5400) üçüncü maddesi kazanç vergisinden (2000) dördüncü maddesi sayımdan (8513) lira (94) kuruş beşinci maddesi bedeli nakdiî askeriden (200) lira ki cem'an üçüncü faslın yekûnû (17313) lira (94) kuruş dördüncü faslın birinci maddesi musakkafat vergisi tahsilatından maarif hissası (6000) ikinci maddesi arazi vergisinden maarif hissası (34200) üçüncü maddesi kazanç vergisinden (28000) dördüncü maddesi sayımdan (51312) lira (20) beşinci maddesi devair % birirleri (1500) liraki cem'an dördüncü faslın yekûnû (121012) lira (20) kuruş beşinci faslın birinci maddesi yol mükellefiyeti naktan (108160) ve beden (92376) liraki cem'an (200536) lira altıncı faslın birinci maddesi zebhiyeden vilâyet hissası (800) ikinci maddesi taş

ocaklarından (750) lira ki cem'an altıncı faslın yekûnû (1050) liraya bağı olup yedinci faslın birinci maddesine geçilmiş akarat icarı (500) ikinci maddesi hastane hasılatı (25700) üçüncü maddesi gazete ve matbaa hasılatı (5000) liraki cem'an (30700) lira sekizinci faslın birinci maddesi vilâyet dahilinde işleyen otomobillerden alınacak meblağı muayyene (1000) lira dokuzuncu faslın birinci maddesi satılacak emlak ve eşya bedeli (15000) lira onuncu faslın birinci maddesi müteferrik ve mütencvvi varidat (1000) lira on birinci faslın birinci maddesi mazûliyet aidatı (450) lira on ikinci faslın birinci maddesi istirdat (200) lira ve on üçüncü faslın birinci maddesi (25000) yol mükellefiyetinin beherine (160) şar kurustan (40000) liramaarif açığı olarak tevzi edilen meblağı kabul edilerek cem'an vilâyetin

929 senesi varidat bütçesi yekûnû (486132) lira (14) kuruş olarak hükümetin teklifi veçhile tayini esami suretile reye vaz edilerek müttefikan kabul edilmiş ve bu günkü içtimada müzakere edilecek mevât kalmadığından 29 - 7 - 929 pazartesi günü saat 14 de içtima edilmek üzere celseye nihayet verildiği makamı riyasetten tehim kıldı .

Kâtip Reis
Etem Nuri

Reis - zabıtı sabık hûlâsası hakkında bir mütalaa varmı ? [hayır sadaları]

Reis - aynen kabul edilmmiştir .

Reis - bütçe müzakeresine geçiyoruz ikinci kısım adı masraf bütçesi müzakere edilecek .

Reis - ikinci kısmı teşkil eden on altıncı faslın birinci maddesi 20 lira maaşlı bir baş kâtip 10 lira maaşlı bir muhasebe kâtipi 15 lira maaşlı bir anbar memuru ve mutemim cem'an birinci madde yekûnû (510) liradır tayini esami suretile reye vaz ediyorum reylerinizi istimâl buyurunuz (ara bittasrif) müttefikan kabul edilmiştir .

Reis - ikinci maddesi yedi aylık elli lira ücretli bir daktilo ve dosya memuru ücreti 350 liradır tayini esami suretile reye vaz ediyorum (ara bittasrif) müttefikan kabul edilmiştir .

Reis - 17 inci faslın birinci maddesi 25 lira ücretli bir odacı ve yine 25 lira ücretli sekiz aylık anbar bekci ve hademe ücreti birinci madde yekûnû 500 liradır tayini esami suretile reye vaz ediyorum (ara bittasrif) müttefikan kabul edilmiştir .

Reis - aynı faslın ikinci maddesi yedi aylık

1930

11 Şubat 1930

«Salı»

(Yıl 8)

Derç Olunmayan
yazılar iade edilmezİdare hanesi: Çankırı
Vilâyet MatbaasıResmî İlanatın Beher Satı-
rından (7) Hususî İlanatı-
nın (10) Kuruluş Alınır :
Tekerrür Pazarlığa
Tabidir

ÇANKIRI

Tarihi Teşisi : 1922

Halkın Menafine Hâdim Yazılar
Meal memnuniye kabul olunur

İlanattan MeS'uliyet Kabul Edilmez

Abuna bedelleri Doğruca
Matbaa Müdüriyetine İrsali
Yalnız Mâlhakatta İdareci
hususiyet Veznesine
Teslim edilirYazı ve Matbaa İşleri ve
İlanat İçin Matbaa müdür-
lüğüne Müracaat EdilmelidirAbuna Seraiti
Seneligi (250), Altı Aylığı
(15) kuruştur
Haftası geçen Nushalar
(10) kuruştur.

Nushası (5) Kuruştur (Salı günü neşr olunur Vilâyetin Resmî gazetesidir) Sayı (376)

Çankırı vilâyeti Meclisi umu-
misine Ait Zabıt Onuncu devrei İctimaiye
yedinci Celse 4 - 2 - 930 Salı Saat 14Reis - Vali Adil Bey efendi
Reis sani - Sait B (İlgaz)
Kâtip - Etem B (Çankırı)
Azayı Mevcude - İsmail Hakkı, Halim, Osman beyler
(Çankırı) Tayyar, Haşim, Memet Ali beyler (İlgaz)
Vehbi, Celâlettin, Memet Sadık Beyler (Çerkeş)Azayı gayrı Mevcude - İsmail Neçati Ahmet Hamdi beyler
mezun

Reis - Ekseriyet vardır

Celseyi açıyorum.

Reis - Zabıtı sabık okun-
acak (kâtip Etem bey tarafın-
dan okundu)

(Zabıtı Sabık Hülâsası)

Yevmi mezkûrde Reis Vali

Adil bey efendinin riyaset-

lerinde Azadan İsmail Hakkı

İsmail Necati, Etem, Halim

Osman beyler [Çankırı] Sait

Memet Ali, Tayyar, Haşim

beyler [İlgaz] Vehbi, Celâl

Memet Sadık beyler (Çerkeş)

mevcut ve Ahmet bey (Çerkeş)

mevcut olduğu halde celse

açılmış ve zabıtı sabık okun-

arak aynen kabul edildi.

Bundan sonra evrakı varideye ge-

çilmiş ve işbir köyünün ak

yazından fekkile ayrı bir köy

halinde idaresine dair işida

dahiliye encümenine ve işi-

de okuyan öğlunun tahsil

ücretinin itasına dair tahriyat

kalemi baş kâtipi Ahmet ef-

endinin işidası Maarif ve Mu-

vazene Maliye encümenlerine

ve makam maasına zam yap-

ılması hakkında çerkes ma-

arif memuru Remzi beyin

işidası keza maarif ve muv-

azene maliye encümenlerine

havale edilmiş ve bedenen

havale edilmiş ve bedenen

ifayı mükellefiyetten kaçan

kimselerden alınacak dört lira

rezanun mısırın, Nafia yek-

metine ait olmayıp temama-

nın idare hususiyet bütçesi-

ne ait olmasını nazım geldi-

ğinden keyfiyatın Dahiliye

veceletinden sorulması hak-

kındaki Azadan Celâl beyin

teklifi ekseriyetle kabul edi-
linmiş ve müzakere edilecek
başka mevut kalmadığından
4 - 2 - 930 salı günü saat
14 de içtima edilmek üzere
celseye nihayet verildiği ma-
kamı riyasetten tevhim kil-
indi.Kâtip Reis
Etem AdilReis - Zabıtı sabık hakkın-
da bir mütalaa varını ef-
endim (hayır sadaları)Reis - Aynen kabul edil-
miştir.Reis - Ön gün mezunyet
itası hakkında azadan Haşim
beyin takrirı vardır okuna-
cak (kâtip Etem bey tarafın-
dan okundu)Reis - Haşim beyin ön
gün mezuniyeti kabul edil-
miştir.Reis - Tayyar beyin bazı
köyülerin merbut oldukları
mahallerden fekki hakkında
takriri vardır okunacak (kâ-
tip Etem bey tarafından
okundu)Celâl bey (Çerkeş) evle-
nen mahalli idare heyetine
tetkikat yapılmak üzere riy-
asete tevdi edilmiş (muvafık
sadaları)Reis - Mahalli idare hey-
etine tetkikat yapılmak üzere
makamı riyasetine tevdiine
karar verildi.Reis - Müzakere edilecek
başka lâgat yoktur. Cumar-
tesi günü saat 14 de içtima ed-
ilmek üzere celseyi kapıyorum

Çankırı Vilâyeti Meclisi

Um misine ait zabıt Onuncu devrei
İctimaiye sekizinci celse 8 - 2 - 930
Cumartesi saat 14

Reis - Vali Adil B. F

Reis Sani - Sait bey [İlgaz]

Kâtip - Etem bey [Çankırı]

Azayı Mevcude - İsmail Hakkı, Halim, hacı Osman
beyler (Çankırı) Tayyar, Memet Ali beyler (İlgaz)
Vehbi, Celâl, Memet Sadık Beyler (Çerkeş)
Azayı Gayrı mevcude - İsmail Necati, Ahmet Hamdi
Haşim beyler (mezun)Reis - Ekseriyet vardır
celseyi açıyorum.Reis - Zabıtı sabık okun-
acak (Zabıtı sabık kâtip E-tem bey tarafından okundu)
(Zabıtı Sabık Hülâsası)

Yevmi mezkûrde Reis vali

Adil bey efendinin riyasetleri-

nde Azadan İsmail Hakkı,

Etem, Halim Osman beyler

[Çankırı] Sait, Memet Ali

Tayyar, Haşim beyler [İlgaz]

Vehbi, Celâl, Me et Sadık

beyler [Çerkeş] hazır ve Ah-

met Hamdi, İsmail Neçati

beyler mezun olduğu halde

celse açılmış ve zabıtı sabık

okunarak aynen kabul edil-

dikten sonra evrakı varide-

ye geçilmiş ve ön gün me-

zuniyet hakkında Azadan

Haşim beyin takriri bil kabul

İlgazın pazaraz köyünün de-

mirçiler köyüne ve kız si-

niri köyünün kazancı köy-

üne ve ton ayşe köyünün

mülâyim köyüne raptile bir

köy halinde idaresi hakkın-

da azadan Tayyar beyin ta-

kriri okunarak tetkikat yap-

ılmak üzere mahalli idare

heyetine 1 salı için makamı

riyasete tevdiine karar

verilmiş ve müzakere ed-

ilecek başka mevut kalma-

dığından 8 - 2 - 930 cumar-

tesi günü saat 14 de içtima

edilmek üzere celseye nihayet

verildiği makamı riyasetten

tevhim kılındı.

Kâtip Reis

Etem Adil

Reis - Zabıtı sabık hakkı-

nda bir mütalaa varını ef-

endim (hayır sadaları)

Reis - Aynen kabul edi-

lmıştır.

Reis - Belediyelere terk
edilen mektep binaları hak-
kında muhasebe hususiyet
müdüriyetinin müzekkeresi
vardır okunacak (kâtip Etem
bey tarafından okundu)Vehbi bey (Çerkeş) Maarif
ve muvazene maliye encü-
menlerine havale edelim
tetkik etsun (muvafık sad-
aları)Reis - Maarif ve muvaz-
ene maliye encümenleri ne
havale edildi.Reis - İlgaz kaymakamı
lığının kazanın ihtiyacı ha-
kında altı kula layihası
vardır okunacak (kâtip Etem
bey tarafından okundu)Reis - Ait oldukları encü-
menlere havalesi muvafık-
 mı? (muvafık sadaları)Reis - Ait olduğu encü-
menlere havale edildiReis - Nevahi nüfus me-
murlarının bir senelik mes-
aî hakkında nüfus müd-
rliğünün müzekkeresi vardır
okunacak (kâtip Etem bey
tarafından okundu)Reis - Dahiliye encüme-
nine havalesi muvafık mı ef-
endim (muvafık sadaları)Reis - Dahiliye encüme-
nine havale edildi.Reis - Müzakere edilecek
kâgat kalmamıştır. Bütünün
salı gününe yetiştirileceği
ünit ediyorum 11 - 2 - 930
salı günü saat 14 de içtima
edilmek üzere celseyi kapı-
yorum.

Etilen yazılarınızı Tayyare cemiyetine veriniz

Çankırı vilâyeti Meclisi Um- mîsine Ait Zabıt On birinci devre icmalına On üçüncü Celse 5 - 3 - 1931 Perşembe Sa 14

Reis Vali . V Nuri . B . E .

Katip Cevdet bey (Çankırı)
Azalar : İstem , Hamdi , Halim , Ahmet , Ali , Cevdet beyler
(Çankırı) Sait , Tayyar , Nuri beyler (Ilgaz) Celal
İbrahim , Gökmén , Ahmet İhsan beyler (Çerkeş)

Reis — Ekseriyet vardır .
Celseyi açıyorum . Zabıt sabık
okunacak (Zabıt sabık katip
cevdet bey tarafından okundu)

Zabıt sabık hülasası

3 Mart 1931 salı günü saat
11 de reis vali vekili Nuri
beyfindinin riyasetlerinde âza-
ların kâffesi mevcut oldukları
halde celse açılmış ve zabıt sabık
okunarak aynen kabul edil-
dikten sonra evrakı varide ait
dokümanlar encümenlere havale
edilmiş ve bütçe müzakeresine
geçilerek masraf bütçesinin
işrat baytar sıhhat kısımları
çin Muvazenei maliye encüme-
nince tanzim edilen mazbata
okunmuş ve ziraat bütçesinin
33, 54, 55, 56, 57 inci fasılları
bütçenin ademî müsadeseine
nebni bütçeden tay edilmiş
ve 58 inci fasıl mahsulât ve
nebatata arız olacak haşeratin
ulhası masrafı 700 lira ve 59
uncu fasıl avrupada tahsilde
bulunan talebe masrafı 1800
lira ve yeniden açılacak bir
fasıl mahsusâ bağçevan ücreti
olarak şehri 30 liradan 360
lira ve 61 inci fasıl Baytar
işleri olup 30 lira ücretli bir
baytar memuru ve 30 lira üe-
retli bir seyis ve yirmişer lira
ücretli 2 sayıs muavinî ve
ikinci maddesi üç sayıs için
on beş liradan 45 lira elbise
bedeli ki 61 inci fasıl yekânı
1245 lira ve 62 inci fasıl ka-
bul edilmiş ve 63 üncü
fasılın birinci maddesi damızlık
hayvanat işe bedeli 1200
lira ve ikinci maddesi damızlık
hayvanat masrafı 400 lira
63 üncü fasıl yekânı 1600
lira ve 64 üncü fasılın birinci
maddesi Encümeni vilayet
tarafından takdir edilmek üzere
hayvan meşheri mükâfat
masrafı 300 lira ve ikinci mad-
desi Serom , mualece ve alat
ve edevati baytariye mubayaa-
sı 300 lira olup 64 üncü fasıl
yekânı 600 lira ve 65 inci
fasıl memurini baytariye har-
cırahı 100 lira ve 66 inci fasıl
sarı hayvan hüstaklıklarıyla
mücadele masrafı 250 liradır .
67 , 68 , 69 , 70 , 71 , 72 , 73
74 üncü fasıllar için hükû-
metçe bir teklif yapılmamış
ve 75 inci fasıl aygır deposu
tamiri için 500 lira ki cemat
baytar bütçesi yekânı 4415
liradır .

76 inci fasıl matbaa işleri
olup müfettiş maaşları ki 60
lira ücretli bir 40 lira ücretli
bir ve 35 lira ücretli bir
ve 25 lira ücretli bir ki cemat
dört müfettiş ve yirmi beşer

ve 50 lira ücreti bir mücellit
ve 25 lira ücretli bir olacı olup
76 inci fasılın yekânı 3420 lira
ve ilmi , edebi , tarihî mecmualara
yardım 200 lira 77 inci fasılın
birinci maddesi tenvir ve tes-
hin 100 lira ve ikinci maddesi
müteferrika 400 lira ve üçüncü
maddesi levazım mubayaa-
sı 2000 lira ve dördüncü maddesi
mevzuat 50 lira ki 77 inci
fasılın yekânı 2550 lira ve
beyneli kısım sıhhat işleri
olup 79 uncu fasılın birinci
maddesi 55 lira maaşlı bir
opratör ve 55 lira maaşlı bir
daliliye mutahassısı ve 30
lira maaşlı bir baş eczacı ve
16 lira maaşlı bir idare memu-
ru ve 16 lira maaşlı bir baş
hekim olup 79 uncu fasılın
yekânı 6210 lira ve 80 inci
f.s.1 100 lira ücretli bir rom-
ken mutahassısı ve 40 lira
ücretli bir hasta bakıcı ve 35
lira ücretli bir eti memuru
ve otuzar lira ücretli iki hasta
bakıcı ve yirmişer lira
ücretli iki hasta bakıcı ve
yirmişer lira ücretli beş hademe
ve 30 lira ücretli bir açıcı
başı ve 15 şer lira ücretli iki
çamaşırcı ve ikinci maddesi
ser tabip makam ücreti elli
liraki cemat hasta hane maa-
ş ve tecurati 1:036 lira ve
evvelki celsede kabul edilen
nevahi nufus memurlarının
maaşları ki nufus memurlarının
marı lıradan 1440 liraya 30 lira
tenvir ve teslin ve 15 lira
kirası ve 15 lira müteferri-
ka olup 79 uncu fasılın maaş ve
maaşlı 1500 lira kabul edil-
miş ve Azaların yevmiyelerini
7 şer lira üzerinden itası
hakkında Dahiliye vekâleti-
nin tahfiriati muvazenei maliye
encümenine havale edilmiş ve
ruznâme müzakere edilecek
başka evrak olmadıktan
5 - 3 - 1931 perşembe günü
saat 14 de içtima edilmek üzere
celseye nihayet verildiği ma-
kama riyasetten tevhim kılın-
mıştır .

Katip — Birinci Reis
Cevdet . Vali Vekil

Nuri
Reis — Zabıt sabık hakkında
bir mütalaa var mı efendim .
(Hayır sadaları)

Reis — Aynen kabul edil-
miştir .

Reis — Evrakı varideye geçi-
yoruz . Doktor Atif beyin iki
yüz elli lira alacağıın duyun
olarak kabulüne dair istidası
vardır okunacak (katip Cev-
det bey tarafından okundu)

Celal B. [Çerkeş] Daire mü-
dürü bütçe müzakeresinden
sonra istida veriyor . Bütçede
böyle bir sey teklif edilme-

Item B. [Çankırı] Bütçe bu
gün müzakere edilecek muva-
zenei maliye encümenince bu
husus için yani Atif beyin ala-
cağı paraya mukabil duyun
faslına iki yüz elli lira konul-
muştur . Yoksa Sıhhiyenin
başka duyunu yoktur .

Sait B. [Ilgaz] İstidatın mu-
vazenei maliye encümenine
götmesine lüzum yoktur Atif
bey istida veriyor . Muhasebi
hususiyet müdürü muvafık ka-
nun olduğundan bahsediyor .
Muma ileyhin talebinin kanu-
na uygun olup olmadığının
meclise müzakeresi lâzımdır .

Reis — Efendim evvel emir-
de bir kerre muvazenei maliye
encümenine götüşün günkü büt-
çeye taalluku vardır oranın
mutalaa alındıktan sonra
müzakere ederiz (muvafık
sadaları)

Reis — Muvazenei maliye
encümenine havale edildi .

Reis — Karaca vıran ahalisi-
nin ve Belediyesinin bazı
ihtiyaçları hakkında muraca-
atları vardır okunacak (katip
Cevdet bey tarafından okundu)
Celal B. [Çerkeş] Bütçeye
taalluku itibarile muvazenei
maliye encümenine havalesi
lazımdır (muvafık sadaları)

Reis — Muvazenei maliye
encümenine havale edildi .

Reis — Efendim At karaca-
lar ahalisinin de muracaatları
vardır beraber tetkik edilmek
üzre bunu da muvazenei ma-
liye encümenine havale eden-
lim mi ? (muvafık sadaları)

Reis — Muvazenei maliye
encümenine havale edildi .

Reis — Encümençe 930 se-
nesi zarfında yapılan münaka-
latın tasdiki hakkında muva-
zenei maliye encümeni mazba-
tası vardır okunacak (katip
Cevdet bey tarafından okundu)

Reis — Encümenince yapılan
münakalenin tasdiki hakkında
muvazenei maliye encümeni
mazbatasını kabul buyuranlar
lütfe ellerini kaldırsınlar .
(Eller kalkar)

Reis — Müttefiklik kabul ve
tasdik edilmiştir .

Reis — Çerkeş muhasebi hu-
susiyet memuru Hamdi efendi-
nin ücreti vekâlet hakkındaki
istidası muvazenei maliye en-
cümeni mazbatası vardır oku-
nacak (katip Cevdet bey tar-
fından okundu)

Reis — Mazbatayı kabul bu-
yuranlar lütfe ellerini kaldı-
rsınlar (eller kalkar)

Reis — Ücreti vekâletin itası
hakkındaki muvazenei maliye
encümeni mazbatası müttefi-
klik kabul edilmiştir .

Reis — Mektepler için yangın
söndürme aleti mubayaa-
sı için maaş müteferrikası 700 lira-
lık münakale icrasına dair
müzekkereye muvazenei ma-
liye encümeni mazbatası var-
dır okunacak (katip Cevdet B.
tarafından okundu)
Maaş müdürü B. — Efendim

yoktur bu münakalenin yapı-
lması doğru değildir .

Reis — Efendim mekteplerin
muhafazası için vilayet bu ei-
heli elzem görmüştür her birisi
otuzar bin liraya mal olan
mektepleri başı boş bırakmak
doğru değildir . Maarif inşaa-
tında para vardır oradan müte-
ferrikaya münakale yaparız .
Ve bu aletleri buradan müba-
yaa ederiz .

Reis — Efendim maarif inşaa-
tına 700 liranın maarif mü-
teferrikasına münakalesi hak-
kında muvazenei maliye en-
cümeni mazbatasını reyî alimze
koyuyorum kabul buyuranlar
lütfe ellerini kaldırsınlar .
(Eller kalkar)

Reis — Talep edilen muna-
kele müttefiklik kabul edil-
miştir .

Reis — Bütçe müzakeresine
geçiyoruz . 81 inci fasılın bi-
rinci maddesi hasta hane ma-
sarif dâimesi 6000 liradır re-
ye vaz ediyorum (ara bit-
tasnif)
Reis — 6000 lira müttefiklik
kabul edilmiştir .

Reis — İkinci maddesi mu-
alece , edeviyat ve rontken ma-
sarif 3000 liradır reye vaz
ediyorum (ara bittasnif)

Reis — 3000 lira müttefiklik
kabul edilmiştir .

Reis — Üçüncü maddesi ten-
vir ve teslin 2000 liradır reye
vaz ediyorum (ara bittasnif)

Reis — 2000 lira müttefiklik
kabul edilmiştir .

Reis — Dördüncü maddesi
tecliz ve tekfin 500 liradır .
Reye vaz ediyorum (ara bit-
tasnif)

Reis — 500 lira müttefiklik
kabul edilmiştir .

Reis — Beşinci maddesi mel-
busat ve mevzuat 1000 liradır
reye vaz ediyorum . (Ara
bittasnif)

Reis — 1000 lira müttefiklik
kabul edilmiştir .

Reis — Altıncı maddesi kir-
tası ve müteferrika 1000
liradır reye vaz ediyorum .
(Ara bittasnif)

Reis — 1000 lira müttefiklik
kabul edilmiştir .

Reis-82 inci ve 83 inci fasıllar
muvazenei maliye encümenince
bütçeden tay edilmiştir tay
edilmesini kabul buyuranlar
lütfe ellerini kaldırsınlar .
(Eller kalkar)

Reis — Tay edilmiş mütte-
fiklik kabul edilmiştir .

Reis — 84 üncü fasıl sertabip
makam ücreti isede gegen cel-
sede makam ücreti kabul
edilmiştir tekrar müzakeresine
lüzum yoktur .

Reis — 85 inci fasıl kinin
mubayaa-
sı bedeli bütçeden
tay edilmiştir . Tay edilmesini
reye vaz ediyorum (ara bit-
tasnif)

Reis — Müttefiklik tayedil-
miştir .

Reis — 85 inci fasılın ikinci
maddesifrengi ilacı bedeli 1500
liradır reye vaz ediyorum (ara
bittasnif)

Reis — 1500 lira müttefiklik

1932

On İkinci Sene No 542

23 Mayıs 1933 Salı

Gazeteye konulmayan yazılar iade edilmez

ÇANKIRIİdare hanesi : Çankırı
Vilâyet MatbaasıHânkârın her satırından
(7) kuruş alınırTe'sis Tarihi : 1922
Halkın Menfaatlarına uygun yazılar
Memnuniyetle kabul olunur

İfânettân Mes'uliyet Kabul Edilmez

Abone bedelleri doğrusu
Matbaa Müdürlüğüne
Gönderilir
Mülbakatta hususî idare
Veznesine teslim edilir
Yazı ve Matbaa işleri
ve İfânlâr için Matbaa
Müdürlüğüne Müracaat
Edilmelidir .Abone şartları
Seneligi (250) altı aylığı
(150) kuruşHaftası geçen nüshalar
(10) kuruştur

Nushası (5) Kuruştur (Salı günü çıkar Vilâyetin Resmî gazetesidir)

Çankırı Vilâyeti Umumi

Meclisine ait Zabıt

— Geçen sayıdan devam —

76 inci faslın birinci maddesi matbaa mürettepler ücreti bir adet baş mürettip aylığı altmış liradan ve bir adet mürettep aylığı kırk liradan ve bir adet mürettep aylığı 35 liradan ve üç adet mürettep muavinleri aylıkları 25 şer liradan ve bir adet mütevellit aylığı 50 liradan ve bir adet odacı aylığı 25 liradanki 76 inci faslın yekûnu (3420) lira.

77 inci faslın birinci maddesi matbaa tenvir ve teshini (100) lira ve ikinci müteferrika maddesi (150) lira ve üçüncü levazım mübayaası maddesi (600) liraki 77 inci faslın yekûnu (850) lira olup cem'an dördüncü kısım masraf bütçesi yekûnu (7469) lira olarak kabul ve beşinci kısmı teşkil eden sıhiye bütçesinin 79 uncu faslın birinci maddesini teşkil eden bir operatör ve bir dahiliye tabibi maaşları elli beşer liradan ve bir adet eczacı maaşı 30 liradan ve bir idare memuru ve bir baş hemşire maaşları on altışar liradanki 79 uncu faslın yekûnu (6216) lira.

80 inci faslın birinci maddesini teşkil eden rontken tabibi ücreti maktuası ayda 100 lira ve etü memuru ücreti ayda 35 lira ve bir adet hasta bakıcı ücreti ayda 40 lira ve iki adet hasta bakıcı ücreti ayda otuzar lira ve gene iki adet hasta bakıcı ücreti ayda yirmişer lira ve beş adet hademe ücreti ayda yirmişer lira ve bir adet açıcı ücreti ayda otuz lira ve iki adet çamaşırcı ücreti ayda on beşer liradanki 80 inci faslın yekûnu (5220) lira.

81 inci faslın birinci maddesi hastane işçisi (3500)

lira ve ikinci maddesi mülce ve edevatı tıbbiye ve rontken masrafı (1250) lira ve üçüncü maddesi tenvir ve teshin masrafı (750) lira ve dördüncü maddesi teviz ve tekfin (250) lira ve beşinci maddesi melbusat ve mofruşat (500) lira ve altıncı maddesi kırtasiye ve müteferrika (300) liraki 81 inci faslın yekûnu (6550) lira.

84 üncü faslın birinci maddesi hastane baş tabip makam ücreti (600) lira.

85 inci faslın birinci maddesi kinin bedeli (1000) lira ve ikinci maddesi firengi ilâci bedeli (1000) lira ki seksen beşinci fasıl yekûnu (2000) lira.

86 inci faslın birinci maddesi hastane tamirâtı (250) lira.

87 inci faslın birinci maddesi ilgaz dispansörüne muavenet (200) lira ve ikinci maddesi Çerkeş dispansörüne muavenet (200) liraki 87 inci faslın yekûnu (400) lira.

88 inci faslın birinci maddesi köylerden gelecek melduğinin sevki masrafı (200) lira.

89 uncu faslın birinci maddesi Çerkeş belediye eczahânrsine muavenet (1000) liraki cem'an beşinci kısım masraf bütçesi umumî yekûnu (22436) lira olarak kabul ve altıncı kısmı teşkil eden muhtelif masraflardan 91 inci faslın birinci maddesi Hususî idare emakin, sigorta ve vergisi (500) lira.

92 inci faslın birinci maddesi masarifi mühakerne ve dava vekilleri ücreti (300) lira.

93 üncü faslın birinci rediye ücreti (200) lira.

94 üncü faslın birinci maddesi gayri melhuze maddesi (1000) lira.

95 inci faslın birinci köy sandıklarına muavenet maddesi (400) lira.

98 inci faslın birinci açık memurlar maaşı maddesi (900) lira.

101 inci faslın birinci Vilâyet hizmet otomobili masrafı (500) lira.

102 inci faslın birinci hizmet otomobili göfer ücreti maddesi aylığı 75 liradan (900) lira ve ikinci Vali konağı bekçi ücreti maddesi aylığı 25 liradan (300) liraki 102 inci faslın yekûnu (1200) lira.

105 inci faslın birinci müsâterek neşriyat maddesi (150) lira.

107 inci faslın birinci ilgaz ve Çerkeş kazaları için (1300) lirası ilgaz ve (750) lirası Çerkeş belediyelerine muavenet maddesi (2050) lira.

108 inci faslın birinci Halk eylerine yardım maddesi (1500) lira.

109 uncu faslın birinci sanat mekteplerine yardım maddesi (9699) lira . Ve ikinci yatı mekteplerine yardım maddesi (4000) liraki 109 uncu faslın yekûnu (13699) lira.

110 uncu faslın birinci Encümen ve Hususî idare odacılar elbise bedeli maddesi (50) lira.

111 inci faslın birinci maddesi tekaüdiye maaşı karşılığı olarak maaşat umum yekûnunun yüzde ikisi (2237) lira.

112 inci faslın birinci maddesi Cumhuriyet bayramının tesit masrafı (500) lira.

113 üncü faslın birinci maddesi menafil umumiyyeye hadim cemiyeti hayriyyeye muavenet (15000) lira.

114 üncü faslın birinci maddesi Vilâyet dahilinde avelhgin teşvik için verilcek ikramiye (100) liraki cem'an altıncı kısım masraf bütçesi umum yekûnu (40286) lira olarak ve Bucura köyüne mektep yapılması hakkındaki âzadan Tayyar beyin takrirî icra riyasetine tevdiî kabul olunarak martın on ikinci pazar günü Meclisin müddeti hitam bulmuş ise de elde mevcut evrakın neticelenmesi için Meclisin on gün daha temdidine ve ayın on üçüncü pazartesi günü saat 14 de toplanılması karar verilerek toplantıya nihayet verilmiştir.

Kâtip Birinci Reis
(Âzadan) Vali

Hamdi Hamdi

15 Adet 20 lira maaşlı muallim ve sekiz adet 22 lira maaşlı muallim şeklinde ve Umumi Meclisin temdidini riyaset makamından yapıldığı suretile Meclis kararıyla tashih olunur.

Kâtip Birinci Reis
(Âzadan) Vali

Hamdi Hamdi

Reis — Evvelki zabıt hulasası hakkında bir mutalea var mı efendim.
Celâl bey [Çerkeş] 20 lira maaşlı 15 ve 22 lira maaşlı sekiz muallim olacak zabıta bu ehit yanlış yazılmış tashihini teklif ederim efendim.

Hamdi bey [Çankırı] Meclisin on gün müddetle temdidinin Meclis kararıyla olduğu yazılmış halbuki meclis makamı âlimiz tarafından on gün müddetle temdid edilmiştir . Bu ehitinde teklifini teklif ederim efendim.

Reis — Celâl ve Hamdi beylerin teklifi vâhile evvelki zabıt hulasasının tashihini

1933

Onbirinci sene No 478

Gazeteye konulmayan yazılar iade edilmez

Mahanesi : Çankırı Vilâyet Matbaası

Resmî Hânlara her Sütundan (7) Hususî Hânlardan (10) Kuruluş alımır Tekerrürü Pasarığa Tabiidir

Te'sis Tarihi : 1922

Halkın Menfaatlarına uygun Yazılar Memnuniyetle kabul olunur

Hânatın Mes'uliyet Kabul Edilmesi

Abone bedelleri Ağrıca Matbaa Müdürlüğüne gönderilir

Mâlihâta İdarî hususîye vâcibine teslim edilir . Yazı ve Matbaa işleri ve Hânlara için Matbaa Müdürlüğüne Mrazat Edilmelidir .

Abone şartları Beneligi (250) Altı aylığı (150) kurşundur Haftası geçen Noshalar (10) kurşundur .

Nushası (5) Kurşundur (Salı gününü çıkar Resmî gazetedir)

Çankırı Vilâyeti Meclisi

Umumisine ait Zabıt On ikinci devrei içtimaiye Dördü üçü celse

6 - 2 - 1932 Cumartesi sa 14

Reis Vali Adil beyfendi
Reis esni : Salt B.
Azayı mevcude : Ali , Etem , Hamdi ŞHalim , Ahmet,
Cevdet beyler (Çankırı)
Celal, Ahmet İhsan, İbrahim, Gökmen beyler (Çerkeş)
Tayyar bey (İlgaz)
Azayı gayri mevcude Nuri bey (İlgaz)

Reis - Zabıtı sabık okuna - cak . Zaptı sabık (Etem Bey Çankırı) tarafından okundu .

Zaptı sabık hülsası

30 - 1 - 1932 Tarihine mü - tedif cumartesi günü saat 14 de Vali Adil bey efendi riyase - tünde İlgaz şası Nuri bey me - sun diğerleri tamamen mev - cut olduğu halde meclis açıl - mış ve zabıtı sabık okunarak aynı kabul edilmiş ve evrakı varidinin kiraatine ibtidarla Çankırının Ali bey mahallesin - den Akça oğlu müteveffa İsmail efendi mantumu Salâhattin efendinin İhselerden birinde tahsil için beş yüz lira mu - venet olunması hakkındaki istidası Maarif ve muvazenei maliye encümenine merkez beyarı Salih beyin altı aylık ücretinin 1932 senesi bütçesine dâvun olarak vaz'ı hakkındaki istidası muvazenei maliye encümenine ve Avrupada tahsil - de bulunan Ömer Rüşdî beyin müddeti tahsilinin dört ay daha temdid için bütçeye tah - silat konulması hakkında Zi - naset Vekâleti celilesinin tah - riratı keza muvazenei maliye encümenine havalesine karar verilmiş ve rûznameye müza - kere edilecek mevât kalmamış olduğundan 6 - 2 - 1932 tari - hine musadif cumartesi günü saat 14 de içtima edilmeğe üze - re celseye nihayet verildiği makamı riyasetten tehliz edildi .

Reis Vali Kâtip
Adil Etem
Reis - Zabıtı sabık aynı kabul edildi ,

CANKIRI

Ajans Haberleri

Adana 14 - Bayramda gelen yüksek ticaret ve darülfünun talebeleri Adana ve mersinde İktisadi ve coğrafi tetkikatta bulduktan sonra istanbula avdet etmişlerdir

Denizli 14 - Hava - ların sert gitmesin - den denizli vilâyetinde Afyon ve Buğday geç - seneye nisbeten az ekilmiştir

Şanghay 14 - Japonlar vossunga girmişler - sede Çinliler tarafın - dan püskürtülmüştür 1300 Japon esir edilmiş tir japon Tayyareleri Şanghaya Nankin de - mir yolunu tahrip et - müşlerdir 9 uncu Japon Fırkası 17 parçalık bir harp filosu refa - katinde Şanghaya ge - lmiştir Japonların bü - müdüriyetine tevdiini talep ederiz .

Etem B. (Çankırı) - İşe - leri üzerlerine farz olan her şahsın tedavisi memur ka - nunu iktisadından bulunduğu cihetle buna tevfikau bununda tedavisi lâzım gelir .

Celal B. - Memurun kanu - nuna tevfikau tedavisi İktiza ettiği surette bunun umumî bütçeden verilmesi lâzım gelir halbuki müsted'inin bir devlet memuru olması dolayısıyla bu - raca tedavisi mümkün ise has - ta hanede tedavi ettirilmei de - ğilse nerede ve ne kadar

yük birtaarruza giriş - ceikleri anlaşılacaktır Moskova 14 - İki Ja - pon Vilâdivastaktaki mühimmatı Fabrika - sına girmek isterken yakalannmıştır bunlar Japon konsoloshane - sinde memur oldukları tesbit edildikten sonra serbest bırakılmıştır .

Cenevre 14 - Bey - nelmile Şanghay kom - misyonunun ikinci ra - poru bugün neşrolu - nmuştur Cemiyeti ak - vama İngiliz İtalyan Hariciye Nazırlarının Cenevreye avdetle - rinde toplanacaktır terki teslihat konfra - nsı yarın müzakere - lerine devam edece - klerdir İngiliz Matbuatı Fransız noktaı nazarı müsait tarzda tefsire başlamıştır .

Paris 14 - İngiliz ha - müddet zarfına tedav i edile bileceğinin bilinmesi İktiza ettiğinden evvel emirde bunun bura sıhhiyesince muayene - stinin icrası ile idası sırasında sıhhiye müdüriyetine tevdi olunsun .

Reis - Sıhhiye müdüriye - tine tevdi muvafık mı ? Muvafık sadaları . Sıhhiye müdüriyetine tevdiine karar verdi .

Reis - Başka müzakere ed - lecek evrak yoktur . Aynı on üçüncü cumartesi günü içtima etmek üzere celseye nihayet veriyorum .

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mehtap Küllüoğlu
Doğum Yeri ve Yılı : Keskin/ 01.07.1988
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
E-Posta : mehtap_kayalak@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Kırıkkale Lisesi
Lisans : Kastamonu Üniversitesi